

Венера в хутрі

Леопольд фон Захер-Мазох

Господь його побив рукою жінки!

Юдита 13, 15

Я мав миле товариство.

Навпроти мене біля масивного ренесансового каміна сиділа Венера. Та це була не якась там великосвітська дама, яка, немов мадмуазель Клеопатра, під цим іменем воювала із чоловічою статтю, а справжня богиня кохання. Венера розпалила вогонь і сиділа у фотелі. Вогонь грайливо потріскував, відблиск його червоних язиків лизав її бліде обличчя з білими очима, та час від часу її ноги, коли вона хотіла їх зігріти.

Незважаючи на мертві, закам'янілі очі, її голівка була чудовою, але я бачив лише це. Велична богиня закутала своє мармурове тіло у широке хутро, згорнулася клубочком, і тремтіла, ніби кішка.

– Не розумію, милостива пані, – вигукнув я, – адже вже справді не холодно. Ось два тижні, як до нас прийшла чудова весна. Очевидно, Ви нервуєте...

– Дякую Вам за Вашу весну, – промовила вона своїм глибоким, кам'яним голосом і відразу божественно пчихнула, потім ще раз. – Цього я справді не можу витримати, і починаю розуміти...

– Що, милостива пані?

– Я починаю вірити у неймовірне і досягти незбагненне, відразу починаю розуміти германську жіночу чесноту і німецьку філософію, я також більше не дивуюся, що ви на Півночі не можете кохати, що ви й найменшого уявлення не маєте про те, що таке кохання.

– Але ж, дозвольте, мадам, – палко заперечив я, – я не давав Вам жодного приводу...

– Ну, Ви..., – богиня пчихнула втретє і граціозно стенула плечима, я тому й була завжди прихильною до Вас, і навіть відвідую час від часу, хоча щоразу, незважаючи на хутро, швидко застуджуюся. Ви ще пам'ятаєте, як ми вперше зустрілися?

– Ну, як би я міг забути, – сказав я. – У Вас були золотисті кучері, чудові карі очі й яскраво-червоні вуста, і я відразу впізнав Вас за лінією Вашого обличчя і за цією мармуровою блідістю... Ви завжди були у фіолетовій оксамитовій блюзці, обшитій хутром білки.

– Так, Ви справді були захоплені цим вбранням, а яким же Ви були вирозумілим!

– Ви навчили мене розуміти, що таке кохання, а Ваше радісне богослужіння змусило мене забути два тисячоліття.

– А якою нечувано вірною була Вам я!

– Ну, що стосується вірності...

– Невдячний!

– Я не хочу робити Вам жодних закидів. Ви хоч і божественна жінка, але ж жінка, і у коханні Ви така ж жорстока, як і кожна інша.

- Ви називаєте жорстоким те, - жваво заперечила богиня кохання, - що і є елементом чуттєвості, радісного кохання, що є жіночою природою: віддаватися, коли кохаєш, і кохати все, що подобається.

- Хіба для людини, яка кохає, є щось жахливіше, ніж невірність коханого?

- Ах! - відповіла вона, - ми вірні доти, поки кохаємо, а Ви вимагаєте від жінки вірності без кохання і відданості без насолоди - то хто тоді жорстокий, жінка чи чоловік? Ви на Півночі взагалі сприймаєте кохання дуже поважно і серйозно. Ви говорите про обов'язки там, де йдеться лише про задоволення.

- Так, мадам, зате ми також маємо достойні поваги й дуже цнотливі почуття та довготривалі стосунки.

- І все-таки ця вічно жива, вічно ненаситна туга за оголеним поганством, - вставила вона, - а те кохання, що й є найвищою втіхою, божественною веселістю, не підходить для вас, сучасних людей, дітей рефлексії. Воно приносить вам нещастя. Як тільки ви хочете бути природними, ви стаєте вульгарними. Природа видається вам чимось ворожим, ви зробили із нас, усміхнених богів Греції, демонів, а із мене дияволицю. Мене ви можете лише відлучити й проклясти, або ж убити себе, як жертву, у вакхічному божевіллі перед моїм вівтарем. А коли хтось із вас і мав відвагу поцілувати мої червоні уста, то за це потім ішов босим на прощу до Риму й очікував квітів на сухому пеньку, тоді як під моїми ногами шохвилини розпускаються троянди, фіалки та мірти, та ви не чуєте їхнього аромату; залишайтеся у вашому північному тумані та християнському ладані; дайте нам, язичникам, спокійно перебувати під кам'яними рештками, під лавою, не відкопуйте нас, не для вас будували наші Помпеї, не для вас - наші вілли, наші лазні, наші храми! Вам не треба ніяких богів! Ми мерзнемо у вашому світі! - Прекрасна мармурова дама кашлянула й ще щільніше загорнулася у темне соболеве хутро.

- Дякуємо за класичну лекцію, - відповів я. - Та Ви не можете заперечити, що чоловік і жінка - і у Вашому радісному сонячному світі, як і у нашому туманному, від природи - вороги, що кохання об'єднує їх на коротку хвилю в одне ціле, яке здатне лише на одну думку, на одне почуття, на одне бажання, щоб потім роз'єднати їх ще більше і - Ви знаєте це краще від мене - тоді той, хто не зможе підкорити сам, дуже швидко відчує ногу іншого на своїй шії...

- І переважно чоловік відчуває ногу жінки, - вигукнула пані Венера із зарозумілою насмішкою, - що, безперечно, вже ліпше знаєте Ви, ніж я.

- Звичайно, і якраз тому не створюю собі жодних ілюзій.

- Це означає, що Ви мій раб, без ілюзій, і я буду поводитися з Вами без найменшого жалю.

- Мадам!

- Ви що, не знаєте мене? Так, я жорстока - якщо Ви вже у самому слові знаходите стільки втіхи - і хіба я не маю права такою бути? Це мужчина є тим, хто жадає, жінка ж тією, кого жадають - але це її основна, її вирішальна перевага. Природа принесла жінці мужчину у жертву через його пристрасть. І жінка, яка не знає, як зробити із нього

свого підлеглого, свого раба, ба й іграшку, а потім, сміючись, зрадити його – така жінка нерозумна.

- Ці Ваші принципи... – обурено вставив я.

- ...грунтуються на тисячолітньому досвіді, – насмішувато перебила вона, а її білі пальці бавилися темним хутром. – Що більше самовідданою є жінка, то швидше мужчина стає розсудливим та владним; та що більше вона є жорстокою і невірною, що лютіше вона буде поводитися з ним, що зухваліше вона буде грати ним, що менше буде у неї жалю до нього, то більше вона збуджуватиме чоловічу хіть, буде більше коханою, на неї молитимуться. Так було у всі часи, від Єлени і Даліли аж до Катерини II та Лоли Монтец.

- Цього заперечити не можу, – сказав я. – Для мужчини немає нічого спокусливішого, ніж образ прекрасної, хтивої та жорстокої деспотиці, яка зверхньо, незважаючи ні на що, змінює коханців, коли їй заманеться...

- І до того ж вбирає хутро! – вигукнула богиня.

- Як Ви додумались до такого?

Та мені відома Ваша пристрасть.

- А знаєте, – додав я, – з того часу, відколи ми бачилися, Ви стали дуже кокетливою.

- Що Ви маєте на увазі, дозвольте запитати?

- Для Вашого білого тіла не могло б бути прекраснішого тла, ніж це темне хутро, і що Вам...

Богиня засміялася.

- Ви марите, – вигукнула вона, – прокиньтесь! – і вона своєю мармуровою рукою взяла мою.

- Та прокиньтесь ж! – ще раз пролунав її глибокий грудний голос. Я ледве розплющив очі.

Рука, що трясла мене, виявилася раптом засмаглою, наче бронза, а голос – пропитим голосом мого козака, який стояв переді мною у весь свій майже двометровий зріст.

- Та вставайте ж! – наполягав він. – Це просто ганьба!

- А чому ганьба?

- Бо це ганьба – заснути вбраному, та ще й біля книжки! – Він почистив обгорілі свічки й підняв том, який випав з моїх рук, – книжки... – він розгорнув обкладинку, – ...Гегеля. – До того ж саме час їхати до пана Северина, який чекає нас на чай.

* * *

- Загадковий сон, – сказав Северин, коли я закінчив. Він сперся ліктями на коліна і, сховавши обличчя у свої делікатні руки з ніжними прожилками, поринув у роздуми.

Я знав, що якийсь час він не буде рухатися, ба й дихати, і так воно й було насправді. Для мене в його поведінці не було нічого разючого, бо я вже майже три роки

по-справжньому товаришував з ним і звик до його дивацтв. Він був дивним, цього не заперечиш, але він не був небезпечним божевільним, за якого його мали не лише сусіди, але й товариство у Коломиї. Мені ж його постать була не просто цікавою, але й симпатичною – тому й мене багато хто вважав за трохи божевільного.

Як на галицького шляхтича та землевласника, та й з огляду на його вік – йому було за тридцять – він був дуже розсудливий, дуже серйозний, навіть педантичний. Він жив за до деталей розробленою напівфілософською, напівпрактичною системою, ніби за годинником, та й не лише за ним, а ще й за термометром, барометром, аерометром, гідрометром, Гіппократом, Гуфеландом, Платоном, Кантом, Кнігге та лордом Честерфілдом. Однак інколи на нього нападала пристрасть, і він мав тоді таку міну, ніби міг головою стіну проламати – тоді всі втікали йому з дороги.

Отож, поки Северин сидів мовчки, вогонь співав у каміні, співали великий статечний самовар і прадідівське крісло, у якому я, гойдаючись, кутив свою сигару, співав і цвіркун у старих стінах, і тоді мій погляд почав блукати серед дивоглядних приладів, кістяків звірів, опудал птахів, глобусів, гіпсових виливків, яких було повно у Севериновій кімнаті, аж поки випадково не зупинився на одній картині, яку я досить часто бачив, але яка якраз сьогодні при червоному відблисків полум'я у каміні справила на мене враження, яке неможливо описати.

Це була велика картина, намальована олійними фарбами у могутній, насиченій кольорами манері бельгійської школи. Зміст картини був дуже загадковим.

Прекрасна жінка із сонячною усмішкою на вродливому обличчі, із пишним, зав'язаним в античний вузол волоссям, на якому, мов легкий іній, лежала біла пудра, спочивала на отоманці, спираючись на ліву руку, прикрита лише темним хутром. Її права рука гралася батогом, а оголена нога недбало спиралася на мужчину, який лежав перед нею, як раб, як собака. Мужчина з різкими, але правильними рисами, що відбивали глибоку меланхолію та віддане захоплення, дивився на неї догори мрійливими палаючими очима мученика. Цей мужчина, який служив підставкою для її ніг, був Северин, але без бороди, років на десять молодший.

– Венера у хутрі! – вигукнув я, вказуючи на картину. – Такою я і бачив її уві сні.

– Я також, – сказав Северин, – тільки я бачив свій сон із розплющеними очима.

– Як це?

– Та-а! Це дурна історія...

– Твоя картина, була, очевидно, причиною мого сну, – вів я далі, – але скажи мені, нарешті, як це так, що вона відіграла у твоєму житті якусь роль, і то, мабуть, вирішальну, як я це собі уявляю. Про решту я сподіваюся почути від тебе.

– А тепер поглянь на подібну картину, – сказав мій дивний приятель, не відповідаючи на моє запитання.

Інша картина була дуже вдалою копією відомої "Венери із дзеркалом" Тіціана з Дрезденської галереї.

– Що ти хочеш сказати?

Северин встав і вказав пальцем на хутро, у яке Тіціан одягнув свою богиню

кохання.

- І тут "Венера у хутрі", - промовив він, ледь усміхаючись. - Я не думаю, що старий венецієць щось із цим пов'язував. Він лише написав портрет якоїсь благородної мессаліни і був настільки ввічливим, що дав тримати перед нею дзеркало, (у якому вона із холодним задоволенням розглядає свої величні принади), Амурові, якому ця робота видається неприємною. Ця картина - суцільні мальовані лестощі. Вже пізніше один "знавець" доби рококо охрестив цю даму Венерою, а хутро деспотиці, у яке Тіціан загорнув свою модель радше зі страху перед нежиттю, ніж перед цнотливістю, стало символом тиранії та жорстокости, що притаманні жінці та її красі.

- Та досить; у своєму теперішньому вигляді картина видається найуїдливішою сатирою на наше кохання. Венера, яка на абстрактній Півночі, у холодному, як лід, християнському світі мусить загортатися у широке важке хутро, щоб не застудитись...

Северин засміявся й закупив ще одну сигарету.

У цей час двері відчинилися й увійшла гарна повненька блондинка з розумними приязними очима, у чорному шовковому вбранні. Вона принесла нам до чаю холодне м'ясо та яйця. Северин взяв одне яйце і розбив його ножом. "Чи я тобі не казав, що хочу їх вареними на м'яко?" - закричав він так різко, що жіночка затремтіла.

- Але, любий Севцю... - промовила вона злякано.

- Шшшо "Севцю"?! - заверещав він. - Коритися мусиш, коритися, розумієш ти, чи ні! - і він вхопив з кілка на стіні батіг, який висів біля його зброї.

Гарненька молодичка, як перелякана козуля, швидко втекла з кімнати.

- Чекай, чекай, я ще тебе впіймаю! - кричав він їй услід.

- Але ж, Северине, - сказав я, кладучи свою руку на його, - як ти можеш так поводитися із такою гарненькою жіночкою!

- Ти тільки подивися на цю жінку, - відповів він, жартівливо підморгуючи. - Якщо б я її улещував, то вона би мені накинула на шию мотузку, але за те, що я виховую її батогом, вона мене шанує.

- Та ну що ти!

- От тобі й "та ну що ти!". Жінок так і треба дресирувати.

- Як на мене, живи собі хоч, як паша у своєму гаремі, але не будуй мені ніяких теорій...

- Чому ж ні, - сказав він. - Ніде так не пасує Гетеве "Ти маєш бути чи молот, чи ковадло", як до стосунків мужчини та жінки. Це, між іншим, пані Венера вроїла уві сні й тобі. У пристрасті мужчини і полягає влада жінки, і вона вміє це використати, якщо мужчина не стережеться. Він має лише один вибір: бути тираном, або рабом жінки. Як тільки він віддається, то його голова відразу опиняється у ярмі, і він скоро відчує на собі батіг.

- Які дивні максими!

- Це зовсім не максими, а досвід, - заперечив він, похитуючи головою. - Мене *направду батожили*, я вилікувався - хочеш прочитати, як?

Він встав, взяв зі свого масивного письмового стола невеликий рукопис і поклав

його переді мною на столик.

- Раніше ти питав мене про цю картину. Я тобі вже давно заборгував пояснення. Ось - читай!

Северин всівся біля каміна спиною до мене й видавалося, що він снить із розплющеними очима. Він знову став тихим, і знову заспівав камін, і самовар, і цвіркун у старих статечних стінах. А я розгорнув рукопис і прочитав: "*Сповідь надчуттєвої людини*", а на берегах манускрипта, як мотив, стояли відомі, дещо змінені слова із "Фавста":

Ех ти. жених надземно-земний,

Водить за ніс тебе жінка!

Мефістофель

Я перегорнув титульну сторінку й прочитав: "Все наступне я уклав зі свого тодішнього щоденника, бо своє минуле ніколи не можна зобразити зовсім неупереджено, та все має свої свіжі кольори, кольори сучасности".

* * *

Гоголь, російський Мольєр, каже (але де саме?), де він там каже, що "справді комічна муза - та, у якої під усміхненою маскою течуть сльози".

Чудовий вислів!

Я відчуваю себе справді дивно, коли це пишу. Повітря мені видається виповненим захопливими пахощами квітів, які паморочать мою голову, й вона болить, дим з каміна корчиться й розростається переді мною до якихось постатей, маленьких сивобородих кобальдів, які насмішкувато показують на мене пальцями, червонощокі амурчики сидять верхи на спинці мого крісла й на моїх колінах, а я повинен усміхатися, навіть голосно сміятися, коли описую свої пригоди; та пишу я не звичайним чорнилом, а червоною кров'ю, що витікає із мого серця, бо всі старі, давно зарубцьовані рани на ньому відкрилися й воно стискається і болить, і то тут, то там падає на папір сльоза.

* * *

Ліниво спливають дні на карпатському курорті. Нікого не бачиш, і ніхто тебе не бачить. Тут так нудно, що починаєш писати ідилії. Я маю тут стільки вільного часу, що міг би показати цілу картинну галерею, забезпечити театр новими п'єсами на цілий сезон, для доброго десятка віртуозів написати концерти, тріо та дуети, але - та про що ж це я говорю - мені, зрештою, вдається лише натягнути полотно картини, розрівняти аркуш паперу, розграфити нотні зошити, бо ж я - ах! жодного фальшивого встиду, друже Северине, брешти іншим; та тобі вже не вдасться збрехати самому собі. Отож я ніхто інший, як дилетант: дилетант у малярстві, у поезії, музиці, та ще в деяких так званих

вільних мистецтвах, які в наші дні забезпечують своїм метрам прибутки міністра, ба, навіть якогось можновладця; та передусім я дилетант у житті. І дотепер я жив так, як малював та віршував, тобто я ніколи не зробив більше, ніж ґрунтування, ніж план, ніж перша дія, перша строфа. Є такі люди, що все починають, але ніколи не доводять до кінця. Я якраз така людина.

Та що це я розбалакався.

До справи.

Лежу я на своєму вікні й з'ясовую, що гніздечко, у якому я переживаю відчай, насправді надзвичайно поетичне – який вид із нього на блакитну, високу стіну гір, напоєне золотистими променями сонця, і гірські потоки в'ються по ній, немов срібні стрічки; і яке чисте та блакитне небо, що до нього здіймаються засніжені вершини; і які зелені та свіжі схили, вкриті лісом, луки, на яких пасуться маленькі отари, ген аж до жовтих хвиль жита, де стоять жінці, які то зникають, то виринають знову.

Будинок, в якому я живу, стоїть чи то в якомусь парку, чи то у лісі, чи то у лісовій гущавині, називайте це, як хочете, але стоїть він дуже самотньо.

У ньому ніхто не живе, крім мене, однієї вдови зі Львова, і господині, мадам Тартаковської – маленької старенької жінки, яка щодня стає усе меншою й старшою, старого пса, який кульгає на одну лапу, та молоді кішки, яка постійно грається клубком ниток; цей клубок, як я припускаю, належить прекрасній вдові.

Ця вдова насправду вродлива і дуже молода, їй найбільше двадцять чотири роки, і вона ще й багата. Вона мешкає на верхньому поверсі, а я на першому, на рівні землі. Її зелені жалюзі завжди опушені, в неї балкон, який увесь заріс зеленими виткими рослинами. Я ж тут внизу маю милу, затишну альтанку, у якій читаю й пишу, маюю й співаю, як пташок серед гілок. З альтанки я бачу балкон. Деколи я справді дивлюся догори. І тоді там час від часу за щільною зеленою сіткою мерехтить біле вбрання.

Правду кажучи, прекрасна пані там угорі цікавить мене дуже мало, бо я закоханий в іншу, та ще й закоханий дуже нещасливо, ще нещасніше, ніж лицар Тоггенбург, ніж Шевальє у Манон л'Еско, – бо моя кохана із... каменю.

У садку, в маленькій гущавині, є чарівна маленька галявина, на якій мирно пасеться пара приручених козуль. На цій галявинці стоїть кам'яне зображення Венери, оригінал якого, я думаю, є у Флоренції. Ця Венера – найвродливіша жінка, яку я бачив у своєму житті.

Та це насправду не скаже багато, бо я бачив мало гарних жінок, та й жінок взагалі, і у коханні я дилетант, який ніколи не пішов далі, ніж ґрунтування, ніж перша дія.

Та й навіщо говорити в суперлятивах, ніби щось, що є прекрасним, може бути перевершене.

Досить того, ця Венера прекрасна, і я її кохаю, так пристрасно, так хворобливо щиро, так божевільно, як тільки можна кохати жінку, яка відповідає на кохання із незмінно спокійною, кам'яною усмішкою.

Так, я дослівно молюся до неї.

Я часто лежу під дахом із листя молодого бука, коли сонце припікає над ліском, і

читаю. Свою холодну, жорстоку кохану я часто відвідую і вночі – тоді я стаю перед нею на коліна, притуливши обличчя до холодного каменю, на якому спочивають її ноги, й молюся до неї. Це неможливо описати – коли виринає місяць – він якраз стає повний – і пливе поміж деревами, а галявинка потопає у сріблястому серпанкові, богиня стоїть, ніби просвітлена, і здається, що вона купається у його м'якому світлі.

Одного разу, коли я повертався додому після молитви через алеї, які вели до будинку, то раптом побачив за зеленою галереєю жіночу постать, білу, як камінь, у місячному сяйві. На якусь хвилину мені видалося, що прекрасна жінка зглянулася наді мною, ожила і пішла за мною – але мене охопив невимовний страх, серце, здавалося, вискочить із грудей, і замість того, щоб... Ну, та я дилетант. Я зашпортався, як завжди, на другому вірші, ні, навпаки, я не зашпортався, я побіг так швидко, як тільки міг.

* * *

Який трафунок! Один єврей, який продає світлини, вкладає мені в руки зображення мого ідеалу. Це – невеликий аркуш, "Венера із дзеркалом" Тіціана. Що за жінка! Мені хочеться написати вірша. Ні! Я беру цей аркуш і пишу на ньому: *Венера у хутрі*.

Ти мерзнеш, а сама розпалюєш полум'я! Загорнися у хутро деспотиці, кому ж воно ще личить, як не тобі, жорстока богине краси й кохання!..

За хвилю я додав кілька рядків із Гете, які я якраз перед тим знайшов у "Парадіпомені" до "Фавста":

Амурові!

Оманлива крил пара,

І стріли – пазурі,

Сховались різки у хвості,

Він є, не сумнівайся.

Як і всі боги Греції,

Перебраний диявол.

Після цього я поставив світлину перед собою на столі, підпер її книжкою і почав розглядати.

Холодна грайливість, із якою ця чудова жінка прикривала свої принади темним соболевим хутром, суворість, жорстокість на мармуровому обличчі й захоплювали мене і наганяли страх одночасно.

Я знову беруся за перо. Пишу далі: "Кохати, бути коханим – що за щастя! Та проте наскільки ж блідне блиск цього супроти нестерпного блаженства поклонятися жінці, яка робить нас своєю іграшкою, блаженства бути рабом прекрасної жінки-тирана, що безжально топче нас ногами. І героїчний велетень Самсон знову віддався у руки Даліли, яка його зрадила, і вона зрадила його ще раз, і филистимляни зв'язали його перед нею і вибрали йому очі, якими він до останнього погляду, сповненого люті й кохання, вдивлявся у прекрасну зрадницю".

Сніданок я з'їв в альтанці, обплетеній деревником, і читав книгу Юдити, заздрих похмурому поганинові Олофернові через його царську жінку, яка знесла йому голову, і через його криваво-прекрасний кінець. "Господь його побив рукою жінки!"

Це речення шокувало мене.

"Які ці євреї негалантні", – думав я, – "навіть їхній Бог – він міг би вибирати й пристойніші слова, коли говорить про прекрасну статтю!"

"Господь його побив рукою жінки", – повторював я собі. Ну, і що б це я мав вдіяти, щоби Бог мене так скарив?

Але ж на Бога! Знову приходить наша господиня, яка за ніч стала ще меншою, а там, нагорі, поміж зелених вусиків і ланцюжків рослин, знову видніється біле вбрання. Це Венера, чи вдова?

Цього разу – вдова, бо пані Тартаковська робить реверанс і просить мене від її імені дати щось цікаве для читання. Я біжу до своєї кімнати й квапливо хапаю кілька книжок.

Надто пізно я пригадую, що в одній з них лежить моя світлина з Венерою, і тепер та біла пані має її там, нагорі, разом із виливами моїх емоцій.

Що вона скаже про це?

Я чую, як вона сміється.

Чи не з мене?

* * *

Повний місяць! Ось він вже виглядає з-понад верхівок низьких ялиць, що густо насажені довкола парку, і срібне повітря наповнює терасу, дерева, усе довкілля, аж ген, куди сягає око, плавно зникаючи у далині, як рухливі струмки.

Я не можу цьому протистояти, мене щось манить і кличе, я знову вбираюся і йду в сад.

Мене тягне туди, на галявинку, тягне до неї, до моєї богині, моєї коханої.

Ніч холодна. Мене морозить. Важке повітря п'янить пахощами квітів та лісу.

Яке свято! Яка музика навкруги! Схлипує соловейко. Лесть видно слабке блакитне мерехтіння зірок. Галявинка видається гладкою, як дзеркало, як крижана поверхня ставка.

Велично здійсмається сяюча фігура Венери.

Але... що це?

З мармурових плечей богині спадає велике темне хутро – я стаю як укопаний і зачудовано дивлюся на неї, мене знову охоплює отой невимовний страх, і я втікаю.

Прискорюю свої кроки, і тут помічаю, що побіг не тією алеєю, і коли хочу повернути серед зелені у бічний перехід, то там на кам'яній лавці сидить переді мною Венера, прекрасна жінка з каменю, ні, справжня богиня кохання, теплокровна, я навіть чую її пульс. Так-так, вона стала для мене живою, як ота статуя, що почала дихати для свого творця. Правда, це чудо здійснилося лише наполовину, її біле волосся ще

видається, кам'яним, а її біле вбрання мерехтить, як місячне сяйво – (може, це атлас?) – а з її плечей спадає темне хутро... Та її вуста вже червоні, щоки рожевіють, а в очах я зустрічаю два диявольські зеленкуваті промені – і ось вона сміється!

Її сміх такий загадковий, він – ах! Його неможливо описати, він спирає мені дух, я біжу далі й мушу за кілька кроків знову й знову переводити подих. Цей сміх переслідую мене і у похмурих переходах серед зелені листяних дерев, і на світлих галявинах, аж у гушавину, куди ледве пробивається місячне сяйво. Я вже більше не знаходжу дороги, блукаю довкола, а холодні краплі виблискують, мов перли, на моєму чолі.

Нарешті я зупиняюся й веду короткий монолог.

Він звучить... справді, наодинці із собою людина або дуже люб'язна, або ж дуже груба.

Отож я й кажу собі: "Осле!"

Це слово справляє дивовижну дію, ніби чародійське заклинання, що рятує мене і приводить до тям.

Я відразу заспокоююся.

Із задоволенням повторюю: "Осле!"

Знову я бачу все чітко й ясно – ось тут водограйчик, он там букова алея, аж ген будинок, до якого я тепер поволі наближаюся.

І тут, знову зовсім несподівано, за зеленою, освітленою місяцем, ніби вишитою сріблом стіною – біла постать, прекрасна жінка із каменю, якій я поклоняюся, якої я боюся, від якої я втікаю.

Кілька кроків – і я вже в будинку, переводжу дух і роздумую.

Ну хто ж я такий тепер: маленький дилетант чи великий осел?

Ранок спекотний, у повітрі душно, воно напоєне збудливими пахощами. Я знову сиджу у своїй альтанці й читаю в "Одіссеї" про спокусливу чарівницю, яка перетворює своїх поклонників у диких звірів. Чудова картина античного кохання.

Тихо шелестять гілки та трав'яні стебла, шелестять сторінки моєї книги, щось шелестить на терасі.

Жіноче вбрання...

Ось вона, Венера, але без хутра – ні, цього разу це вдова – та ні, це Венера. О! Що за жінка!

Ось стоїть вона там у легкому, білому ранковому одязі й дивиться на мене. Якою ж поетичною й принадною одночасно видається її делікатна постать. Вона не велика, але й не маленька, а голівка – радше чарівна й пікантна, в дусі епохи маркізів у Франції, ніж прекрасна в прямому розумінні. А як вона зачаровує, яка м'якість і яка чарівна пустотливість виграють довкола цих досить великих вуст – шкіра настільки ніжна, що всюди проглядають блакитні прожилки, проглядають і через мусліні, що прикриває руки й груди. А як пишно закручене це руде волосся – так-так, воно руде, а не біляве чи золотисте, і як же демонічно, і водночас мило виграє воно на її шиї, і ось мене зустрічають її очі, немов зелені блискавки, справді, вони зелені, ці очі, їх м'яку силу неможливо передати – вони зелені, як коштовне каміння, як глибокі, бездонні гірські

озера.

Вона зауважує моє збентеження, яке зробило мене негречним: я й далі сиджу і досі не скинув з голови шапку.

Вона лукаво усміхається.

Нарешті я підводжуся й вітаюся з нею. Жінка наближається й вибухає голосним, майже дитячим сміхом.

Я заїкаюся так, як може заїкатися тільки маленький дилетант або великий осел.

Отак ми й знайомимося.

Богиня питає про моє ім'я й називає своє.

Її звати Ванда фон Дунаєв.

Вона справді моя Венера.

- Але, мадам, як Вам прийшла до голови така думка?

- Завдяки маленькій світлинці, яка лежала у Вашій книжці...

- Я забув про це.

- Ці загадкові зауваження на звороті...

- Чому загадкові?

Вона глянула на мене. "Я завжди хотіла познайомитися колись зі справжнім мрійником - заради різноманітності... От, Ви мені здаєтесь після цього одним із найнестримніших".

- Милостива пані, насправді... - і знову це фатальне осяче заїкання, і до того ж я червонію, як шістнадцятирічний юнак, тоді коли я на добрих десять років старший...

- Сьогодні уночі Ви злякалися мене.

- Справді, річ у тому... Але чи не zvolите сісти?

Вона сідає й насолоджується моїм страхом - бо ж я боюся її тепер, при світлі дня, ще більше - зачаровуюча усмішка пробігає над її верхньою губою.

- Ви розглядаєте кохання і передусім жінку, - почала вона, - як щось вороже, щось, від чого Ви, хоч і даремно, захищаєтесь, але могутність чого Ви сприймаєте як солодку муку, як млосну жорстокість. Погляд цілком сучасний.

- Однак Ви його не поділяєте...

- Не поділяю, - запально й рішуче відповіла вона й похитала головою так, що її кучері здійнялись, мов червоні язики полум'я.

- Для мене весела чуттєвість гелленів є радістю без страждань - це ідеал, який я прагну втілити у своєму житті. Бо в те кохання, яке проповідують християнство, сучасні люди, оті рицарі духа, я не вірю. Так-так, придивіться до мене, я набагато гірша, ніж якась еретичка, я - язичниця.

Чи довго, думаєш ти, роздумувала богиня кохання.

Коли вподобала Анхіза в гаю на Ідейській горі?

Я завжди захоплювалася цими рядками із Гетевої "Римської елегії". У природі є лише оте кохання героїчного часу, коли "боги і богині закохувались". У ті часи

Пристрасть за поглядом йшла,

Втіха йшла за жагою.

Все інше – надумане, нещире, брехливе. Через християнство, жорстока емблема якого – хрест, завжди була для мене чимось жахливим, – через нього в природу та її невинні прагнення було занесено щось чуже й вороже.

Боротьба духа зі світом чуттєвого – це євангеліє сучасності. Від нього мені нічого не треба.

– Так, Ваше місце мало би бути на Олімпі, – відповів я, – але ми, сучасні люди, не любимо античної веселости, особливо в коханні. Думка про те, щоб жінку, хай навіть і якусь Аспазію, розділяти з іншими, нас обурює. Ми такі ж ревниві, як і наш Бог. Ось чому ім'я прекрасної Френи стало для нас лайливим словом. Ми надаємо перевагу якійсь бідній, безбарвній дівчині в стилі Гольбейна, яка належить лише нам, перед античною Венерою, яка хоч і є божественно прекрасною, але сьогодні кохає Анхіза, завтра Паріса, а післязавтра Адоніса. І якщо природа у нас і тріумфує, якщо ми у палаючій пристрасті й віддаємося такій жінці, то її весела любовна пристрасть видається нам демонічною силою, жорстокістю, й ми вбачаємо у нашому блаженстві гріх, який повинні спокутувати.

– Отже, і Ви захоплюєтеся сучасною жінкою? Отими бідними істеричними жінками, які у сомнабулічному гоні за вимріяним чоловічим ідеалом не вміють оцінити найкращого мужчину і посеред постійних сліз та схлипувань щодня скривджують свої християнські обов'язки, обдурюють, самі обдурені, знову й знову шукають, вибирають і відкидають, і ніколи не є щасливими самі, і нікого не ошчасливлують, нарікають на долю, замість того, щоб спокійно зізнатися собі: "Я хочу кохати й жити так, як жили колись Єлена й Аспазія". Природа не знає якоїсь постійності у стосунках чоловіка й жінки.

– Мила пані...

– Дозвольте, я закінчу. Річ лише в егоїзмі мужчини, який хоче жінку заховати, як якийсь скарб. Усі спроби, через священні церемонії, присяги й угоди принести постійність у щось наймінливіше з усього, що є мінливому людському бутті – у кохання – всі ці спроби зазнали невдачі. Ви ж не можете заперечувати, що наш християнський світ розкладається?

– Але ж...

– Але ж того єдиного, хто постає проти настроїв суспільства, виштовхують, таврують, каменують, хочете Ви сказати. Та добре. Зважуся твердити, що мої принципи напруму язичницькі, я хотіла би відповідно до них прожити своє життя. Я зрікаюся Вашого лицемірного респекту і надаю перевагу тому, щоби бути щасливою. Винахідники християнського шлюбу добре вчинили, коли до нього винайшли ще й безсмертя. Утім, не думаю про те, щоби жити вічно, і коли мені з останнім подихом настане кінець на цьому світі, то що мені з того, чи мій дух співатиме в ангельських хорах, а чи порох мій живитиме нові істоти? Якщо ж я помру такою, як є, то з якої рації я мушу тоді від чогось відмовлятися? Належати мужчині, якого я не знаю, якого не

кохаю, лише тому, що колись його кохала? Ні, я не буду ні від чого відрікатися, я покохаю кожного, хто мені подобається, і зроблю щасливим кожного, хто мене кохає. Хіба це погано? Зовсім ні, принаймні це набагато ліпше, ніж коли б я жорстоко тішилася тими муками, які збуджують мої принади, цнотливо відвертаючись від того нещасного, який знемагає по мені. Я молода, багата й вродлива, і такою, як я є, я й живу – радісно, заради утіх, заради задоволення.

У той час, коли вона говорила, і її очі лукаво блищали, я взяв її руки, не маючи жодного поняття, що мені з ними робити, але як справжній дилетант, я квапливо їх відпустив.

– Ваша щирість, – промовив я, – мене захоплює, та й не тільки вона...

І знову це кляте дилетантство, яке стягує мені зашморгом горло.

– Що Ви хотіли сказати?

– Що я хотів сказати... я хотів... Вибачте, моя мила – я Вас перебив.

– У чому річ?

Довга пауза. З усією певністю, вона веде довгий внутрішній монолог, який моєю мовою можна перекласти одним словом – "осел".

– Якщо дозволите, пані, – почав я нарешті, – як Ви дійшли до таких думок?

– Дуже просто. Мій батько був розумною людиною. Від колиски я була оточена копіями античних скульптур, коли мені було десять років, я читала Жіля Бляса, а коли дванадцять – про Орлеанську Діву. Якщо інші у дитинстві називали своїх друзів "Мізинчиком", "Синьою Бородою", "Попелюшкою", то я назвала їх "Аполлоном", "Геркулесом", та "Лаокооном". Мій чоловік був радісною, сонячною натурою. Навіть невиліковна недуга, на яку він захворів відразу після нашого одруження, не могла надовго затьмарити його чоло. Ще й у ніч перед своєю смертю він потягнув мене до ліжка, а упродовж багатьох місяців, які він провів, помираючи у кріслі-гойдалці, часто говорив мені, жартуючи: "Ну, ти вже маєш якогось коханка?". Я паленіла від сорому. "Не обдурюй мене, – додавав часом він, – я вважаю це жахливим, але знайди собі якогось гарного мужчину, або краще відразу й багатьох. Ти красива жінка, але ще напівдитина, і тобі треба іграшку".

Вам, мабуть, не треба казати, що я, поки він жив, не мала жодного коханка, та досить про це, він виховав мене тим, ким я є – грекинею.

– Богинею, – виправив я.

Вона усміхнулася: "Якою саме?"

– Венерою!

Вона погрозила пальчиком і насупила брови. "Врешті-решт, навіть Венерою у хутрі. Зачекайте лишень – у мене є велике хутро, яким я і вночі можу накрити Вас усього, я впіймаю Вас у нього, як у сіті".

– І Ви вірите, – промовив я швидко, бо до голови мені прийшло щось, що я вважав за дуже цікаву думку, хоча вона й була досить банальною і не дуже вишуканою, – Ви вірите, що Ваші ідеї можна здійснити у наш час, що Венера може безкарно блукати у своїй неприкритій красі й радості серед залізниць та телеграфних стовпів?

- *Неприкритою*, звичайно ж, не може, але в хутрі - так, - вигукнула вона, сміючись. - Ви би не хотіли глянути на моє?

- Але тоді...

- Що тоді?

- Вродливі, вільні, веселі та щасливі люди, якими були греки, можливі лише тоді, коли вони мають рабів, які виконують для них непоетичні життєві справи, й передовсім працюють на них.

- Звичайно, - відповіла вона грайливо, - але такій олімпійській богині, як я, треба ціле військо рабів. Так що Ви також стережіться мене.

- Чому?

Я й сам перелякався тієї сміливості, з якою у мене вихопилося оте "Чому?". Вона ж натомість зовсім не злякалася, а трохи розтулила свої уста, так що стало видно її маленькі білі зуби, й заговорила, ніби між іншим, про щось, що й уваги не варте: "А Ви б не хотіли бути моїм рабом?"

- У коханні не буває жодної рівності, - відповів я урочисто й серйозно, - але якщо вже я маю вибір, панувати, чи стати упокореним, то мені видається набагато захопливішим бути рабом прекрасної жінки. Але де ж я маю шукати її, таку, яка не дріб'язковими сварками здобуває впливи, а вміє панувати спокійно й самовпевнено, навіть твердо?

- Це було б, зрештою, не так вже й важко.

- Ви так вважаєте?

- Я, наприклад, - вона засміялася й відхилилася далеко назад, - я маю талант деспотиці, хутра у мене теж є - а Ви сьогодні вночі справді мене злякалися?

- Справді.

- А зараз?

- Зараз... Зараз я боюся Вас по-справжньому!

* * *

Ми щодня разом, я і Венера. Ми проводимо разом багато часу: снідаємо у моїй альтанці, обплетеній деревником, п'ємо чай у її маленькому салоні, де я маю нагоду розкрити перед нею всі свої дуже-дуже скромні таланти. Навіщо б я вчився всіх наук, пробував сили у всіх мистецтвах, якби не був здатний розважити милу маленьку жіночку...

Але ця жіночка не така вже й маленька, і вона мені несамовито подобається. Сьогодні я малював її, і лише тоді я побачив дуже виразно, як мало пасує сучасний одяг до цієї голівки-камеї.

У її рисах мало римського, але багато грецького.

Раз мені хочеться малювати її як Психею, а раз як Астарту, залежно від того, чи її очі набувають мрійливо-одухотвореного, а чи отого напівзнеможеного, напівспопеляючого, втомлено-хтивого виразу, але вона хоче, щоб це був портрет.

Що ж, я одягну її у хутро.

Як тільки я міг сумніватися хоча б хвилину! Кому ж пасує це князівське хутро, як не їй?

* * *

Учора ввечері я був у неї й читав їй римські елегії. Потім я відклав книгу і дещо прочитав напам'ять. Вона виглядала задоволеною, ба більше, вона не відводила очей від моїх вуст, і її груди здіймалися раз у раз.

Чи, може, я помилився?

Дощ меланхолійно стукав у шибку, у каміні по-зимовому потріскував вогонь, і мені стало так затишно біля неї, що я на хвилю втратив будь-який страх перед прекрасною жінкою й поцілував їй руку, і вона мені це дозволила.

Потім я сів біля її ніг і прочитав невеликого вірша, якого написав для неї:

Венеро в хутрі.

Постав ногу на свого раба,

По-диявольськи прекрасна мітична жінко.

Розтягнувшись своїм мармуровим тілом

Під міртами й агавами.

Ну-ось, і так далі! Цього разу я справді вийшов поза першу строфу, але того вечора я за її наказом віддав їй вірша, і тепер не маю жодної копії, і сьогодні, коли я роблю виписки зі свого щоденника, мені спадає на гадку лише ця строфа.

Я маю дуже своєрідне відчуття. Я не вірю, що закохався у Венеру, принаймні під час нашої першої зустрічі у мене не було отих блискавичних спалахів пристрасти, з якої починається закоханість. Але я відчуваю, що її незвичайна, справді божественна краса поступово накладає на мене якусь магічну петлю. Це не подібне на якусь сердечну прихильність, яка народжується у мені, це якась психічна покора, яка, повільно, але дедалі все повніше захоплює.

Щодня я страждаю усе більше – а вона – вона з цього лише сміється.

* * *

Сьогодні вона раптом сказала мені, без будь-якого приводу: "Ви мене цікавите. Більшість мужчин такі посередні, без поривань, без поезії. А у Вас є глибина й захоплення, і передовсім серйозність, яка мені приємна. Я могла би Вас покохати".

* * *

Після короткої, але сильної зливи ми разом ідемо на галявинку до скульптури Венери. Довкола парує земля, туман здіймається до неба, як жертвний дим, у повітрі повисла розірвана веселка, з дерев все ще крапає вода, але горобці та зяблики вже перескакують з гілки на гілку і голосно цвірінькають, ніби дуже тішаться з чогось. Усе довкола напоєне свіжими пахощами. Ми не можемо перейти всю галявину, бо вона ще зовсім мокра, і виглядає, як маленький ставок, осяяний сонцем, з рухливої поверхні якого виростає богиня кохання, а довкола її голови танцює рій комарів, що, теж осяяний сонцем, зависає, немов німб.

Ванда дуже тішилася чудовому видовищу й тому, що на лавках в алеї ще є вода. Щоб трохи відпочити, Ванда спирається на мою руку, і якась солодка втома лежить в усьому її єстві, очі в неї напівзаплющені, а подих торкається моїх щік.

Я беру її руку – як мені це вдається, насправду не знаю, – і питаю:

– Ви б могли мене покохати?

– Чому ж ні, – відповідає вона й дозволяє своєму спокійному, променистому поглядові спочити на мені, – але ненадовго.

Наступної хвилі я стаю перед нею на коліна і притискаю своє палаюче обличчя до пахучого мусліну її сукні.

– Але ж, Северине, – це непристойно, – вигукує вона.

Та я беру її маленьку ніжку й торкаюся вустами.

– Ви стаєте ще непристойнішим! – знову вигукує вона, вивільняється і швидкими кроками втікає до будинку, а її чудовий черевичок залишається в моїх руках.

Що це? Якесь передвістя?

* * *

Увесь день я не наважувався підходити до неї. Під вечір, коли я сидів у своїй альтанці, пікантна руда голівка Ванди раптом виглянула крізь витку зелень балкона. "Чому Ви не приходите?", – нетерпляче гукнула вона згори.

Я швидко побіг сходами догори. Тут я знову втратив відвагу і постукав зовсім тихо. Вона не запросила мене увійти досередини, а відчинила двері і вийшла на поріг сама.

– Де мій черевичок?

– Він... я... я хочу..., – почав заїкатися я.

– Принесіть його, ми разом вип'ємо чаю, і поговоримо.

Коли я повернувся, вона поралася біля самовара. Я урочисто поставив черевичок на стіл і став у куток, як дитина, що очікує покарання.

Я помітив, як вона наморщила чоло, лінія її уст стала суворою і владною, і це привело мене у захват.

Несподівано вона зайшлася сміхом.

– Отже, Ви справді закохані... у мене?

- Так, і я страждаю більше, ніж Вам здається.

- Ви страждаєте, - знову засміялася вона.

Я був обурений, осоромлений, знищений - але це було зовсім ні до чого.

- Чому? - продовжувала вона. - Я добра до Вас, від усього серця добра. - Вона простягнула мені руку й дуже приязно подивилася на мене.

- І Ви згодні стати моєю дружиною?

Ванда глянула на мене - так-так, як це вона на мене глянула? - мені здається, що передовсім здивовано, а потім трохи глузливо.

- Звідки у Вас раптом стільки відваги? - запитала вона.

- Відваги?

- Так, відваги одружитися взагалі, і особливо зі мною, - вона піднесла догори черевичок. - Ви так швидко потоваришували з ним? Але без жартів. Ви справді хочете одружитися зі мною?

- Так.

- Що ж, Северине, це серйозна справа. Я вірю, що Ви мене кохаєте, і я Вас також кохаю, і що ще краще, ми цікаві одне одному, і немає жодної небезпеки, що ми одне одному швидко набриднемо - але ж Ви знаєте, я - легковажна жінка, і саме тому я підходжу до шлюбу дуже серйозно, і вже коли я беру на себе якісь обов'язки, то хочу їх виконати. Проте я боюся - але ні - Вам має бути боляче це почути.

- Прошу Вас, будьте щирими зі мною, - заперечив я.

- Отож, правду кажучи, я не впевнена, що можу кохати одного мужчину довше, ніж...,

Вона граціозно схилила набік свою голівку й замислилася.

- Рік?

- Та ну що Ви - десь так з місяць.

- Навіть мене?

- Ну, Вас - Вас, мабуть, два.

- Два місяці! - скрикнув я.

- Два місяці - це дуже довго.

- Мадам, це більше, ніж антично.

- От бачите, Ви не любите правди.

Ванда перейшлася кімнатою, нахилилася до каміна й розглядала мене, спираючись рукою на карниз.

- Ну і що ж мені з Вами робити? - знову почала вона.

- Все, що завгодно, - покірно відповів я. - Те, що принесе Вам утіху.

- Ви непослідовні! - вигукнула вона. - Спочатку Ви хочете мене за дружину, а потім віддаєтеся мені, як іграшка.

- Вандо, я Вас кохаю.

- У такому разі ми знову там, де почали. Ви мене кохаєте і хочете мене за дружину, а я ж не хочу вступати в жодний новий шлюб, бо сумніваюся у тривалості своїх і Ваших почуттів.

- А якщо б я хотів зважитися на шлюб з Вами? - відповів я.

- Але це ще залежить від того, чи хочу зважитися на це з Вами я, - сказала вона спокійно. - Можу собі дуже добре уявити, що я належу все життя одному чоловікові, але це мав би бути цільний чоловік, який мені імпонує, який підкоряє мене силою своєї особистості, розумієте? А кожен чоловік - я це знаю - як тільки закохається, стає слабким, догідливим, смішним, віддається у руки жінки, стає перед нею навколішки. Між тим я могла би довго кохати лише того, перед ким би клякала сама. Та Ви стали мені таким милим, що я хочу спробувати.

Я припадаю до її ніг.

- Боже мій! Ви вже на колінах, - каже вона насмішкливо. - Добре ж Ви починаєте. - Вона продовжувала, коли я знову піднявся. - Я даю Вам рік часу, щоби мене завоювати, щоби переконати мене, що ми пасуємо одне одному, що ми можемо жити разом. Якщо Вам це вдасться, тоді я стану Вашою дружиною, і тоді, Северине, я буду такою дружиною, яка виконуватиме свої обов'язки строго й сумлінно. Протягом цього року ми будемо жити, як у шлюбі...

Кров вдарила мені в голову.

Її очі теж загорілися. "Ми будемо жити разом, - вела вона далі, - ділити всі наші звички, щоби побачити, чи можемо ми зжитися. Надаю Вам всі права чоловіка, поклонника, друга. Ви задоволені?"

- Та я мушу бути задоволеним.

- Ви нічого не мусите.

- Ну то я хочу...

- Чудово. Це слова чоловіка. Ось Вам моя рука.

* * *

Вже десять днів я ні на хвилину не розлучався з нею, за винятком ночей. Я міг постійно дивитися їй у вічі, тримати її за руки, прислухатися до її слів, всюди її супроводжувати. Моє кохання видається мені глибокою, бездонною прірвою, у яку я все більше падаю, з якої мене тепер вже ніщо не зможе врятувати.

Сьогодні пополудні ми лежали на галявині біля підніжжя статуї Венери. Я рвав квіти й кидав Ванді на коліна, а вона плела із них вінки, якими ми прикрашали нашу богиню.

Раптом Ванда глянула на мене так своєрідно, так запаморочливо, що пристрасть охопила мене, немов полум'я. Більше не володіючи собою, я обхопив її руками й притулився до її вуст - вона притиснула мене до своїх грудей, які здіймалися від хвилювання.

- Ви не ображаєтеся? - запитав я.

- Я ніколи не ображаюсь на те, що є природним, - відповіла вона. - Я лише боюся, що Ви страждаєте.

- О, я жахливо страждаю.

- Бідний друже, - вона прибрала мені з чола розхристане волосся, - я сподіваюся, що це - не моя вина.

- Ні, - відповів я, - і все-таки моє кохання до Вас стало якимось божевіллям. Думка про те, що я можу Вас втратити, - і, мабуть, справді втрачу - ця думка мучить мене і вдень, і вночі.

- Але ж Ви ще навіть не володієте мною, - сказала Ванда й подивилася на мене тим вібруючим, вологим, поглинаючим поглядом, який мене вже якось причарував. Потім вона підвелася і поклала своїми маленькими прозорими ручками вінок із блакитних анемон на білі кучері Венери. Майже проти своєї волі я обхопив руками тіло Ванди.

- Я не можу більше без тебе, прекрасна жінко, - сказав я, - повір мені, лише цей єдиний раз повір мені, це не порожня фраза, не фантазія, я відчуваю на всю глибину моїх почуттів, як моє життя пов'язане із твоїм. О! Якщо ти розлучишся зі мною, я загину.

- Але ж це зовсім не потрібно, дурнику, бо я кохаю тебе, - вона взяла мене за підборіддя. - Який ти дурненький!

- Але ж ти хочеш бути моєю лише за певних умов, тоді як я належу тобі без жодних...

- Це не добре, Северине, - відповіла вона майже злякано, - хіба ж Ви мене не знаєте, хіба ж Ви взагалі не хочете збагнути мене? Я добра, якщо зі мною поведуться серйозно й розважливо, але коли мені занадто віддаються, я стаю зарозумілою.

- Будь зарозумілою, будь деспотичною, - вигукнув я у стані повної екстази, - тільки будь моєю, будь моєю назавжди! - Я впав до її ніг і обхопив її коліна.

- Це добре не закінчиться, друже мій! - промовила вона серйозно, не рухаючись.

- О! Хай цьому власне ніколи не буде кінця! - вигукнув я схвилювано, навіть запально. - Нас може розділити лише смерть. Якщо ти не можеш бути моєю, тільки моєю і то назавжди, то я хочу бути твоїм рабом, служити тобі, все від тебе стерпіти, лише не відштовхуй мене від себе.

- Та зберіться ж, - сказала вона, нахилилася до мене й поцілувала в чоло. - Я прихильна до Вас від всього серця, але це не той шлях, яким мене можна завоювати, яким мене можна затримати.

- Я хочу робити все, все, що Ви хочете, тільки щоб Вас не втратити, - закричав я, - лише не це, цієї думки я більше стерпіти не можу.

- Та встаньте ж.

Я підкорився.

- Ви насправду загадкова людина, - вела далі Ванда. - Отже, Ви хочете володіти мною за будь-яку ціну?

- Так, за будь-яку.

- Але ж яку цінність мало б для Вас володіння мною, наприклад, - вона роздумувала, в її очах з'явилося щось підступне, зловісне, - коли я Вас зовсім не кохатиму, коли я належатиму комусь іншому?

Я затремтів... Потім я глянув на неї, вона стояла переді мною така сильна й

самовпевнена, і її очі світилися холодним блиском.

- Бачите, - вела вона далі, - Ви лякаєтеся самої думки про це!. - Раптом мила усмішка осяяла її обличчя.

- Так, мене охоплює жах, коли я собі живо уявляю, що жінка, яку я кохаю, яка відповіла на моє кохання, без жалю до мене віддається комусь іншому. Але чи маю я вибір? Якщо я кохаю цю жінку, кохаю до безтями, то чи маю я гордо повернутися до неї спиною і піти в землю разом зі своєю хвалькуватою силою, а чи маю пустити собі кулю в голову? У мене є два жіночі ідеали. Якщо я не можу знайти свій благородний, сонячний ідеал, жінку, яка ділить зі мною вірно й прихильно мою долю, то не треба нічого половинчастого або безбарвного! Тоді я б радше хотів віддатися жінці без будь-яких цнот, без вірності, без милосердя. Така жінка у всій своїй егоїстичній величі - це теж ідеал. Якщо я не можу насолоджуватися щастям кохання, то я хочу випити до дна його болі, його муки. А потім ще я хочу, щоб жінка, яку я кохаю, поводитися зі мною безжально, щоб вона мене зраджувала - і то що жорстокіше, то краще. Це - теж насолода!

- Та чи Ви при своєму розумі! - вигукнула Ванда.

- Я так кохаю Вас всією душею, - продовжував я, - що Ваша близькість, Ваша атмосфера для мене просто необхідні, якщо я ще маю трохи жити. Отож вибирайте між моїми ідеалами. Робіть зі мною, що Вам завгодно - свого чоловіка, або свого раба.

- Що ж, добре, - сказала Ванда, насуплюючи вузькі, але енергійно вигнуті брови, - мені здається, це дуже весело: повністю володіти людиною, який мене цікавить і кохає. Принаймні не буде нудно. Ви були настільки необережними, що вибір залишили мені. Отже, я вибираю: я хочу, щоби Ви були моїм рабом, я зроблю із Вас свою іграшку!

- О! Зробіть це, - вигукнув я, здригаючись і захоплюючись, - якщо шлюб може бути заснований лише на повній рівності та згоді, то натомість велика пристрасть виникає через суперечності. Ми й є такими протилежностями, що стоять одна проти одної майже вороже. Ось звідси у мене це кохання, яке є частково ненавистю, а частково страхом. Але у таких стосунках один може бути лише молотом, а другий ковадлом. Я хочу бути отим ковадлом. Я не міг би кохати, якби я дивився на кохану згори додолу. Я хочу поклонятися жінці і можу це робити лише тоді, коли вона буде жорстока зі мною.

- Але ж, Северине, - заперечила Ванда майже розгнівано, - Ви вважаєте, що я здатна з людиною, яка мене так кохає, з Вами, кого я кохаю, поводитися жорстоко?

- Та чому ж ні, якщо я Вам через це ще більше поклонятимусь? *Можна по-справжньому кохати лише того, хто стоїть над нами*, жінку, яка підкоряє нас вродою, темпераментом, духом, силою волі, яка стає нашою деспотицею.

- Отже те, що інших відштовхує, Вас приваблює?

- Так. І у цьому моя винятковість.

- Та, зрештою, у всіх Ваших пасіях немає нічого такого особливого й незвичайного, бо кому не подобається красиве хутро, і кожен знає й відчуває, якими близькоспорідненими є хіть та жорстокість.

- У мене це досягло найвищого ступеня, - відповів я.

- Це означає, що розум не має над Вами влади, Ви м'яка, податлива, чуттєва натура.

- А чи не були й мученики м'якими чуттєвими натурами?

- Мученики?

- Навпаки, вони були *надчуттєвими людьми*, які знаходили насолоду в стражданнях, які шукали страшних мук, ба, й смерти, так, як інші шукають радості. Я також така *надчуттєва істота*, пані.

- Лише пильнуйте, щоб Ви не стали мучеником кохання, мучеником жінки.

* * *

Темної, духмяної літньої ночі ми сидимо на маленькому балконі Ванди. Над нами подвійний дах – спершу зелений – стеля з в'юнких рослин, а далі – всіяний міріадами зір дах неба. З парку долинає тихий, схлипуючий і закоханий голос, приманка кішки, а я сиджу на стільчику біля ніг моєї богині й розповідаю їй про своє дитинство.

- І всі ці особливості були виражені у Вас вже тоді? – запитала Ванда.

- Певно, що так, я не пригадую, коли б у мене їх не було, вже навіть у колисці – так розповідала мені мати – я був надчуттєвим, я нехтував здоровими грудьми годувальниці, і мене треба було годувати козячим молоком. Малим хлопчиком я виявляв загадкову сором'язливість перед жінками, у якій насправді було незвичайне зацікавлення ними. Сіре склепіння і напівтемрява церкви лякали мене, перед сяючими вівтарями та образами мене охоплював справжній страх. Натомість я потайки підкрадався, як до забороненого задоволення, до Венери з гіпсу, що стояла у невеликому приміщенні батькової бібліотеки, ставав перед нею на коліна і проказував молитви, яких мене навчили – "Отче наш", "Богородице, Діво" і "Вірую".

Одного разу вночі я встав з ліжка і пішов до неї. Молодий місяць світив мені і освітлював богиню холодним блідо-блакитним світлом. Я впав перед нею долілиць і цілував її холодні ноги так, як я це бачив у наших селян, коли вони цілували ноги мертвого Спасителя.

Мене охопило непереможне бажання.

Я підвівся, обняв прекрасне холодне тіло й поцілував холодні вуста, та тут мене охопив глибокий жах, і я втік. Уві сні мені здавалося, ніби богиня стоїть перед моїм ліжком і погрожує мені рукою.

До школи мене послали рано, так що незабаром я вступив до гімназії і з пристрасстю схоплював все, що обіцяло відкрити мені античний світ. Досить скоро з богами Греції я познайомився ближче, ніж з релігією Ісуса. Разом з Парісом я віддавав Венері доленосне яблуко, я бачив палаючу Трою і йшов за Одисеем у його поневіряннях. Праобрази всього прекрасного залягли глибоко у моїй душі, так що у тому віці, коли інші хлопці поводяться грубо і непристойно, я виявляв непереможну відразу до всього низького, буденного, негарного.

Проте чимось особливо низьким та непристойним дозріваючому юнакові

видавалося кохання до жінки – кохання таке, яким воно виглядало йому спочатку у всій повсякденності. Я уникав будь-якого контакту із прекрасною статтю, одне слово, я був надчуттєвим аж до божевілья.

Коли мені було чотирнадцять років, до моєї матері прийшла на службу новенька покоївка – юна, гарненька, з округлими формами. Одного ранку, коли я студіював свого Таціта й захоплювався чеснотами давніх германців, ця мала замітала біля мене. Раптом вона зупинилась, з віником в руці нахилилась до мене, і пара пухких, свіжих, чудових вуст торкнулися моїх. Поцілунок маленької закоханої кішечки пройняв мене, але я підняв "Германію", як щит проти спокусниці, і, обурений, вибіг з кімнати.

Ванда зайшлася голосним сміхом: "Ви чоловік, якого ще треба пошукати. Але продовжуйте!"

- Ще одна сцена з тих часів залишилася для мене незабутньою, – розповідав я далі. – Графиня Соболев, моя далека тітка, відвідувала моїх батьків. Це була маєстатична, вродлива жінка, з чарівною усмішкою. Та я ненавидів її, бо у родині її вважали чимось на зразок мессаліни, я поводився з нею так невиховано, злісно і незграбно, як тільки міг.

Якось мої батьки поїхали до повітового містечка. Тітка вирішила скористатися їхньою відсутністю і влаштувала наді мною судилище. Вона у своїй обшитій хутром кацабайці несподівано увійшла до мене, а за нею кухарка, служниця з кухні і та маленька киця, якою я знехтував. Багато не питаючись, вони схопили мене і, незважаючи на мій бурхливий опір, зв'язали мені руки й ноги. Потім тітка засукала рукави і зі злим сміхом почала сікти мене великою різкою. Вона робила це так вправно, що мені аж кров бризнула, і я, зрештою, незважаючи на геройську відвагу, закричав, заплакав і почав благати про помилування.

Тоді вона дозволила мене розв'язати, але я мусив на колінах дякувати їй за кару і цілувати руку.

Ну, подивіться тепер лишень на надчуттєвого дурня! Під різкою вродливої, розкішної красуні, яка у своїй хутряній блюзці видавалася мені розлюченою царицею, у мені прокинулось почуття до жінки, і моя тітка здавалася мені відтоді найчарівнішою жінкою на Божому світі.

Моя катонівська суворість, мій сором перед жінкою були нічим іншим, як дуже загостреним почуттям прекрасного. Чуттєвість стала у моїй фантазії чимось на зразок культу, і я запрягнувся собі не витрачати її святі почуття на звичайні істоти, а збирати їх для ідеальної жінки, а навіть, якщо б це було можливо, для богині кохання.

Дуже молодим я вступив до університету і замешкав у столиці, де жила тітка. Моя кімнатка нагадувала тоді покій доктора Фавста. У ній все стояло шкереберть – високі шафи були забиті книжками, що їх я за сміховинну ціну виторгував у єврейського антиквара на Зарваниці^[45], глобусами, атласами, мапами зоряного неба, кістками звірів, черепами, погруддями великих людей. З-поза великої зеленої печі щохвили міг з'явитися Мефістофель у вигляді мандрівного схоласта.

Я студіював все, без системи, без вибору: хімію, алхімію, історію, астрономію,

філософію, правничі науки. Я читав Гомера, Вергілія, Оссіяна, Шіллера, Гете, Шекспіра, Сервантеса, Вольтера, Мольєра, Коран, "Космос", спогади Казанови. З кожним днем я ставав усе розгубленішим, все більшим фантазером та все надчуттєвішим. Знову і знову в моїй уяві з'являлася чудова ідеальна жінка, вона з'являлася час від часу то як видіння, яке лежить на трояндах в оточенні амурчиків серед моїх шкіряних палітурок та кістяків, то в олімпійському одязі, зі строгим білим обличчям гіпсової Венери, а то з розкішними коричневими косами, веселими блакитним очима, та в оксамитовій, червоного кольору, обшитій соболевим хутром кацабайці моєї тітки.

Одного разу, після того, як вона знову з'явилася переді мною із золотого туману моїх фантазій у всій веселій принадності кохання, я пішов до графині Соболев, яка мене сердечно зустріла. Вона привітала мене поцілунком, що збентежив усі мої почуття. Тепер їй було десь років під сорок, але як і більшість отих невтомних марнотратниць життя, вона, ще й досі спокуслива, і, як і колись, була вбрана в зелену оксамитову блюзку, обшиту бронзовим хутром куниці. Але від тої суворости, яка мене колись так захопила, не залишилося й сліду.

Навпаки, вона була зовсім не жорстока зі мною і без зайвих церемоній дозволила їй поклонятися.

Вона зовсім недавно відкрила мої безумство та невинність, і їй приносило утіху робити мене щасливим. А я, я насправду був щасливий, як молодий бог. Яка це була для мене насолода, коли я, стоячи перед нею на колінах, міг цілувати її руки – руки, якими вона мене колись карала! Ах! Що за чудові руки! Такої гарної будови, такі вишукані, такі пухкі та білі, і з якими ж витонченими ямочками. Насправді я був закоханий лише у ці руки. Я бавився ними, загортав їх у темне хутро, і розгортав, тримав їх проти вогню і не міг насититися, коли дивився на них.

Ванда мимоволі почала розглядати свої руки, я це помітив і усміхнувся.

– З того, як надчуттєве щоразу брало в мені гору, Ви бачите, що в історії зі своєю тіткою я був закоханий в оту жорстоку кару різками, яку я від неї отримав. Так само в історії з однією молоденькою акторкою, за якою я упадав приблизно через два роки, я був закоханий лише у її ролі. Тоді ж я захоплювався однією поважною панєю, яка вдавала з себе неприступну цнотливицю, щоби зрадити мене, зрештою, з одним багатим євреєм. Бачите, мене обдурила і продала жінка, яка лицемірно вдавала найголовніші принципи, найідеальніші почуття: тому я так ненавиджу цей вид поетичних, сентиментальних чеснот. Дайте мені жінку, яка достатньо щира і чесна, щоби сказати мені: "Я – Помпадур, я – Лукреція Борджія", – і я буду їй поклонятися.

Ванда підвелася й відчинила вікно.

– Ви маєте своєрідну манеру розпалювати фантазію, збуджувати нерви, змушувати серце битися сильніше. Тягареві Ви надаєте ореолу, якщо тільки Ви щирі. Вашим ідеалом є мужня, геніальна куртизанка. О! Для мене Ви – мужчина, який може зовсім зіпсувати жінку.

* * *

Серед ночі в моє вікно постукали. Я встав, відчинив його й задрижав від страху. Надворі стояла Венера в хутрі, точнісінько така, якою вона з'явилася переді мною першого разу.

- Ви розбурхали мене своїми історіями, я кручуся у своєму ліжку і не можу заснути, - сказала вона. - Приходьте, складете мені компанію.

- Хвилинку.

Коли я увійшов, Ванда сиділа навпочіпки перед каміном, у якому вона розпалювала слабенький вогник.

- Осінь стукає у двері, - почала вона. - Ночі вже зовсім холодні. Я боюся, що Вам це не сподобається, але скинути своє хутро не можу, поки в кімнаті не стане досить тепло.

- Не сподобається... хитрунко!.. та ж Ви знаєте... - я обняв її і поцілував.

- Звичайно ж, я знаю, але звідки у Вас ця велика пристрасть до хутра?

- Вона в мене вроджена, - відповів я. - Я виявляв її вже дитиною. Взагалі хутра на всі нервові натури впливають збудливо. Такий вплив ґрунтується на законах настільки ж загальних, наскільки й природних. Хутро має фізичну принадність, дивовижно м'яку, якій ніхто не може протистояти. Останнім часом наука вказала на певну спорідненість електрики та теплоти, в кожному разі спорідненою є їхня дія на людський організм. Теплі пояси Землі породжують пристрасних людей, а тепла атмосфера викликає збудження. Подібно й електрика. Цим пояснюється і чаклунський позитивний вплив, який присутність *кішок* справляє на вразливих інтелектуальних людей, і та обставина, що він робив із цих довгохвостих грацій царства звірів, із цих чарівних іскристих живих батарей улюблених Могаммеда, кардинала Рішельє, Кребійона, Руссо, Віланда.

- Отже жінка, вбрана у хутро, - сказала Ванда, - це ніщо інше, як велика кішка, як потужна електрична батарея?

- Звичайно, - відповів я, - так я пояснюю собі також і символічне значення, яке дістало хутро як атрибут влади й краси. У цьому сенсі раніше на нього претендували завдяки становим приписам наодяг тільки монархи та панівна шляхта, а великі художники вбирали у нього королів краси. Так, Рафаель для божественних форм Форнаріні, а Тіціан для рум'яного тіла своєї коханої не знайшли вишуканішого прикриття, як темне хутро.

- Дякую Вам за вчене й еротичне тлумачення, - сказала Ванда, - але Ви не сказали мені усього. Ви пов'яжете із хутром ще щось особливе.

- Це правда, - вигукнув я, - я Вам уже казав кілька разів, що особлива принада для мене полягає у стражданні, що ніщо інше не здатне так розпалити мою пристрасть, як тиранія, жорстокість, і передовсім невірність вродливої жінки. Таку жінку, такий дивний ідеал з естетичного вчення про огидне, душу Нерона в тілі якоїсь Фринії я не можу собі уявляти без хутра.

- Я розумію, - вставила Ванда, - воно надає жінці чогось щадного, імпозантного.

- Не лише це, - провадив далі я. - Ви знаєте, що *янадчуттєвий*, що у мене все закорінене більше у фантазії, і звідти бере свою поживу. Я швидко розвинувся і став перечуленим, коли десь у десятирічному віці мені до рук потрапили легенди про мучеників. Я пригадую, як ці мученики знемагали у в'язниці, лежачи на ґратах, прострілені стрілами, у киплячій смолі, кинуті на поталу диким звірам, прибиті до хреста, і, що найжахливіше - терпіли це з якоюсь радістю. Страждати, терпіти жахливі муки видавалося мені відтоді утіхою, особливо якщо це йшло від вродливої ЖІНКИ, бо з того часу вся поезія, як і все демонічне, концентрувалося у жінці.

У чуттєвості я бачив щось святе, ба, щось єдино святе, у жінці та її вроді щось божественне, оскільки її заняттям є найважливіше завдання буття - продовження роду. Я вбачав у жінці персоніфікацію природи, *Ізиду*, а в чоловічій - її жерця, її раба, я розглядав її у стосунку до нього жорстокою, як природа, яка те, що їй служило, від себе відштовхує, як тільки воно їй вже не потрібне, тоді як для нього її знущання, ба, й смерть від її руки перетворюється в насолоду хтивості.

Я заздрив королеві Гунтеру, якого шлюбної ночі зв'язала могутня Брунгільда. Я заздрив бідному трубадурові, якого його примхлива повелителька наказала зашити у вовчу шкуру, щоб потім полювати на нього, як на дику тварину. Я заздрив лицареві Цтірадові, якого смілива амазонка Шарка хитрістю взяла у полон біля Празького лісу, затигнула до замку Дівін, і, коли порозважалася з ним якийсь час, наказала колесувати...

- Як огидно! - вигукнула Ванда. - Я би Вам побажала, щоби Ви потрапили до рук жінки цієї дивної раси - у вовчій шкурі, під зубами хортів, чи на колесі - поезія Вам би швиденько вивітрилася.

- Ви так гадаєте? А я - ні.

- Ви напевно не зовсім при своєму розумі.

- Можливо. Але слухайте далі. Відтоді я зі справжнім запалом читав історії, у яких зображалася найжахливіша жорстокість, і з особливою насолодою розглядав картини й гравюри, на яких її було зображено, і всіх кривавих тиранів, які коли-небудь ситили на троні, інквізиторів, що наказували єретиків Катувати, пекти вогнем, різати живцем, усіх отих жінок, які на сторінках світової історії описані як хтиві, вродливі та жорстокі - на кшталт отих Лібуше, Лукреції Борджія, Агнеси Угорської, королеви Марґо, султанової жінки Роксолани, російських цариць минулого століття - я всіх їх бачив у хутрі або в обшитому горностаєвим хутром одязі.

- Так що тепер хутро збуджує у Вас загадкові фантазії, - вигукнула Ванда, і почала водночас кокетливо прикриватися своїм розкішним плащем, так що темні блискучі соболеві шкурки чарівно вигравали на її грудях і руках. "Ну, який у Вас тепер настрій, Ви вже чуєтеся, як напівколесований?"

Її зелені проникливі очі з якимось своєрідним, глузливим задоволенням зупинились на мені, коли я, знеможений пристрастю, впав перед нею на коліна й обхопив її руками.

- Так, Ви розбурхали мої любовні фантазії, - вигукнув я, - які вже досить віддавна

дрімали.

- І це би мало бути... - вона поклала руку мені на голову.

Під впливом цієї маленької теплої руки, під пильним поглядом Ванди, який вона ніжно спрямувала на мене з-під напівзаплющених повік, мене охопило солодке сп'яніння.

- *Бути рабом жінки, вродливої жінки, яку я кохаю, якій я поклоняюся!*

- І яка до Вас за це жорстоко ставиться, - перебила мене Ванда, сміючись.

- Так, яка мене зв'язує й шмагає, яка дає мені ногою стусанів, а сама належить іншому.

- І коли Ви, доведені до божевілля через ревності, виступаєте проти свого суперника, то вона у своїй зарозумілості заходить настільки далеко, що дарує Вас суперникові та його жорстокості. Чи кінцева картина подобається Вам менше?

Я перелякано подивився на Ванду.

- Ви перевершили мої мрії.

- Так-так, ми, жінки - винахідливі, - мовила вона, - вважайте, що коли Ви знайдете свій ідеал, то легко може статися, що з Вами будуть чинити жорстокіше, ніж Вам би хотілося.

- Боюся, що я вже знайшов свій ідеал, - сказав я і притиснув своє палаюче обличчя до її лона.

- Але невже у мені? - вигукнула Ванда, сміючись, скинула хутро і, підстрибуючи, перейшлася по кімнаті. Вона все ще сміялася, коли я зійшов сходами; і, коли я, поринувши в роздуми, стояв надворі, то ще чув її пустотливий, жвавий, іскристий сміх.

* * *

- Отже, я мала би для Вас втілювати Ваш ідеал? - лукаво мовила Ванда, коли ми зустрілися сьогодні в парку.

Спочатку я не знайшов жодної відповіді. У мені боролися два протилежні почуття. Тим часом вона опустила на кам'яну лавку і бавилася квіткою.

- То як, мала би, чи ні?

Я впав на коліна і взяв її за руки.

- Я ще раз благаю Вас, будьте моєю дружиною, моєю вірною щирою дружиною. Якщо ж Ви цього не можете, то будьте моїм ідеалом, але тоді повністю, нестримно, без жодного полегшення.

- Ви ж знаєте, що за рік я віддам Вам свою руку, якщо Ви - той чоловік, якого я шукаю, - відповіла Ванда дуже серйозно, - але я гадаю, що Ви будете мені більше вдячні, якщо я втілюватиму Ваші фантазії. То чому Ви надаєте перевагу?

- Мені здається, що все те, що ввижається мені в уяві, лежить у Вашій природі.

- Ви помиляєтеся.

- Думаю, - продовжував я, - що Вам приносить задоволення мати якогось мужчину цілком у свої руках, мучити його, катувати...

- Ні-ні, - вигукнула вона жваво, - а втім... - вона замислилася. - Я вже себе більше не розумію, - вела вона далі, - але мушу Вам зізнатися. Ви розбестили мою фантазію, розігріли мою кров, і я починаю у цьому знаходити задоволення. Захоплення, з яким Ви говорите про маркізу де Помпадур, про Катерину, про всіх отих себелюбних, легковажних та жорстоких жінок, зачаровує мене, залягає мені в душу і штовхає мене ставати подібною до них. Їм, попри їхню ницість, упродовж усього життя по-рабському поклонялися, і вони ще й у гробі творять чуда.

Зрештою, Ви робите з мене ще одну мініатюрну деспотицю, таку собі маркізу де Помпадур для хатнього вжитку.

- Ну то тоді, - промовив я збуджено, - якщо це є у Вас, то віддайтеся цьому потягові своєї натури, лише нічого половинного. Якщо Ви не можете бути доброю, вірною жінкою, то будьте дияволом.

Я був блідий, збуджений, близькість вродливої жінки пройняла мене, як гарячка, я вже більше не розумів, що кажу, але пригадую, що цілував її ноги і, зрештою, підніс одну її ногу і поставив собі на потилицю. Але вона швидко відсмикнула її й підвелася майже розгнівано. "Якщо Ви мене кохаєте, Северине, - швидко промовила вона, і її голос звучав різко й владно, - то не говоріть більше про такі речі. Ви мене розумієте? - Більше ніколи. Врешті-решт я могла б справді..." - вона розсміялася і сіла знову.

- Я говорю зовсім серйозно, - вигукнув я напівфантазуючи, - я так захоплююся Вами, що готовий усе витерпіти від Вас тільки, щоб бути біля Вас усе своє життя.

- Северине, я застерігаю Вас ще раз.

- Ви даремно мене застерігаєте. Робіть зі мною все, що хочете, лише не відштовхуйте мене зовсім від себе.

- Северине, - заперечила Ванда, - я легковажна молода жінка, і це для Вас небезпечно - отак повністю мені віддатися. Врешті-решт Ви справді станете моєю іграшкою. Хто тоді Вас захистить, щоб я не зловживала своєю владою?

- Ваше благородне єство.

- Влада робить зарозумілою.

- Тоді будь зарозумілою, - вигукнув я, - ставай на мене ногами.

Ванда обхопила руками мою шию, глянула мені у вічі й похитала головою. "Боюся, що я не зможу, але спробую, на втіху тобі, бо ж я кохаю тебе, Северине, так, як ще ніколи не кохала жодного чоловіка".

* * *

Сьогодні вона несподівано вбрала капелюшок та шалик, і я повинен був супроводжувати її на базар. Там вона розглядала батоги, довгі батоги з коротким руків'ям, такі, як тримають для собак.

- Оці мали би бути добрими, - сказав продавець.

- Ні, вони замалі, - заперечила Ванда, дивлячись на мене, - мені треба великий...

- Напевно, це для бульдога? - запитав крамар.

- Так, - вигукнула вона, - на зразок того, які в Росії мають для непокірних рабів. Шукаючи, вона, зрештою знайшла батіг, від якого мене пройняло щось зловісне.

- Що ж, adieu^[46], Северине, - сказала вона, - я ще маю зробити деякі покупки, при яких Ви не можете мене супроводжувати.

Я відкланявся й пішов, а дорогою додому побачив, як Ванда виходить із крамниці якогось кушніра. Порухом голови вона покликала мене до себе.

- Подумайте ще раз, - почала Ванда вдоволено, - я ніколи не робила перед Вами таємниці з того, що Ваша серйозна, чуттєва натура дивовижно полонила мене. Тепер я справді збуджуюсь, коли бачу серйозного, повністю мені відданого, справді захопленого мужчину біля моїх ніг. Але чи триватиме це збудження? Жінка кохає мужчину, раба вона трактує жорстоко і, зрештою, відштовхує його ногою геть.

- Ну то штовхни мене ногою подалі - коли я тобі набридну, - заперечив я, - я хочу бути твоїм рабом.

- Я бачу, що в мені дримають небезпечні схильності, - промовила Ванда, поки ми йшли далі, - ти їх розбуджуєш, і це не для твого добра. Жадобу насолоди, жорстокість і зарозумілість ти вмієш зображати так спокусливо... Що ти скажеш, коли я спробую себе у цьому, і коли я передусім спробую це на тобі, як Діоніс, який наказав першим засмажити винахідника залізного бика, щоб переконатися, чи його стогін і смертні крики справді звучать, як ревіння бика. А що, коли я такий-от Діоніс-жінка?

- Будь ним, - вигукнув я, - тоді здійсниться моя фантазія. Я належу тобі в доброму чи злому - вибирай сама. Мене штовхає доля, що живе в моїх грудях - демонічно, всесильно.

* * *

Коханий!

Я не хочу тебе бачити ні сьогодні, ні завтра, а післязавтра - лише ввечері, і тоді - як свого раба.

Твоя господиня

Ванда

* * *

"Як свого раба" було підкреслено. Я ще раз перечитав записку, яку отримав зранку, потім наказав осідлати осла, цю справжню тварину вчених, і верхи поїхав у гори, щоби втамувати свою пристрасть, свою тугу серед величної карпатської природи.

* * *

І ось я знову вдома – змучений, голодний, спраглий, і передусім – закоханий. Я швидко вбираюся і за кілька хвилин стукаю у її двері.

– Прошу заходити!

Я заходжу. Вона стоїть посередині кімнати, в білому атласному одязі, який облягає її, як потік світла, і у яскраво-червоній кацабайці з атласу, з багатим, розкішним коміром з горностая. На її припудреному, як сніг, волоссі була діамантова діадема, руки схрещені на грудях, брови насуплені.

– Вандо! – я пориваюся до неї і хочу обняти її та поцілувати. Ванда відступає на крок і міряє мене згори додолу.

– Рабе!

– Господине! – я опускаюся на коліна і цілую край її одягу.

– Це вже краще.

– О! Яка ти прекрасна!

– Я тобі подобаюсь? – вона стала перед дзеркалом і розглядала себе із гордовитим задоволенням.

– Я збожеволію!

Вона презирливо надула нижню губу і насмішкувато глянула на мене з-під опущених повік.

– Дай мені батіг.

Я оглянув кімнату.

– Ні! – вигукнула вона, – залишайся на колінах. – Вона підійшла до каміна, взяла з карниза батіг, і дивлячись на мене зі сміхом, просвистіла ним у повітрі, а потім поволі підбрала рукав своєї хутряної блузки.

– Чудова жінко! – вигукнув я.

– Мовчи, рабе! – вона несподівано глянула на мене похмуро, ба, навіть дико, і вдарила батоном. А наступної хвили вона ніжно обняла мене і нахилилася зі співчуттям. "Я вчинила тобі боляче?" – запитала вона напівзасоромлено, напівперелякано.

– Ні! – заперечив я, – і якби так і було, то біль, який ти мені вчинила, для мене – утіха. Шмагай мене, якщо це приносить тобі задоволення.

– Але ж це не приносить мені ніякого задоволення.

Мене знову охопило оте загадкове сп'яніння.

– Шмагай мене, – благав я, – шмагай мене без жалю.

Ванда замахнулася і вдарила мене батоном двічі. "Тепер тобі досить?"

– Ні.

– Справді, ні?

– Шмагай мене, благаю, для мене це – утіха.

– Так-так, ти ж бо знаєш, що це – несерйозно, – відповіла вона, – що у мене не таке серце, щоби вчинити тобі боляче. Мені огидна вся ця жорстока гра. Якби я насправду була жінкою, яка шмагає свого раба, то ти би вжахнувся.

- Ні, Вандо, - промовив я, - я кохаю тебе більше, ніж самого себе, я відданий тобі на життя і на смерть, ти можеш чинити зі мною все, що тобі подобається, ба, все, що тобі підказує твоя зарозумілість.

- Северине!

- Стань на мене ногами, - і я кинувся перед нею долілиць.

- Я ненавиджу все, що виглядає, як комедія, - сказала Ванда нетерпляче.

- То знущайся з мене по-справжньому.

Зловісна пауза.

- Северине, я застерігаю тебе ще раз - востаннє, - почала Ванда.

- Якщо ти мене кохаєш, то будь до мене жорстокою, - благав я, здіймаючи до неї очі.

- Якщо я тебе кохаю? - повторила Ванда.

- Що ж, добре, - вона відійшла і подивилася на мене з похмурою усмішкою. *"Так будь моїм рабом і відчуй, що це означає - бути відданим у руки жінки"*. У тій же хвили вона дала мені стусана.

- То як, подобається це тобі, рабе?

Після цього вона замахнулася батогом.

- Встань!

Я хотів підвестися. "Не так, - наказала вона, - на коліна". Я скорився, і вона почала мене шмагати.

Сильні удари один за одним падали на мою спину, мої руки, кожен проникав у моє тіло і пік там далі, але біль збуджував мене, бо він йшов від неї, тієї, якій я поклонявся, і для якої я був готовий щохвилини віддати своє життя.

Вона зупинилася.

- Я починаю знаходити у цьому задоволення, - сказала вона, - на сьогодні досить, але мене охоплює диявольська цікавість - побачити, як далеко сягають твої сили, охоплює жорстоке бажання бачити, як ти здригаєшся, корчишся, і врешті-решт чути твій стогін, аж поки ти благатимеш про милосердя, а я шмагатиму тебе без жалю далі, коли ти вже втратиш свідомість. Ти розбудив у моїй натурі небезпечні елементи.

Я схопив її руку, щоби притиснути до своїх вуст.

- Яка зухвалість.

Вона відштовхнула мене ногою.

- Геть з моїх очей, рабе!

* * *

Я пролежав у ліжку цілу ніч і прокинувся як у гарячці, зі страшними снами. Ще навіть не почало сіріти.

Що правдивого в тому, що засіло у моїх спогадах? Що я пережив, і що бачив лише уві сні? Мене шмагали, це певне, я ще відчуваю кожен удар, можу порахувати червоні, палаючі смуги на своєму тілі. І це вона мене шмагала. Так, тепер я знаю все.

Моя фантазія стала правдою. І як мені тепер? Чи розчарувала дійсність мої мрії? Ні, я лише трохи змучений, але її жорстокість наповнює мене захопленням. О! Як я її кохаю, я поклоняюся їй! Ах! Але це лише невеличка частинка того, що я до неї почую, яким повністю відданим їй я чую себе! Яке це блаженство – бути її рабом.

* * *

Вона кличе мене з балкона. Я біжу сходами догори. Вона стоїть на порозі і подружньому простягає мені руку.

– Мені соромно, – промовила вона, схилившись на мої груди, коли я обійняв її.

– Чому?

– Спробуйте забути вчорашню огидну сцену, – сказала вона тремтячим голосом. – Я виконала Вашу божевільну фантазію – будьмо тепер розважливими і щасливими, кохаймо одне одного, а за рік я стану Вашою дружиною.

– Моею повелителькою! – вигукнув я, – а я – Вашим рабом!

– Ані слова більше про рабство, жорстокість, про батіг, – перебила мене Ванда. – З цього я згодна залишити Вам лише хутряну блюзку, не більше. Ходімо, допоможіть мені одягнути її.

* * *

Маленький бронзовий годинник, на якому стоїть Амур, що якраз випустив свою стрілу, пробив північ.

Я підвівся і хотів вийти.

Ванда нічого не сказала, а обняла мене і потягнула назад на отоманку, почала мене знову цілувати, і в цій німій мові було щось таке зрозуміле, таке переконливе...

І мова ця промовляла ще більше, ніж я наважувався зрозуміти, і у всьому естві Ванди була така знемагаюча відданість – і яка ж хтива м'якість у її напівзаплющених, затуманених очах, у хвилях її ледь блискучого рудого волосся під білою пудрою, у білому та червоному атласі, який шелестів від кожного руху, у хвилюючому горностаєвому хутрі кацабайки, в яку вона недбало загорнулася.

– Благаю тебе, – промовив я, затинаючись, – але ти будеш сердитися.

– Роби зі мною, що хочеш, – прошепотіла вона.

– То стань на мене, прошу тебе, інакше я збожеволю.

– Чи я тобі не забороняла, – строго промовила Ванда, – але ти невинуватий.

– Ах! Я так закоханий! – я притулився до її колін і притиснув своє палаюче обличчя до її лона.

– Я насправду вірю, – сказала Ванда замислено, – що все твоє божевілля – це лише демонічна, невиситима чуттєвість. *Подібні хвороби мусить викликати наша протиприродність.* Якби ти був менш добродішним, то був би і цілком нормальним.

- То зроби мене нормальним, - промимрив я. Мої руки блукали в її волоссі та у її блискучому хутрі, яке, як освітлена місяцем хвиля, перевертаючи всі почуття, здіймалося й опускалося на її схвильованих грудях.

І я поцілував її - ні, це вона мене поцілувала, так дико, так безжалісно, ніби хотіла замордувати своїми поцілунками. Я був, як у гарячці, я вже давно втратив розум, і, зрештою, вже не міг більше дихати й спробував вивільнитися.

- Що з тобою? - запитала Ванда.

- Я дуже страждаю.

- Ти страждаєш? - вона зайшлася голосним пустотливим сміхом.

- Добре тобі сміятися! - простогнав я. - Отже, ти не маєш поняття...

Вона відразу стала серйозною, підняла руками мою голову й притиснула мене рвучким рухом до своїх грудей.

- Вандо! - промимрив я затиноючись.

- Страждання справді приносить тобі втіху, - промовила вона і знову почала сміятися, - та почекай-но, я тебе вилікую!

- Ні, я вже більше не бажаю питати, чи ти хочеш мені належати назавжди, а чи на одну щасливу хвилю - я хочу втішатися своїм щастям. Зараз ти моя, і краще тебе втратити, ніж ніколи не володіти тобою.

- Ось тепер ти розважливий, - сказала вона і поцілувала мене знову своїми вбивчими вустами, і я роздер її горностаєве хутро, дорогу білизну, і її оголені груди здіймалися напроти моїх.

Після цього я втратив пам'ять.

Я пригадую собі знову лише ту хвилю, коли побачив, як з моєї руки крапала кров, й апатично запитав її: "Ти мене подряпала?"

- Ні, мені здається, я тебе вкусила.

* * *

Це справді дивовижно, як кожний вияв життя набуває нового обличчя, як тільки з'являється нова особа.

Ми прожили з Вандою чудові дні, ходили у гори, на озера, разом читали і я закінчував портрет Ванди. Як ми кохали одне одного! Яким щасливим було її прекрасне обличчя!

І ось тут приїжджає товаришка, якась розлучена жінка, трохи старша, трохи досвідченіша, ніж Ванда, і менше щира, і ось вже у кожній справі її вплив стає відчутним.

Ванда морщить чоло і стає нетерплячою до мене. Невже вона мене вже не кохає?

* * *

Вже десь з чотирнадцять днів ця нестерпна незручність. Приятелька мешкає у неї, Ванда не сама. Обидві молоді жінки – в колі мужчин. Закоханий, зі своїми серйозністю і тугою, я виконую тут безглузду роль. Ванда поводить ся зі мною, як із чужинцем.

Сьогодні на прогулянці вона залишилася зі мною позаду. Я побачив, що вона вчинила це з наміром і тішився! Але вона сказала мені:

– Моя приятелька не може збагнути, як я можу Вас кохати. Вона не вважає Вас ані гарним, ані особливо привабливим; до того ж вона розважає мене зранку до вечора розповідями про блискуче легковажне життя у столиці, про претензії, які я могла б мати, на вдалі партії, які я могла б знайти, про благородних, вродливих поклонників, яких я би мала захоплювати. Але що з того, я ж кохаю Вас.

На хвилю мені забракло повітря, а потім я сказав: "На Бога, я не хочу стояти на шляху до Вашого щастя, Вандо. Не беріть мене більше до уваги". При цьому я здійняв свого капелюха і пропустив її вперед. Вона здивовано подивилася на мене, але не промовила ні слова.

Та коли я дорогою назад знову випадково опинився біля неї, вона крадькома потиснула мені руку і глянула на мене таким теплим, таким багатобічним поглядом, що всі муки цього дня я вмиг забув, всі рани загоїлися. Тепер я знову усвідомив, як я її кохаю.

* * *

– Моя приятелька скаржилася на тебе, – сказала мені сьогодні Ванда.

– Вона, мабуть, відчуває, що я зневажаю її.

– А чому ж ти зневажаєш її, дурнику? – вигукнула Ванда і взяла мене обома руками за вуха.

– Бо вона лукавить, – відповів я. – Я поважаю лише або доброчесних жінок, або тих, які живуть заради насолоди.

– Так, як і я! – сказала Ванда жартуючи. – Але бачиш, мій хлопчику, жінка може бути такою у дуже рідкісних випадках. Вона не може бути ані зовсім чуттєвою, ані так духовно вільною, як мужчина, її кохання – це завжди змішаний стан чуттєвості та духовної прихильності. Її серце має потребу причарувати мужчину надовго, тоді як сама вона перебуває у стані постійної зміни і приходить до суперечності. Тут з'являються розлади, брехня й обдурювання, здебільшого проти її волі, вони приходять у її вчинки, у її ество і розбещують характер.

– Звичайно ж, так воно і є, – сказав я, – трансцендентальний характер, що його жінка хоче надати кохання, веде її до обману.

– Але світ цього і вимагає! – вставила своє слово Ванда. – Глянь на цю жінку – вона має у Львові і чоловіка, і коханця, а тут вона знайшла нового поклонника, і обдурює їх усіх, і попри це вони її шанують, і світ її поважає.

- Про мене, - вигукнув я, - тільки б вона залишила тебе у спокої, вона ж поводить ся з тобою, як із якимось товаром.

- А чому б ні, - жваво перебила мене Ванда. - Кожній жінці властивий інстинкт, схильність використовувати свої принади; і є щось в тому, щоби віддаватися без кохання, без задоволення: залишаєшся зовсім холоднокривним і можеш використати свої переваги.

- Вандо, і це кажеш ти?

- А чому б ні, - відповіла вона, - зятим собі, що тепер я казатиму тобі: *ніколи не почувайся певним біля жінки, яку кохаєш*, бо жіноча природа ховає більше небезпек, аніж ти думаєш. Жінки не є ані такими добрими, як їх роблять їхні шанувальники та захисники, ані такими поганими, якими їх роблять їхні вороги. *Характер жінки - це безхарактерність*. Найкраща жінка миттєво занурюється у бруд, найгірша підіймається до великих, добрих вчинків і присоромлює тих, хто її зневажав. Жодна жінка не є настільки доброю або злою, щоб не бути щохвили здатною як до диявольських, так і до божественних, як до найбрудніших, так і до найчистіших думок, почуттів, вчинків. Жінка попри весь поступ цивілізації, залишається такою, якою вона вийшла з рук природи, вона має характер дикуна, який є вірним і невірним, великодушним і жорстоким, залежно від почуттів, які зараз над ним панують. У всі часи лише серйозна, глибока освіта творила моральний характер. І так чоловік, навіть коли він корисливий, коли він зловмисний, завжди дотримується принципів, а жінка дослухається до почуттів. Не забувай цього і ніколи не почувайся безпечно біля жінки, яку кохаєш.

* * *

Приятелька поїхала геть. Нарешті - вечір із Вандою удвох. Здається, ніби все кохання, якого вона мене позбавила, Ванда приберегла на один цей щасливий вечір, вона така мила, сердечна, сповнена ласки.

Яке блаженство - торкатися її вуст, линути в обійми, і бачити потім, коли вона, втомлена коханням, спочиває на моїх грудях, а наші очі, сп'янілі від блаженства, потопають одні в одних.

Я ніяк не можу повірити, не можу збагнути, що ця жінка є моєю, повністю моєю.

- Але в одному вона має рацію, - почала Ванда, не рухаючись, навіть не розплющуючи очей, як уві сні.

- Хто?

Вона мовчала.

- Твоя приятелька?

Вона кивнула. "Так, вона має рацію, ти - не чоловік, ти - мрійник, ти - чарівний коханок, і ти би, звичайно, був неоцінним рабом, але як чоловіка я тебе не можу собі уявити".

Я перелякався.

- Що з тобою? Ти тремтиш?

- Я тремчу вже від думки, як легко можу тебе втратити, - відповів я.

- Ну, хіба ж ти від того менше щасливий? - відповіла вона, - хіба твоя радість зменшується від того, що я перед тобою належала іншим, що мною після тебе ще хтось володітиме? І хіба ти втішався б менше, якби поруч з тобою хтось інший був щасливий?

- Вандо!

- Бачиш, - вела вона далі, - це був би вихід. Ти не хочеш мене втратити, ти дорогий мені і так близький духовно, що я б хотіла завжди жити з тобою, навіть якщо би крім тебе...

- Що за думки! - вигукнув я, - я відчуваю якийсь страх перед тобою.

- І ти менше мене кохаєш?

- Навпаки.

Ванда трохи підвелася й сперлась на ліву руку. "Я гадаю, - сказала вона, - що для того, аби полонити мужчину назавжди, йому передовсім не можна бути вірною. Якій же чесній жінці так поклонялися, як гетері!"

- Насправді у невірності коханої жінки є якийсь болючий чар, найвища чуттєва насолода.

- Для тебе також? - швидко запитала Ванда.

- І для мене.

- А якщо я зроблю тобі таку приємність, - жартівливо вигукнула Ванда.

- Я буду дуже страждати, та ще більше поклонятимуся тобі, - відповів я, - але ти не можеш мене обдурювати, а мусиш мати демонічну силу, щоб сказати мені: "Я кохатиму лише тебе, але робитиму щасливим кожного, хто мені сподобається".

Ванда похитала головою. "Обман мені огидний, я чесна, але ж який мужчина не змагає під тягарем істини? Якби я тобі сказала, що це чуттєво радісне життя, це поганство - мій ідеал, то вистачить у тебе сили витримати це?"

- Звичайно. Від тебе я витерплю все, тільки б тебе не втратити. Я ж бо відчуваю, як мало важу для тебе.

- Але ж, Северине...

- Але це так, - сказав я, - і саме тому...

- Саме тому ти б хотів... - вона лукаво засміялася, - я вгадала?

- Бути твоїм рабом! - вигукнув я. - Твоєю безвольною, необмеженою власністю, з якою ти можеш порядкувати, як тобі заманеться, і яка тому ніколи не може стати тягарем. Я би хотів тоді - коли ти питимеш повною чашею радість життя, лежачи серед розкошів, втішатися веселим щастям, насолоджуватися олімпійським коханням - служити тобі, взувати тебе і скидати взуття з твоїх ніг.

- Власне кажучи, ти не так вже й далеко від правди, - відповіла Ванда, - бо лише як мій раб ти міг би стерпіти те, що я кохаю інших, і, зрештою, свобода утіхи в античному світі навіть немислима без рабства. Коли бачиш, як люди перед тобою падають на коліна і тремтять - о! - це мало би приносити якесь відчуття богорівності. Я хочу мати раба, ти чуєш, Северине?

- Хіба я не твій раб?

- То слухай мене, - збуджено сказала Ванда, хапаючи мою руку, - я хочу бути твоєю доти, доки кохатиму тебе.

- Один місяць?

- Може, навіть два.

- А потім?

- Потім ти будеш моїм рабом.

- А ти?

- Я? Ти ще питаєш? Я богиня, й інколи тихо, зовсім тихо і потаємно сходитиму зі свого Олімпу до тебе. Але це все, - промовила Ванда, спираючи голову на руки, дивлячись у далечінь, - це усе - золота фантазія, що ніколи не буде здійсненна. - Глибока туга, що приховувала у собі щось зловісне, була розлита по всьому її єстві - такою я її ще не бачив.

- А чому ж нездійсненна? - почав я.

- Бо у нас нема рабства.

- То їдьмо до такої країни, де воно ще є, на Схід, до Туреччини! - вигукнув я.

- Ти би хотів... Северине... на правду..., - сказала Ванда. Її очі заблищали.

- Так, я на правду хочу бути твоїм рабом, - вів далі я, - я хочу, щоб твоя влада наді мною була освячена законом про те, що моє життя - у твоїх руках, і ніщо на світі не може мене захистити або врятувати від тебе. О! Яка це насолода, коли я відчуваю себе повністю залежним лише від твого свавілля, твого настрою, від одного поруху твого пальця. І тоді - яке блаженство: коли ти одного разу, змилостивившись, дозволиш рабові поцілувати твої уста, від яких залежить його життя і смерть! - я впав на коліна і притулив своє гаряче чоло до її колін.

- Ти мариш, Северине, - збуджено промовила Ванда, - ти на правду кохаєш мене так безмежно? - вона притулила мене до своїх грудей і вкрила поцілунками.

- То ти хочеш? - почала вона боязко.

- Присягаюся Господом і своєю честю, що я твій раб, де і коли би ти захотіла, коли б ти тільки наказала, - вигукнув я, майже не володіючи собою.

- А якщо я зловлю тебе на слові? - вигукнула Ванда.

- Зроби це.

- Мене це дуже приваблює, бо либонь чи хтось має щось подібне, - промовила вона, - знати, що чоловік, який мені поклоняється, і якого я кохаю усім серцем, повністю залежний від моєї волі, від мого настрою, що я володію цим чоловіком, як рабом, тоді як я...

Ванда загадково подивилася на мене.

- Коли я справді стану легковажною, то винним будеш ти, - вела вона далі. - Я вже майже вірю, що ти мене боїшся, але я маю твою присягу.

- І я її дотримаю.

- Про це я вже потурбуюся, - заперечила вона. - Тепер я вбачаю у цьому насолоду, тепер це, на Бога, вже більше не залишиться лише фантазією. Ти станеш моїм рабом, а

я – я спробую бути *Венерою у хутрі*.

* * *

Я вважав, що збагнув цю жінку до кінця, розумію її, а тепер бачу, що мушу починати спочатку. З якою огидою вона ще зовсім недавно сприймала мої фантазії, і як серйозно вона тепер займається їх здійсненням.

Вона накидала угоду, у якій я словом честі і присягою зобов'язуюся бути її рабом так довго, як вона цього забажає.

Обнімаючи мене рукою за шию, вона читала мені нечуваний, неймовірний документ, а кожне речення закінчувала поцілунком.

– Але ж угода вміщує лише мої обов'язки, – сказав я, щоби подразнитися з нею.

– Звичайно, – заперечила вона серйозно, – ти перестанеш бути моїм коханим і я, отже, звільняюся від усіх обов'язків та обітниць щодо тебе. Мою прихильність ти мусиш розглядати як милість, ти не маєш більше жодних прав, а тому не можеш ні на що претендувати. Моя влада над тобою має бути необмеженою. Подумай собі, ти вже більше нічим не ліпший, ніж собака, ніж неживий предмет. Тимол річ, моя іграшка, яку я можу розбити, як тільки це обіцятиме мені кілька хвилин, аби розвіятися. Ти – ніщо, а я – все. Розумієш?

Вона розсміялася і знову поцілувала мене. Мене знову охопив якийсь страх.

– Чи ти б не дозволила і мені поставити якісь умови...

– почав було я.

– Умови? – вона наморщила чоло. "А! Ти вже боїшся, або й гірко шкодуєш. Та вже запізно, в мене є твоя присяга, твоє чесне слово. Утім, говори".

– Насамперед я би хотів, щоби в угоду було внесено, що ти ніколи не покинеш мене, а також, що ти не віддаси мене в жертву одному із твоїх поклонників...

– Але ж, Северине, – вигукнула Ванда схвильованим голосом зі сльозами на очах, – ти віриш, що я тебе, мужчину, який мене так кохає, який повністю віддається в мої руки... – вона затнулася.

– Ні-ні! – промовив я, вкриваючи поцілунками її руки. – Я не чекаю від тебе нічого поганого, що могло би мене збездічати, пробач мені цю огидну мить.

Ванда блаженно усміхнулася, торкнулася своєю щокою моєї і, здавалося, задумалася.

– Ти щось забув, – лукаво прошепотіла вона, – щось найважливіше.

– Якусь умову?

– Так, умову про те, що я повинна вбирати хутро, – вигукнула Ванда, – але я й так це тобі обіцяю, я буду носити його вже тому, що воно допомагає мені почувати себе деспотицею, і я хочу бути дуже жорстокою до тебе, розумієш?

– Чи повинен я підписати угоду?

– Ще ні, – сказала Ванда, – спочатку я додам твої умови, та й взагалі, ти підпишеш її вже на місці.

- У Константинополі?

- Ні. Я думала про це. Який мені хосен мати раба там, де його має кожен? Тут, у нашому цивілізованому, тверезому, філістерському світі, я одна хочу мати раба, і до того ж раба, якого в мої руки віддає не закон, не моє право чи жорстоке насильство, а лише одна-однісінька сила моєї краси та мого єства, які позбавили його будь-якої волі. Це я вважаю пікантним. У кожному разі, ми їдемо до країни, де нас ніхто не знає, і де ти без жодних застережень перед світом зможеш виступати як мій слуга. Мабуть, до Італії, до Риму, або до Неаполя.

Ми сиділи на Вандиній отоманці. Ванда була у блюзці, обшитій горностаєм, розпущене волосся спадало на спину, як лев'яча грива, вона припала до моїх вуст і висмоктувала з мого тіла душу. Мені крутилася голова, кров вдарила у голову, а моє серце билось у такт з її серцем.

- Я хочу бути повністю у твоїх руках, Вандо, - раптом сказав я, охоплений таким припливом почуття, що я вже не міг чітко думати чи щось спокійно вирішувати, - без жодних умов, без жодних обмежень твоєї влади наді мною - я хочу віддатися на милість і немилість твоєї сваволі. - Говорячи це, я опутився з отоманки до Вандиних ніг і знизу дивився на неї затуманеним поглядом.

- Який ти гарний зараз! - вигукнула вона. - Мене захоплюють, зачаровують твої очі, які згасають, неначе в екстазі, у тебе мав би бути дивовижний погляд, коли б ти вмирав під ударами батога.

* * *

Іноді мені стає трохи моторошно - ось так повністю, так беззастережно віддатися в руки жінки. А якщо вона буде зловживати моєю пристрастю і своєю владою?

Що ж, тоді я переживатиму те, що з дитинства займало мою фантазію, постійно наповнювало мене солодким жахом. Які дурні побоювання! Це ж лише невинна гра, і більше нічого. Вона мене кохає, і вона така добра, така благородна натура, нездатна на жодну невірність; але все - в її руках, *вона може, якщо захоче* - який же чар у цьому сумніві, у цьому страхі!

* * *

Тепер я розумію Манон л'Еско та бідного Шевальє, який поклонявся їй навіть тоді, коли вона вже була коханкою іншого, навіть на ганебному стовпі.

Кохання не знає жодних чеснот, жодних заслуг - воно кохає, прощає і терпить все, бо не може інакше. Ми не керуємося здоровим глуздом - не переваги чи хиби, які ми відкриваємо, захоплюють нас або відштовхують через свою гидкість. Якась солодка, сумна, таємнича сила штовхає нас, і ми перестаємо чути, думати, почувати, хотіти - ми дозволяємо їй гнати нас і не питаємо куди.

* * *

Сьогодні на променаді вперше з'явився російський князь, який привернув загальну увагу своєю атлетичною будовою, вродливими рисами обличчя, розкішним вбранням та стрункою поставою. Дами не зводили очей з нього, дивились на нього, як на дикого звіра, проте він похмуро крокував алеями, не дивлячись ні на кого, у супроводі двох слуг, одного негра, вбраного з голови до ніг у червоний атлас, та одного черкесця у блискучому кавказькому мундирі. Раптом князь побачив Ванду, звернув на неї свій холодний, пронизливий погляд, ба, навіть повернув за нею голову, і коли вона вже пройшла повз нього, він зупинився і дивився їй услід.

А вона – вона поглинала його своїми палаючими зеленими очима – і доклала всіх зусиль, щоби побачитися з ним знову.

Вишукане кокетство, з яким вона йшла, рухалася, дивилася на нього, – все це, мов петлею, здушило моє горло. Коли ми йшли додому, я сказав їй про це. Вона наморщила чоло.

– Що ж ти хочеш? – запитала вона, – Князь – це такий мужчина, який міг би мені сподобатися, який мене навіть зачаровує, а я вільна і можу чинити, що захочу...

– Чи ти мене вже більше не кохаєш? – перелякано пробурмотів я.

– Я кохаю лише тебе, – заперечила вона, – але я дозволю князеві поупадати за мною.

– Вандо!

– Хіба ти не мій раб? – промовила вона спокійно. – Хіба я не Венера, жорстока північна Венера у хутрі?

Я промовчав. Мені здалося, що її слова повністю розчавили мене. Її холодний погляд, як кинджал, прошив моє серце.

– Зараз же довідайся ім'я князя, де його помешкання, і про все, що його стосується, зрозуміло? – вела вона далі.

– Але...

– Жодних заперечень. Корися! – крикнула вона так суворо, що я й не сподівався від неї. – Не з'являйся мені на очі, поки не зможеш відповісти на всі мої запитання.

Лише під вечір я зміг подати Ванді бажану інформацію. Я стояв перед нею, як слуга, в той час як вона, сидячи у фотелі, з усмішкою слухала мене. Потім вона похитала головою і, мені здалося, що вона задоволена.

– Подай-но мені підставку для ніг! – коротко наказала вона.

Я підкорився і, поставивши підставку перед нею, поклав на неї Вандині ноги, а сам далі стояв на колінах.

– Чим це закінчиться? – трагічно запитав я після короткої паузи.

Вона зайшлася грайливим сміхом: "Та ще ж нічого не почалося."

– Ти безсердечніша, ніж я думав, – сказав я ображено.

– Северине, – почала Ванда серйозно, – я ще нічого не зробила, нічого, а ти вже називаєш мене безсердечною. А що ж буде, коли я зможу здійснити твої фантазії, якщо

я вестиму веселе, вільне життя, матиму довкола себе поклонників, і, як твій справжній ідеал, даватиму тобі ногами стусани та удари батогом?

- Ти сприймаєш мої фантазії дуже серйозно.

- Дуже серйозно? Здійснюючи їх, я не можу вже обходитися лише жартами, - заперечила вона, - ти ж знаєш, як я ненавиджу будь-яку гру, будь-яку комедію. Ти хотів цього. Чия це була ідея - моя чи твоя? Чи це я тебе спокусила до цього, а чи це ти розбурхав мою уяву? От тепер я насправду серйозна.

- Вандо, - відповів я ніжно, - послухай мене спокійно. Ми кохаємо одне одного так безмежно, ми такі щасливі. Ти хочеш пожертвувати всім нашим майбутнім заради однієї примхи?

- Це вже більше не примха! - вигукнула вона.

- Як це? - запитав перелякано я.

- Такі нахили в мені були, - промовила вона спокійно, водночас роздумуючи, - вони би, мабуть, ніколи не виявилися, але ти їх розбудив, розвинув, і тепер, коли це стало могутнім прагненням, коли воно заповнило мене усю, коли я знаходжу у цьому втіху, коли я вже іншою бути не хочу і не можу, ти хочеш відступити - чи ж ти мужчина після цього?

- Кохана, дорога Вандо! - я почав її пестити і цілувати.

- Залиш мене - ти не мужчина...

- А хто ти? - запально вигукнув я.

- Я примхлива, - сказала вона, - ти це знаєш. У мене не такі сильні фантазії, але у їх здійсненні я не така слабка, як ти. Коли я беруся щось робити, то доводжу справу до кінця, і тим впевненіше, чим більше я бачу опору. Залиш мене!

Вона відштовхнула мене від себе і встала.

- Вандо! - Я також підвівся і подивився їй прямо в очі.

- Тепер ти мене знаєш, - вела вона далі, - я застерігаю тебе ще раз. Ти маєш вибір. Я тебе не примушую бути моїм рабом.

- Вандо, - відповів я зворушено, на очі мені виступили сльози, - ти не знаєш, як я тебе кохаю.

Вона зневажливо скривила уста.

- Ти помиляєшся, ти робиш себе гіршою, ніж ти є, твоя природа набагато краща, благородніша...

- Що ти знаєш про мою природу, - вона різко перервала мене, - ти ще довідаєшся, яка я.

- Вандо!

- Вирішуй: хочеш ти коритися, коритися безумовно?

- А якщо я скажу: ні?

- Тоді...

Ванда підійшла до мене, холодна й глузлива, стоячи ось так переді мною, зі складеними на грудях руками, зі злою посмішкою на устах, вона справді була деспотичною жінкою моїх фантазій. Риси її обличчя були різкими, у погляді не було

нічого, що б обіцяло добро чи співчуття. – Добре...

– сказала вона нарешті.

– Ти злостишся? – запитав я, – ти будеш мене шмагати?

– О, ні! – заперечила вона, – я тебе відпущу. Ти вільний. Я тебе не тримаю.

– Вандо... Мене, який тебе так кохає...

– Так, Вас, мій пане, чоловіка, який мені поклоняється, – вигукнула вона зневажливо, – але Ви боягуз, брехун, віроломна людина. Негайно залишіть мене ...

– Вандо!

– Нікчемо!

Кров приступила мені до серця. Я кинувся до її ніг і почав ридати.

– Тільки сліз бракувало! – вона почала сміятися. О! Цей сміх був жахливим. – Геть! Я не хочу Вас більше бачити.

– Боже мій! – вигукнув я у відчаї, – я зроблю все, що ти накажеш: буду твоїм рабом, твоєю річчю, якою ти розпоряджатимешся, як тобі заманеться, лише не відштовхуй мене від себе, я загину, я не можу без тебе жити.

Я обняв її коліна і вкрив руку поцілунками.

– Так, ти мусиш бути рабом, ти мусиш відчувати батіг, бо ти не мужчина, – спокійно промовила вона. Це й було те, що вжалило мене у саме серце, вона говорила зі мною без гніву, навіть без будь-якого хвилювання, спокійно і розважливо. – Тепер я пізнала твою собачу натуру, яка поклоняється тому, хто на неї наступає ногами, поклоняється тим більше, чим більше над нею знущаються. Я тебе пізнала, а тобі ще тільки треба мене збагнути.

Вона ходила великими кроками по кімнаті, в той час як я, знищений, далі стояв на колінах з похиленою головою, а з очей лилися сльози.

– Іди сюди, – владно наказала мені Ванда, сідаючи на отоманку. Я скорився порухові її руки і сів біля неї. Вона похмуро глянула на мене, і раптом її очі засвітилися, вона притягнула мене до своїх грудей і почала цілувати сльози на моїх очах.

* * *

Це власне і є гумористичним у моїй ситуації, що я, як ведмідь у парку Лілі, можу втекти, але не хочу, що я все витримую, як тільки вона погрожує дати мені свободу.

* * *

О! Якби тільки вона знову взяла батіг до рук! У люб'язності її поведінки є щось зловісне для мене. Я видаюся собі маленькою впійманою мишкою, з якою граціозно бавиться гарна кішка, готова щохвилини ту мишку роздерти, і моє мишаче серце ось-ось вискочить.

Що вона планує? Що вона буде зі мною робити?

* * *

Так виглядає, що вона зовсім забула і угоду, і моє рабство, а, може, це була лише впертість, і вона відмовилася від усього плану в той момент, коли я вже більше не чинив їй жодного опору, коли я скорився її деспотичним примхам?

Яка вона добра до мене зараз, яка ніжна і ласкава! Ми переживаємо блаженні дні.

* * *

Сьогодні вона загадала мені читати вголос сцену між Фавстом та Мефістофелем, в якій останній виступає мандрівним схоластом. Її погляд зупинився на мені із загадковим задоволенням.

– Я не розумію, – сказала вона, коли я закінчив, – як чоловік може так дивовижно чітко, так гостро, так розсудливо зображати під час читання великі й прекрасні думки і водночас бути таким фантазером, таким надчуттєвим невдахою.

– Ти задоволена? – запитав я і поцілував її руку.

Вона ніжно погладила мене по чолі. "Я кохаю тебе, Северине, – прошепотіла вона, – мені здається, я б не могла кохати жодного іншого мужчину більше, ніж тебе. Ми ж будемо розважливими, добре?"

Замість відповіді я обійняв її. Глибоке, меланхолійне щастя наповнило мої груди, мої очі зволожились, і сльоза впала на її руку.

– Як ти можеш плакати! – вигукнула вона. – Ти зовсім дитина.

* * *

Одного разу ми поїхали бричкою на прогулянку. Там ми зустріли російського князя в його кареті. Було очевидно, що він неприємно вражений, побачивши мене поруч із Вандою. Здавалося, що він хоче пройтися її своїми електризуючими сірими очима, але вона – в цю хвилину я готовий був впасти перед нею на коліна і цілувати її ноги – вона ніби не помічала його, її погляд байдуже проминув князя, немов якусь неживу річ, як дерево й звернувся до мене, у ньому світілася чарівна усмішка.

* * *

Сьогодні, коли я побажав їй "На добраніч!", вона раптом видалася без жодної причини неуважною і збентеженою. Що би могло її так занепокоїти?

– Мені шкода, що ти йдеш, – сказала вона, вже коли я стояв на порозі.

– Адже це залежить тільки від тебе, – скоротити час мого важкого випробовування. Припини мене мучити, – почав благати я.

- Отож ти не припускаєш, що утиск і для мене мука, - зауважила Ванда.
- То припини це, - вигукнув я, обнімаючи її, - стань моєю дружиною!
- *Ніколи, Северине*, - промовила вона м'яко, але з непохитною твердістю.
- Як так?

Я був вражений до глибини душі.

- Ти не можеш бути моїм чоловіком.

Я подивився на неї, повільно забрав руку, яка ще лежала на її талії і вийшов з кімнати, а вона - вона не покликала мене назад.

Безсонна ніч. Багато разів я приймав якісь рішення, а потім знову їх відкидав. Зранку я написав листа, в якому оголошував наші стосунки розірваними. Руки мої тремтіли, коли я писав; запечатуючи листа, я обпік собі пальці.

Коли я піднявся сходами, щоби передати листа покоївці, мені ледве не підкосилися коліна. Тут відчинилися двері, й Ванда просунула крізь них вкриту папільотками голову.

- Я ще не зачесалася, - сказала вона, сміючись. - Що там у Вас?

- Лист...

- До мене?

Я кивнув.

- А! Ви хочете розірвати зі мною, - глузливо вигукнула вона.

- Чи ж Ви вчора не заявили, що я не можу бути Вашим чоловіком?

- *Я Вам це повторюю*, - сказала вона.

- Що ж... - я дрижав усім тілом, голос зрадив мені, і я простягнув їй листа.

- Залишіть його собі! - сказала вона мені, холодно дивлячись на мене. - Ви забуваєте, що мова більше не йде про те, чи Ви задовольняєте мене як чоловік. А як *нараба*, то Ви під кожним оглядом підходите цілком пристойно.

- Милостива пані! - вигукнув я обурено.

- Так, саме так Ви маєте називати мене в майбутньому, - відповіла Ванда, підіймаючи з невимовною зневагою голову _ залагодьте за двадцять чотири години свої справи. Післязавтра я від'їжджаю до Італії і Ви супроводжуватимете мене як мій слуга.

- Вандо!

- Я забороняю Вам будь-яке панібратство, - промовила вона, різко карбуючи кожне слово, - а також забороняю заходити до мене без мого виклику чи дзвінка, і починати розмову зі мною, якщо я до Вас не звернуся. Відтепер Ви вже називаєтеся не Северин, а *Грегор*.

Мене аж трясло від гніву, але - я не можу, на жаль, це заперечити - також від насолоди і від млосного збудження.

- Але ж Ви знаєте мої обставини, милостива пані, - почав я збентежено, - я ж залежу від свого батька і сумніваюся, що таку велику суму, яку мені треба для цієї подорожі, він мені...

- Це означає, що ти взагалі не маєш грошей, Грегоре, - задоволено зауважила Ванда, - це й добре, тоді ти повністю залежний від мене і ти насправду мій раб.

- Ви не подумали про те, - спробував заперечити я, - що для мене, як для людини честі, неможливо...

- Я добре подумала, - заперечила вона майже наказовим тоном, - що Ви як людина честі передовсім маєте дотримати своєї присяги, свого слова йти за мною, як раб, куди б я не наказала, і коритися мені у всьому, щоб я не наказала. А тепер іди, Грегоре!

Я повернувся до дверей.

- Ще ні, ти ще можеш поцілувати мені руку, - і вона простягнула мені руку для поцілунку з якоюсь гордовитою недбалістю, а я - дилетант, осел, мерзенний раб - рвучко і ніжно торкнувся її своїми вустами, сухими від запалу та збудження.

Ще один милостивий кивок головою і мене відпустили.

* * *

Увечері я довго світив світло і палив вогонь у великій зеленій печі, бо мені треба було ще дещо владнати з листами та паперами, а осінь, як це у нас звичайно буває, раптом прийшла на повну силу.

Несподівано Ванда руків'ям батого постукала у моє вікно.

Я відчинив і побачив, що вона стоїть назовні у своїй обшитій горностаєм блюзці і високій козацькій шапочці з горностаєм на зразок тієї, що любила носити Катерина II.

- Ти готовий, Грегоре? - запитала вона похмуро.

- Ще ні, господине, - відповів я.

- Це слово мені подобається, - сказала вона, - ти завжди можеш називати мене господинею, чуєш? Завтра зранку о дев'ятій ми від'їжджаємо. До повітового містечка ти мій супутник, мій друг, але від тієї хвилини, коли ми сядемо у вагон, ти мій раб, мій слуга. А тепер зачини вікно і відчини двері.

Після того, як я це зробив, Ванла зайшла досередини і запитала, насмішкувато нахиливши брови: "Ну, як я тобі подобаюся?"

- Ти...

- Хто це тобі дозволив? - вона вдарила мене батогом.

- Ви незвичайно прекрасні, господине.

Ванда засміялася і всілася на моє крісло. "Стань отут на коліна - отут, біля мого крісла".

Я скорився.

- Поцілуй мені руку.

Я вхопив її маленьку холодну руку і поцілував.

- І уста...

Охоплений пристрастю, я обняв прекрасну жорстоку жінку і вкрив її обличчя, уста і груди палкими поцілунками, і вона аж до півночі відповідала мені на них так само запально із заплющеними, як уві сні, повіками.

* * *

Рівно о дев'ятій годині, як вона й наказала, все було готове до від'їзду, і ми покинули у зручній бричці маленький карпатський курорт, де зав'язалася найцікавіша драма мого життя, про розв'язку якої тоді либонь чи хтось мав поняття.

Наразі все йшло добре. Я сидів поруч із Вандою, і вона, як із добрим приятелем, так премило і так дотепно розмовляла зі мною про Італію, про новий роман Піземського і про музику Вагнера. В дорозі вона була вбрана, немов якась амазонка, в одяг з чорного сукна і в коротку блюзку з тієї ж тканини, обшиту темним хутром. Вони щільно облягали її стрункі форми й чудово підкреслювали їх. Зверху вона мала темну подорожню хутряну шубу. Її волосся, зав'язане в античний вузол, було зібране під маленькою темною шапочкою, з якої спадала пов'язана довкола неї чорна вуаль. Ванда була в дуже доброму гуморі, вкладала мені в рот цукерки, зачісувала мене, розв'язувала мою краватку і зв'язувала її у маленький чарівний вузол, покривала своїм хутром мої коліна, щоби потім потайки потиснути мої пальці, і коли наш єврей-кучер почав куняти, вона навіть поцілувала мене. Її вуста мали отой свіжий, морозний запах молоді троянди, яка восени самотньо розквітає серед облетілих кушів і жовтого листя, й суцвіття якої перший іній накрив маленькими крижаними діамантами.

* * *

Ось і повітове містечко. Ми висідаємо перед двірцем. Ванда, чарівно усміхаючись, скинула мені на руки своє хутро і пішла залагодити справу з квитками.

Повернувшись, вона цілком змінилася.

– Ось твій квиток, Ґрегоре, – сказала вона таким тоном, яким зверхні дами розмовляють зі своїми лакеями.

– Квиток третього класу, – відповів я з комічним жахом.

– Звичайно, – вела вона далі, – але тепер уважай, ти сядеш лише тоді, коли я буду в купе і ти мені більше не будеш потрібний. На кожній станції ти мусиш квапитися до мого вагону і питати, чи не буде якихось наказів. Пам'ятай про це. А тепер подай мені шубу.

Я покірливо, ніби раб, допоміг їй вбрати шубу і пішов за нею, коли вона шукала порожнє купе першого класу. Спираючись на моє плече, Ванда увійшла до купе, сіла і наказала мені закутати її ноги у ведмежу шкуру і підкласти грілку.

Потім вона кивнула мені й відпустила. Я повільно пішов до вагона третього класу, в якому тютюновий чад висів, як туман у чистилищі Ахерона. Я мав ще вільний час, щоб подумати про загадки людського буття і передовсім про найбільшу із цих загадок – жінку.

* * *

Як тільки потяг стає, я вискакую, біжу до її вагона і чекаю із зди́нятою шапкою на її розпорядження. Раз вона хоче кави, раз склянку води, ще раз легку вечерю, а потім мидницю з теплою водою, щоби помити руки – і так увесь час. Двом кавалерам, які підсіли в її купе, вона дозволяє залицятися. Я вмираю від ревності і мушу стрімголов бігти, щоби швидко принести їй замовлене і не спізнитися на потяг. Ось так і ніч надходить. Я не можу проковтнути й шматка, не можу заснути, і разом із польськими селянами, євреями-гендльрами і простими вояками вдихаю просмерджене цибулею повітря. А вона лежить, коли я заходжу до її купе, у своєму приємному хутрі, простягаючись на подушках, вкрита ведмежою шкурою, – східна деспотиця. А панове сидять біля стіни, як індійські божки, і навіть не наважуються дихнути.

У Відні вона зупинилася на один день, щоби зробити закупи, і насамперед, щоби придбати кілька блискучих туалетів; вона продовжує мене трактувати, як свого слугу. Я йду за нею, віддалившись із поваги кроків на десять, а вона передає мені пакунок, навіть не даруючи мені жодного дружнього погляду, і зрештою навантажує мене, як осла, так, що я ледве дихаю.

Перед від'їздом вона відбирає всі мої убрання, щоб подарувати їх кельнерові готелю, і наказує мені одягнути її ліврею, костюм з її фарбами – світло-блакитний із червоною вилогою та чотирикутну червону шапку, прикрашену павичевими пір'їнами. Це мені пасує зовсім непогано.

На срібних гудзиках – її герб. У мене таке відчуття, ніби мене продали, або ніби я відписав свою душу дияволові.

* * *

Мій прекрасний диявол везе мене з Відня до Флоренції, і товариство мені тепер складають не мазури у своєму полотняному одязі і не євреї із густо змащеним смальцем волоссям, а кучеряві *contadini*^[47], блискучий сержант першого італійського корпусу гренадирів та бідний німецький художник. Тютюновий дим більше не пахне цибулею, а салями та сиром.

Знову ніч. Я лежу на дерев'яному ложі як на тортурах, руки й ноги мої, мов переломані. Утім, ця історія все-таки поетична, довкола виблискують зірки, у сержанта обличчя, як в Аполлона Бельведерського, а німець-художник співає чудову німецьку пісню:

Тепер всі тіні темніють
І прокидаються зірки.
Що ж то за подих гарячої пристрасти
Переливається уночі!

Через море мрій
Прямує без спокою.
Прямує душа моя
Назустріч твоїй душі.

І я думаю про прекрасну жінку, яка по-королівському спокійно спить у своєму м'якому хутрі.

* * *

Флоренція! Штовханина, гармидер, надокучливі факкіні^[48] та фіакри. Ванда вибирає карету і відмовляє вантажникам.

- Нащо ж мені слуга, - каже вона. - Грегоре - ось квитанція, принеси-но речі.

Вона закутується у хутро і спокійно сидить у кареті, поки я одну за одною перетягую її важкі валізи. Під вагою останньої я на якусь хвилину знесилено зупиняюся, і приязний карабінер з інтелігентним обличчям допомагає мені. Вона сміється.

- Ця валіза мала би бути важкою, - каже вона, - бо в ній всі мої хутра.

Я здіймаюся на козли і витираю з чола прозорі краплини. Вона називає готель, і візник поганяє свого коня. За кілька хвилин ми зупиняємося перед яскраво освітленим входом.

- Чи є тут вільні кімнати? - запитує вона у порт'є.

- Так, мадам.

- Дві для мене, і одну для мого слуги, всі з печами.

- Дві елегантні кімнати, мадам, обидві з каміном, до Ваших послуг, - відповів гарсон, кваплячись їй назустріч, і одна без опалення - для слуги.

- Покажіть мені їх.

Оглянувши кімнати, вона коротко кидає: "Добре. Я задоволена, тільки швидко запаліть вогонь, а слуга може спати і в неопаленій кімнаті".

Я лише глянув на неї.

- Грегоре, принеси валізи нагору, - наказала вона, не звертаючи уваги на мій погляд, - а я переодягнуся і зійду до їдальні. А потім і ти зможеш щось з'їсти на ніч.

У той час, коли вона іде у сусідню кімнату, я тягну нагору валізи, і гарсонові, який говорить поганою французькою мовою й намагається випитати мене про мою "господиню", допомагаю розпалити вогонь у її спальні, і якусь хвилю з тихою заздрістю дивлюся на мерехтіння вогню у каміні, на духмяне біле ліжко під балдахіном, на килими, якими встелено підлогу. Потім я, втомлений і голодний, спускаюся сходами і прошу щось поїсти. Доброзичливий кельнер, що був австрійським вояком і з усіх сил намагався розмовляти зі мною німецькою мовою, повів мене до їдальні й обслужив. Тільки я встиг зробити перший за останні тридцять шість годин ковток, і зачепити виделкою перший теплий шматок, як увійшла Ванда.

Я встаю.

- Як Ви можете вести мене до їдальні, де їсть мій слуга, - накидається вона на гарсона, палаючи люттю, повертається і виходить геть.

Тим часом я дякую Богові, що можу далі спокійно поїсти. Потім я підіймаюся на п'ятий поверх у свою кімнату, де вже стоїть моя маленька валізка і горить брудна масляна лампа. Це вузька кімната без каміна, без вікна, без вентиляційного люка. Вона б могла нагадувати мені - якби в ній не стояв вже такий собачий холод - венеційські Свинцеві камери. Мимоволі я не можу не засміятися вголос, так що відлуння власного сміху мене лякає.

Раптом навстіж відчиняються двері, і гарсон з чисто італійським театральним жестом вигукує: "Негайно ідіть до пані!" Я хапаю свою шапку і, шпортаючись, сходжу додолу. Зрештою я щасливо підходжу до її дверей на другому поверсі і стукаю.

- Заходьте!

* * *

Я входжу, зачиняю двері й зупиняюся на порозі.

У легкому негліже з мережаного білого мусліну Ванда зручно вместилася на маленькій оксамитовій канапі червоного кольору, її ноги спочивають на подушці з такого самого матеріалу. Вона накинула на плечі плащ із хутра, той самий, у якому вона вперше з'явилась переді мною, як богиня кохання.

І жовтаве світло канделябрів, що стоять на трюмо, і їхні відблиски у великому дзеркалі, і червоні іскри від вогню у каміні чудово виграють на зеленому оксамиті, на темно-коричневому соболевому хутрі плаща, на білій, гладенько натягнутій шкірі і на рудому, ніби палаючому волоссі вродливої жінки, яка повертає до мене своє світле, але холодне обличчя і звертає на мене свої холодні зелені очі.

- Я задоволена тобою, Греґоре, - почала вона.

Я вклонився.

- Підійди ближче.

Я підкорився.

- Ще ближче, - вона глянула на мене зверхньо й погладила рукою соболеве хутро. - Венера у хутрі приймає свого раба. Я бачу, що Ви щось більше, ніж звичайний фантазер, принаймні Ви не залишаєтеся просто в полоні Ваших мрій, Ви справді мужчина, чого б Ви там собі не понапридумували, навіть найбожевільніші речі, Ви їх здійснюєте. Мушу сказати, що це мені подобається. У цьому є сила, а шанувати можна лише силу. Я думаю навіть, що за якихось незвичайних обставин, за якоїсь величної доби те, що здається Вашою слабкістю, розкрилося б як дивовижна сила. У часи перших імператорів Ви б могли бути мучеником, за доби Реформації - якимось анабаптистом, а під час Французької революції - одним із тих натхненних жирондистів, які із "Марсельезою" на вустах піднімалися на гільйотину. Та натомість Ви - мій раб, мій...

Раптом вона різко підскочила, так що з неї аж злетіло хутро, і ніжно, але сильно охопила мене руками довкола шиї.

- Мій коханий рабе, Северине! О! Як я кохаю тебе, як я поклоняюся тобі, який ти чепурний у цьому краківському костюмі, але ж ти будеш сьогодні вночі мерзнути там нагорі, у тій злиденній кімнатці без каміна, я мушу дати тобі, серденько, своє хутро, оце велике.

Вона швидко підвелася, накинула мені на плечі хутро і, не встиг я й озирнутися, як вона загорнула мене у нього.

- Ах! Як воно тобі пасує! Лише тепер справді добре видно твої благородні риси. Як тільки ти перестанеш бути моїм рабом, ти носитимеш оксамитову куртку із соболевим хутром - ти розумієш? - інакше я більше ніколи не вберу свою обшиту хутром блюзку...

Вона знову почала мене гладити, цілувати і зрештою потягнула мене на оксамитову канапу.

- Мені здається, тобі подобається бути вбраним у хутро, - сказала вона, - дай його мені, швидше, швидше, бо інакше я зовсім забуду про свою гідність.

Я накинув на неї хутро, і Ванда одягнула в рукав праву руку.

- Зовсім як на картині Тиціана. Але досить жартів. Та не дивися вже так нещасливо, мені від цього дуже сумно, ти ж поки що лише для інших - мій слуга, наразі ти ще не мій раб, ти ще не підписав угоду, ти ще вільний і можеш залишити мене кожної хвили. Свою роль ти зіграв чудово, я була в захопленні! Але чи тобі вже не досить, ти не вважаєш мене жахливою? Ну, говори ж, я тобі наказую.

- Я мушу тобі зізнатися, Вандо? - почав я.

- Так, мусиш.

- Навіть коли ти зловживатимеш цим, - провадив я, - я закоханий у тебе більше, ніж будь-коли, і я завжди буду все більше, все фанатичніше шанувати, кохати тебе, що Жорстокіше ти будеш трактувати мене. Така, якою ти була оце зі мною, ти бентежиш мою кров, ти паморочиш мої почуття, - я пригорнув її до себе і торкнувся на якусь мить її вологих вуст, - красуне моя, - вигукнув я після цього, дивлячись на неї, і у своєму захопленні зірвав соболеве хутро з її плечей і припав своїми вустами до її шиї.

- Отже, ти мене кохаєш, коли я жорстока, - промовила Ванда, - а зараз іди! Ти мені набрид... Ти що, не чуєш...

Вона дала мені такого ляпаса, що мені засвітилося в очах, а у вусі аж загуло.

- Допоможи мені вбратися в хутро, рабе.

Я, як міг, допоміг їй. - Як незграбно, - закричала вона, і тільки-но вбравши хутро, знову вдарила мене в обличчя. Я відчув, як блідну і змінююсь на обличчі.

- Я зробила тобі боляче? - запитала вона і ніжно торкнулася мене рукою.

- Ні-ні, - вигукнув я.

- Втім, ти не можеш скаржитися, ти хочеш цього. Поцілуй мене ще.

Я обняв її, і вона міцно притулилася своїми вустами до моїх, і коли вона у великому, важкому хутрі лежала на моїх грудях, у мене було дивне, гнітюче відчуття - так, ніби мене обнімав дикий звір, ведмедиця, і мені здавалося, що я відчуваю на своєму тілі її

пазурі. Та цього разу ведмедиця милостиво відпустила мене.

Мої груди були сповнені радісними сподіваннями, коли я піднявся в свою злиденну кімнатку для прислуги й ліг на тверде ліжко.

- Життя-таки насправду страшенно комічне, - думав я, - ще зовсім недавно найпрекрасніша жінка, сама Венера, спочивала на твоїх грудях, а зараз ти маєш нагоду вивчати китайське пекло, в якому грішників не кидають, як у нас, у вогонь - там чорти тягають їх по крижаному полю.

Можливо, що засновники їхньої релігії також ночували в неопалених кімнатах.

* * *

Я прокинувся серед ночі з криком. Я бачив сон про крижане поле, на якому заблукав, і намарне шукав виходу. Раптом під'їхав ескімос на санах, запряжених північним оленем. Ескімос мав обличчя гарсона, який показував мені неопалювану кімнату.

- Що вам тут треба, месє? - вигукнув він. - Тут Північний полюс.

Наступної хвили він зник, і на маленьких ковзанах по крижаній поверхні повз мене промайнула Ванда, її біла атласна спідниця тріпотіла й шелестіла; горностаєве хутро її блюзки та шапки, а передовсім її обличчя виблискували ще більше, ніж сніг. Вона стрімголов кинулась до мене, обхопила й почала цілувати, і я раптом відчув, як в моїх жилах почала підніматися тепла кров.

- Що ти робиш? - з жахом запитав я.

Вона засміялася, і коли я подивився на неї знову, це вже була не Ванда, а велика біла ведмедиця, яка впилася своїми лапами в моє тіло.

У розпачі я закричав - і все ще чув її диявольський сміх, навіть коли прокинувся і здивовано роздивлявся по кімнаті.

* * *

Рано-вранці я вже стояв перед дверима Ванди, і коли гарсон приніс каву, я взяв її від нього і подав своїй прекрасній пані. Вона вже була вбрана і виглядала чудово - свіжа й рум'яна. Вона приязно усміхнулася до мене й поклікала мене, коли я шанобливо хотів іти геть.

- Швидко снідай, Грегоре, - сказала вона, - відразу після цього ми йдемо шукати помешкання, я хочу бути в готелі якнайменше: ми тут відчуваємо себе страшенно незручно. Коли я трохи довше поговорю з тобою, то відразу скажуть: росіянка має любовний зв'язок зі своїм слугою, видно, що порода Катерини не вимирає.

За півгодини ми вийшли на вулицю - Ванда у своєму сукняному вбранні і в російській шапочці, а я - у своєму краківському костюмі. Ми привернули загальну увагу. Я йшов на віддалі близько десяти кроків від неї і робив похмуру міну, хоча щомиті боявся вибухнути голосним сміхом. Майже на кожній вулиці на багатьох

красивих будинках виблискували таблички "Camere ammobiliate"^[49]. Ванда щоразу посилала мене глянути на кімнати, я бігав сходами, і лише коли повідомляв, що, як здається, мешкання відповідає її забаганкам, вона йшла сама. Так що до обіду я був вже такий змучений, як мисливський пес після парфорсного полювання.

Ми знову зайшли до одного будинку і знову вийшли з нього, не знайшовши належного помешкання. Ванда вже була трохи сердита. Раптом вона сказала до мене: "Северине, серйозність, з якою ти граєш свою роль, чарівна, і насильство, яке здійснюємо над собою, мене по-справжньому збуджує, я цього більше не витримую, ти дуже милий, я мушу тебе поцілувати. Зайдімо в якийсь будинок".

- Але ж, милостива пані... - заперечив я.

- Грегоре! - вона вступила у найближчу відчинену браму, піднялася на кілька темних сходинок, обняла мене з палкою ніжністю і поцілувала.

- Ах! Северине, ти був дуже розумним, як раб ти набагато небезпечніший, ніж я думала. Так, ти незвичайний, я боюся, що знову закохаюся в тебе.

- Хіба ти вже не кохаєш мене? - запитав я, охоплений раптовим страхом.

Вона серйозно похитала головою, проте знову поцілувала мене своїми пухкими чарівними вустами.

Ми повернулися до готелю. Ванда швидко з'їла свій полуденок і веліла мені також швидко щось перекусити.

Ясна річ, що мене обслужили не так швидко, як її, і так сталося, що якраз коли я підносив до рота другий шматок свого біфштекса, увійшов гарсон і вигукнув з тим же театральним жестом: "Негайно до пані!"

Я швидко й дуже болісно попрощався зі своїм сніданком і, змучений та голодний, поспішив до Ванди, яка вже стояла на вулиці.

- Я не вважав Вас такою жорстокою, пані, - сказав я з докором. - Я не сподівався, що після всіх цих зусиль Ви не дасте мені поїсти.

Ванда від усього серця розсміялася.

- Я думала, що ти вже готовий, - сказала вона, - але нічого. Людина народжується, щоби страждати, а ти особливо. Мученики біфштексів не їли.

Я пішов за нею роздратований і злий від голоду.

- Я відмовилася від думки винайняти помешкання в місті, - провадила Ванда далі, - тяжко знайти цілий поверх, у якому людина закрилася б від зовнішнього світу і могла б робити все, що хоче. За таких незвичайних, фантастичних стосунків, як наші, все мусить узгоджуватися. Я винайму цілу віллу, ти будеш здивований. Зараз я дозволяю тобі досхочу наїстися і трохи роздивитися Флоренцію. До вечора додому я не прийду. Коли ти будеш мені потрібний, тебе покличуть.

* * *

Я бачив Собор, Палаццо Веккйо, Льоджа ді Лянці, а потім довго стояв на березі Арно.

Знову й знову я зупиняв свій погляд на чудовій, старовинній Флоренції, круглі бані та вежі якої м'яко виднілися на блакитному безхмарному небі; на чудових мостах, під широкими прольотами яких жовтувата ріка несла свої швидкі води; на зелених пагорбах, які, з їх розлогими будівлями, палацами або монастирями, оперізували місто.

Світ, у якому ми зараз знаходимося, – інший, він радісний, чуттєвий та усміхнений. І у ландшафті немає нічого від серйозності і меланхолії нашого світу. Ген-ген, аж до найдальших біленьких вілл, що розсіяні по світло-зелених горах, немає жодного клаптика, який би не потрапив під найяскравіше сонячне проміння, і люди тут не такі поважні, ніж ми, і думати хочуть менше, а виглядають так, ніби всі вони щасливі.

Також запевняють, що на Півдні легше вмирати.

Зараз я маю передчуття, що існує краса без колючок і чуттєвість без мук.

Ванда знайшла премилу віллу на одному з найчарівніших пагорбів на лівому березі Арно, навпроти Кашіне^[50], і винайняла її на зиму. Вілла потопає в гарному садку з чарівними густими алеями, галявинками та чудовим полем камелій. Вілла має лише один поверх і збудована в італійському стилі у вигляді чотирикутника. Вздовж одного з фасадів тягнеться відкрита галерея, різновид лоджії з гіпсовими виливками античних статуй. Кам'яні сходи ведуть від неї до саду. З галереї потрапляєш у лазню з чудовим мармуровим басейном, від якого сходи ведуть до спального покою господині.

Ванда живе на першому поверсі сама.

Для мене було призначено кімнату на рівні землі – вона дуже гарна і навіть має камін.

Блукаючи садом, я відкрив на одному круглому пагорбі маленький храм, двері якого, як я побачив, були зачинені. Але у брамі була щілина, і коли я приклав до неї око, то побачив, що на білому п'єдесталі стоїть богиня кохання. Мене охопив тихий жах. Мені здалося, ніби вона посміхнулась до мене: "Ти тут? Я чекала на тебе".

* * *

Вечір. Гарненька маленька покоївка приходить із наказом з'явитися до господині. Я піднімаюся широкими мармуровими сходами, проходжу через передпокій, велику залу, прикрашену з марнотратною розкішшю і стукаю в двері спального покою. Я стукаю дуже тихо, бо та розкіш, яку я бачу всюди, лякає мене; мене не почули, і я деякий час стою перед дверима. Маю таке враження, ніби я стою перед спальними покоюми Катерини II, і вона ось-ось вийде у зеленому хутряному спальному халаті з червоною орденською стрічкою на оголених грудях, зі своїми маленькими білими напудреними кучерями.

Я стукаю знову. Ванда нетерпляче відчиняє двері.

– Чому так пізно? – питає вона.

– Я стояв перед дверима, ти не почула мого стуку, – сказав несміливо я.

Вона зачиняє двері, вішається мені на шию і веде мене до червоної одамашкової

отоманки, на якій спочивала. Усе облаштування кімнати – шпалери, завіси, килими, порт'єри, ліжко з балдахіном – все з червоного одамашку, а стелю творить чудовий розпис "Самсон і Даліла".

Ванда приймає мене у спокусливому ранковому убранні, білий атласний одяг легко і звабливо облягає її струнке тіло, залишаючи оголеними руки і груди, які м'яко й недбало ховаються у темне соболеве хутро, обшите зеленим оксамитом. Її руде волосся напіврозпущене і скріплене нитками чорних перлів, спадає по спині аж до бедер.

– Венера у хутрі, – шепочу я, а вона притискає мене до своїх грудей і ось-ось задушить своїми поцілунками. Більше я не вимовив ані слова, більше ні про що не думав, все потонуло в морі нечуваного блаженства.

Нарешті Ванда, спираючись на лікоть, м'яко вивільнилась й оглянула себе. Я опутився до її ніг, вона пригорнула мене до себе і бавилася моїм волоссям.

– Ти ще кохаєш мене? – запитала вона, і її очі затуманилися солодкою пристрасстю.

– Ти питаєш! – вигукнув я.

– Чи ти ще пам'ятаєш свою присягу, – вела вона з чарівною усмішкою далі.

– Ну ось, тепер, коли все влаштоване, все готове, я питаю тебе ще раз: чи ти серйозно вирішив бути моїм рабом?

– Хіба я вже тепер не твій раб? – здивовано запитав я.

– Ти ще не підписав документи.

– Документи, які ще документи?

– А! Я бачу, що ти не пам'ятаєш, – мовила вона, – тоді обличмо це.

– Але ж, Вандо, – сказав я, – тобі відомо, що я не знаю більшого блаженства, ніж слугувати тобі, бути твоїм рабом, що я б усе віддав за те, щоб відчувати себе повністю в твоїх руках, навіть моє життя...

– Який ти гарний, – прошепотіла вона, – коли ти такий захоплений, коли ти говориш так пристрасно. Ах! Я закохана у тебе більше, ніж будь-коли, і ось тут я маю бути владною з тобою, і строгою, і жорстокою – боюся, я цього не зможу.

– Мене це не лякає, – заперечив я з усмішкою, – де твої документи?

– Ось тут, – трохи соромлячись, вона витягнула їх з-під корсета і простягнула мені.

– Щоби в тебе було відчуття, що ти – повністю в моїх руках, я склала ще один документ, в якому ти заявляєш, що вирішив відібрати собі життя. Тоді я зможу тебе навіть вбити, коли захочу.

– Дай-но сюди.

Поки я розгортав документи і почав їх читати, Ванда принесла чорнило та перо, підсіла до мене, поклавши руку мені на шию, глянула через моє плече на папір.

У першому документі було написано:

"Угода між пані Бандою фон Дунаєв та паном Северином фон Куземським.

Пан Северин фон Куземський від сьогодні перестає бути нареченим пані Ванди фон Дунаєв і відмовляється від своїх прав коханого; натомість він зобов'язується, даючи слово честі як мужчина і як шляхтич, надалі бути рабом вищезгаданої пані доти, поки вона сама не подарує йому свободу.

Як раб пані фон Дунаєв він повинен прибрати ім'я Грегор, виконувати безумовно всі її побажання, коритися кожному її наказові, зустрічати її з усією покорою і розглядати кожен знак її прихильності як незвичайну милість.

Пані фон Дунаєв може свого раба на свій розсуд не лише карати за найменшу помилку чи провину, але й має право, залежно від свого настрою чи просто для розваги жорстоко ставитися до нього так, як їй заманеться, і навіть вбити, якщо це їй сподобається – одне слово, він є її необмеженою власністю.

Якби пані фон Дунаєв мала коли-небудь подарувати своєму рабові свободу, то пан Северин фон Куземський повинен все, що він зазнав або витерпів, **забути і ніколи, жодного разу, за жодних обставин і в жодний спосіб не думати про помсту або відплату.**

Пані фон Дунаєв обіцяє зі свого боку, що з'являтиметься перед ним якнайчастіше у хутрі, особливо тоді, коли буде жорстокою до свого раба".

Під угодою стояла сьогоднішня дата. Другий документ містив лише декілька слів:

"Уже багато років я пересичений існуванням на цьому світі та його облудами, і я добровільно кладу кінець своєму безвартісному життю".

Мене охопив глибокий жах, коли я закінчив. Ще був час, я ще міг відступити, але божевілля пристрасти, погляд вродливої жінки, яка безсило притулилася до мого плеча, потягли мене за собою.

– Оце ти повинен спочатку переписати, Северине, – сказала Ванда, вказуючи на другий документ, – він повинен бути повністю написаний твоїм почерком, в угоді це, звичайно, необов'язково.

Я швидко скопіював тих кілька рядків, в яких я називаю себе самогубцем, і віддав їх Ванді. Вона прочитала і з усмішкою поклала записку на стіл.

– Ну що, ти маєш відвагу підписати оце? – запитала вона з легким сміхом.

Я взяв перо.

– Дай-но спочатку мені, – промовила Ванда, – тобі тремтить рука. Ти так лякаєшся свого щастя?

Вона взяла угоду й перо. У боротьбі зі самим собою я глянув на хвилю догори, і лише тепер мені впало у вічі те, що я бачив і у багатьох картинах італійської та голландської школи – історично неправдивий характер розпису на стелі, що й надавав йому, як на мене, на правду зловісний відбиток. Даліла, розкішна жінка з вогненним рудим волоссям, лежить напівроздягнена у темному хутряному плащі на червоній отоманці і, посміхаючись, нахиляється до Самсона, якого филистимляни повалили на землю й зв'язали. У кокетливому глузуванні її посмішки відчувається на правду інфернальна жорстокість, її напівзаплющені очі зустрічаються з очима Самсона, які і в останній момент прикипіли до неї з божевільною любов'ю, тоді коли один із ворогів поставив коліно на Самсонові груди, готовий встромити в нього розпечене залізо.

– Отож... – вигукнула Ванда, – ти зовсім розгубився. Що це з тобою? Адже все залишається так, як було, навіть коли ти і підпишеш – хіба ти ще мене не знаєш, серденько?

Я подивився в угоду. Великими сміливими штрихами там було написано її ім'я. Я ще раз глянув у її магічні очі, потім взяв перо і швидко підписав угоду.

- Ти тремтів, - спокійно мовила Ванда, - треба, щоб я водила твоїм пером?

У тій же хвилі вона м'яко схопила мою руку, і ось моє ім'я стоїть і на другому папері. Ванда ще раз оглянула обидва документи і після цього замкнула їх у столику, який стояв у головах отоманки.

- Ось так, а тепер віддай мені ще свій паспорт і гроші.

Я витягаю свій гаманець і простягаю їй. Вона заглядає до середини, киває і кладе до решти документів, а я в той час стаю перед нею на коліна і в солодкому сп'янінні кладу спочивати свою голову на її груди.

Вона раптом відштовхує мене ногою, підскакує і тягне за дзвінок, на звук якого заходять три юні стрункі муринки, ніби витесані з ебенового дерева і вбрані з голови до ніг у червоний атлас, кожна зі шнурком у руках.

Щойно тепер я почав розуміти своє становище і хотів підвестися, але Ванда, яка підвівшись і звернувши до мене своє холодне вродливе обличчя з насупленими бровами і презирливими очима, владно подивилась на мене і зробила знак рукою. Я ще не встиг збагнути, що зі мною відбувається, як муринки повалили мене на землю, міцно зв'язали шнурками руки й ноги, а кисті рук ще закріпили за спиною, як засудженому на смерть, так що я не міг і поворухнутися.

- Дай мені батіг, Гайді, - наказує Ванда з моторошним спокоєм.

Муринка, клякнувши, простягає його повелительці.

- І скинь з мене це важке хутро, - продовжує та, воно мені заважає.

Муринка скорилась.

- Там-он блюзка! - далі наказує Ванда.

Гайді швидко принесла обшиту горностаєм кацабайку, що лежала на ліжку, і Ванда накинула її двома неповторними, чарівними рухами.

- Прив'яжіть його ось тут до колони.

Муринки піднімають мене, обплутують моє тіло товстим шнурком і прив'язують навстоячки до однієї з масивних колон, які підтримують балдахін італійського ложа.

Після цього вони раптом зникають так, ніби земля їх проковтнула.

Ванда швидко підходить до мене, її біле атласне вбрання пливе за нею шлейфом, як срібло, як місячне світло, а її волосся палає, як полум'я, на тлі білого хутра блюзки. Тепер вона стоїть переді мною з батогом у правій руці, взявшись під лівий бік, і видавлює із себе короткий смішок.

- Гра між нами тепер припинилася, - каже вона з безсердечним холодом, - тепер це серйозно, ти, дурню, з якого я сміюся, і якого я зневажаю, який *мені*, зарозумілій, примхливій жінці віддався як іграшка у божевільному засліпленні. Ти вже більше не мій коханець, а *мій раб*, зданий моїй сваволі на життя і смерть.

Ти ще мене впізнаєш!

Передовсім ти у мене зараз направду скуштуєш батога, нічим навіть не завинивши, щоби ти збагнув, що тебе чекає, коли будеш незграбним, неслухняним чи непокірним.

З якою ж грацією вона засукала обшитий хутром рукав і вперіщила мене по спині.

Я увесь здригнувся, батіг, як ніж, врізався в моє тіло.

- Ну, як тобі це подобається? - закричала вона.

Я мовчав.

- Чекай-но, ти ще під батогом будеш скавуліти, як собака, - погрожувала вона і в той же час почала мене шмагати.

З жахливою силою удари падали швидко і рясно на мою спину, руки, потилицю. Я зціпив зуби, щоби не закричати. Одного разу вона влучила мені в обличчя, потекла тепла кров, але тільки вона засміялася і шмагала далі.

- Лише тепер я розумію тебе, - між тим вигукнула вона. - Це насправду втіха, ось так мати людину у своїй владі, а до того ще й мужчину, який тебе кохає, - адже ти мене кохаєш? - Ні? - Ох! Я ще розірву тебе на шматки, настільки з кожним ударом зростає моя утіха; ну та звивайся трохи, кричи, скавули! У мене ти не знайдеш жодного жалю!

Врешті-решт вона, здається, втомилася.

Вона відкидає батіг, розтягується на отоманці і дзвонить.

Входять муринки.

- Розв'яжіть його.

Коли вони розпустили на мені шнурок, я падаю, як поліно, на землю. Чорні жінки сміються і показують білі зуби.

- Розв'яжіть йому шнурки на ногах.

Вони це зробили і я зміг підвестися.

- Підійди, Грегоре.

Я наближаюся до прекрасної жінки, яка ще ніколи не здавалася мені такою спокусливою, як сьогодні, у своїй жорстокості, у своїй нарузі.

- Ще на крок, - наказує Ванда, - стань на коліна і поцілуй мені ногу.

Вона витягає з-під білої атласної крайки ногу, і я, надчуттєвий бовдур, торкаюся її вустами.

- Тепер ти не бачитимеш мене цілий місяць, Грегоре, - серйозно каже вона, - тоді я стану для тебе чужою, і ти легше вступиш в своє нове становище у мене. У цей час ти працюватимеш в саду і очікуватимеш моїх наказів. А тепер іди, рабе!

* * *

Минув один місяць у монотонній рутині, важкій роботі, меланхолійній тузі, яка принесла мені всі ці страждання. Мене призначили до садівника, і я допомагаю йому підрізувати дерева і живопліт, пересаджувати квіти, обкопувати клумби, підмітати посипані гравієм доріжки. Я розділяю його грубий харч і його тверде ложе, встаю із курами, з ними й лягаю, і час від часу чую, що наша пані розважається, що вона оточена поклонниками, а одного разу я навіть почув її пустотливий сміх ген аж у саду.

Я видаюся собі таким дурним. Чи я став таким від цього життя, а чи був ним уже раніше? Місяць завершується післязавтра, що вона робитиме зі мною? А чи, може, вона

мене забула, і я до свого праведного кінця буду підрізувати живопліт та в'язати букети?

Письмовий наказ.

"Цим листом рабові Греюрові наказано з'явитися до моїх послуг.

Ванда Дунаєв"

* * *

Мое серце шалено б'ється, коли я наступного ранку відхиляю одамашкову гардину і виходжу до спального покою своєї богині, який ще наповнений чарівною напівтемрявою.

- Це ти, Грегоре? - питає вона, коли я стаю на коліна перед каміном і розпалюю вогонь. Я затремтів від звуку коханого голосу. Саму її бачити я не можу, вона спочиває, неприступна, за завісою свого балдахіна.

- Так, милостива пані, - відповідаю я.

- Котра година?

- Якраз минула дев'ята.

- Сніданок.

Я кваплюся подати їй сніданок і стаю на коліна з тацею для кави перед її ліжком.

- Ось сніданок, пані.

Ванда відхиляє завісу і, як дивно, така, якою я бачу її серед білих подушок з розпушеним, спадаючим хвилями волоссям, вона видається мені в першій хвилі вродливою, але зовсім чужою жінкою. Але це не кохані риси, це обличчя жорстоке і в ньому - моторошний вираз втоми і пересичення.

Чи, може, я цього раніше не зауважував?

Вона зупиняє на мені свої зелені очі - більше з допитливістю, ніж з погрозою чи співчуттям, і мляво вбирає на оголені плечі темний нічний хутряний халат, в якому вона спочиває.

У цей момент вона така чудова, така запаморочлива, що я відчуваю, як кров приливає мені до голови і до серця, і таця в моїх руках починає дрижати.

Вона це помічає і тягнеться за батогом, що лежить на її нічному столику.

- Ти незграбний, рабе, - каже вона, наморщуючи чоло.

Я опускаю очі додолу і, як можу міцно, тримаю тацю.

А Ванда снідає, позіхає і потягується своїми розкішними формами в чудовому хутрі.

* * *

Вона подзвонила. Я виходжу.

- Це лист до князя Корсіні.

Я поспішаю до міста, передаю листа князеві, молодому вродливому чоловікові з палаючими чорними очима і, вимучений ревностями, приношу їй відповідь.

- Що з тобою? - запитує вона уїдливо, очікуючи на відповідь. - Ти жахливо блідий.

- Нічого, пані, я лише трохи заскоро йшов.

* * *

Під час сніданку князь сидить поруч із нею; а я мушу прислуговувати їй та йому, вони жартують, і я для них взагалі не існую. На хвилю мені темніє в очах, наливаючи бордо у його келих, я розливаю вино на скатертину, на Вандину сукно.

- Як незграбно! - вигукує Ванда і дає мені ляпаса. Князь сміється, вона сміється також, а мені кров вдаряє в обличчя.

* * *

Після сніданку Ванда їде до Кашіне. Вона сама править невеликою бричкою з гарними англійськими гнідими, я сиджу за нею і бачу, як вона кокетує і, посміхаючись, кланяється, коли її вітає якийсь зі знатних панів. Коли я допомагаю їй зійти з брички, вона легко спирається на мою руку, дотик пронизує мене, як електричний струм. Ах! Вона - насправду чудова жінка, і я кохаю її більше, ніж будь-коли.

* * *

На обід о шостій вечора тут зібралось невелике товариство, кілька пань і панів. Я прислужую і цього разу вина на скатертину не розливаю.

Ляпас - це насправду більше, ніж десять лекцій, це розумієш так швидко, особливо якщо його лає маленька пухка жіноча рука.

* * *

Після вечері вона їде до Перголи. Коли вона йде сходами додолу у своєму чорному оксамитовому убранні, з великим горностаєвим коміром, діадемою з білих троянд у волоссі, то виглядає насправду засліпливо. Я відчиняю дверцята і допомагаю їй сісти в карету. Перед театром я зіскакую з козлів, і вона коли сходить спирається на мою руку, що тремтить від м'якого вантажу. Я відчиняю перед нею двері ложі і потім чекаю у коридорі. Вистава триває чотири години, в цей час вона приймає своїх кавалерів, а я від люті зціплюю зуби.

* * *

Вже далеко за північ, коли дзвоник господині лунає востаннє.

- Вогню! - коротко наказує вона, і коли у каміні вже потріскує, так само коротко, - чаю!

Коли я повертаюся зі самоваром, вона вже встигла роздягнутися і за допомогою муринки якраз накидає своє біле негліже.

Потім Гайді йде.

- Подай мені нічний хутряний халат, - каже Ванда, сонно потягуючись своїм гарним тілом. Я піднімаю хутро з фотеля і притримую, поки вона поволі, мляво вбирає рукави. Потім вона влягається на подушки отоманки.

- Скинь-но мені черевички і взуй оксамитові капці.

Я клякаю і скидаю маленький черевичок, який знімається не відразу.

- Швидко! Швидко! - кричить Ванда. - Ти зробив мені боляче, чекай-чекай, я ще тебе навчу. Вона б'є мене батою... Нарешті вдалося!

- А тепер марш!

Ще один удар ногою - і я можу йти відпочити.

* * *

Сьогодні я відпроваджував її на забаву. У передпокої вона наказала скинути з неї хутро, і після цього з гордим сміхом, певна своєї перемоги, увійшла до яскраво освітленої зали, а я знову мав нагоду проводити годину за годиною у похмурих, одноманітних думках. Часом, коли двері на хвилю залишалися відчиненими, до мене долітала музика. Кілька лакеїв пробували зав'язати зі мною розмову, але тому що я знаю італійською лише кілька слів, вони скоро дали мені спокій.

* * *

Зрештою я засинаю і бачу сон, ніби я у лютому приступі ревностів вбиваю Ванду і мене засуджують до смертної кари, я бачу, як мене пасками прив'язали до плахи, сокира падає, я відчуваю її на шиї, але я ще живу...

І тут кат б'є мене по обличчю.

Ні, це не кат, це Ванда, розгнівана стоїть переді мною і домагається свого хутра. За хвилю я вже знову біля неї і допомагаю їй вбратися.

Це-таки насправду насолода - накинути хутро вродливій жінці, бачити, відчувати, як її шия, її прекрасні форми горнуться в чудове м'яке хутро, піднімати хвилясті кучері і розкладати їх на комірці, а потім, коли вона скидає шубу - відчувати чудове тепло, і легкі пахощі її тіла, які повисають на золотистих кінчиках волосків хутра - голові є від чого запаморочитись!

* * *

Нарешті один день без гостей, без театру, без товариства. Я полегшено зітхаю. Ванда сидить в галереї і читає – здається, вона не має для мене жодного завдання. З настанням сутінок та сріблястого вечірнього серпанку вона усамітнюється. Я прислужую їй при вебері – вечеряє Ванда сама, але для мене – жодного погляду, жодного звуку, навіть жодного ляпаса.

Ах! Як я тужу за одним-однісіньким ударом її руки.

Мені виступають сльози. Я відчуваю, як сильно вона принизила мене – так глибоко, що навіть не вважає вартим мене мучити, знущатися наді мною. Перед тим, як лягти спати, її дзвоник кличе мене.

– Ти спатимеш сьогодні у мене, минулої ночі мені снилися страшні сни, і я боюся залишатися сама. Візьми подушку і ляж на ведмежу шкуру біля моїх ніг.

Після цього вона гасить свічки, так що кімнату освітлює зі стелі лише невеликий ліхтарик, і лягає в ліжко. "Не ворухися, щоби мене не збудити".

Я вчинив, як вона веліла, але довго не міг заснути. Я дивився на вродливу жінку, прекрасну, як богиня – як вона спочиває, закутана у темне хутрі свого нічного халата, лежачи на спині з руками, закинутими за голову, що тонули у її рудому волоссі. Я чув, як здійсмаються її чудові груди, коли вона дихала глибоко та рівно, і щоразу, як тільки вона ворухнулася, я вже був насторожі і дослухався, чи я їй потрібен.

Та я їй не був потрібний.

Мені не треба було виконувати жодних інших завдань, і я не мав для неї якогось більшого значення, як нічний світильник чи револьвер, який кладуть собі під подушку.

Чи це я не сповна розуму, чи то вона? Чи все це починається у винахідливій жіночій голівці, з наміром перевищити мої надчуттєві фантазії, а чи ця жінка насправду – одна з отих неронівських натур, які знаходять диявольську утіху в тому, щоби, як черв'як, тримати під п'ятою людей, які і мислять, і відчувають, і мають таку саму волю, як і вони?

Що я пережив!

Коли я став на коліна з тацею кави перед її ложем, Ванда раптом поклала руку мені на плече і пильно-пильно подивилася в очі.

– Які ж гарні ти маєш очі, – тихо сказала вона, – і то лише тепер, відколи ти страждаєш. Ти дуже нещасний?

Я схилив голову і мовчав.

– Северине! Чи ти ще кохаєш мене? – несподівано пристрасно вигукнула вона. – Чи ти можеш ще мене кохати? – вона з такою силою потягнула мене до себе, що таця перекинулася, кавник і тарільчики полетіли на підлогу, і кава розлилася по килимі.

– Ванло, моя Вандо, – вигукнув я і притиснув її палко до себе, покриваючи поцілунками її уста, обличчя, груди.

– Це моє лихо, що я кохаю тебе тим більше, тим божевільніше, чим більше ти мене мучиш, чим частіше ти мені зраджуєш. О! Я помру ще, від болю, від кохання, від

ревнощів.

- Але ж я тобі ще жодного разу не зрадила, Северине - усміхаючись, заперечила Ванда.

- Ні? Ванло! Ради Бога! Не жартуй так безжалісно зі мною! - вигукнув я. - Але ж я сам носив листа до князя...

- Справді, запрошення на сніданок.

- Та ж ти, відколи ми у Флоренції...

- ...повністю зберегла тобі вірність, - заперечила Ванда. - тут я присягаюся всім, що мені святе. Я робила все, лише щоб здійснити твої фантазії, лише заради тебе.

Але я заведу собі поклонника, бо інакше це - лише половина справи, і врешті-решт ти мені робиш закиди, що я була недостатньо жорстока з тобою. Мій любий, прекрасний рабе! Але сьогодні ти знову цілком маєш бути лише моїм коханим. Я не роздала твоє вбрання, ти знайдеш його тут, у скрині, вберися так, як тоді на маленькому карпатському курорті, де ми так щиро кохали одне одного. Забудь все, що сталося з того масу, о, ти не легко забудеш у моїх обіймах, я цілуватиму тебе так, що ти забудеш весь сум, все горе.

Вона почала мене пестити, як дитину, цілувати, гладити; потім з чарівною усмішкою попросила мене: "Вберися. Я також одягну свої туалети; може, мені вбрати свою хутряну блюзку? Так-так, я вже сама знаю, іди-но!"

Коли я повернувся, вона стояла посередині кімнати у своїй білій атласній сукні, червоній, обшитій горностаєм кацабайці, волосся було припудрене, а над чолом - маленька діамантова діадема. На хвилю вона нагадала мені Катерину II, аж стало моторошно. Ачс Ванда не дала мені часу на спогади, вона потягнула мене до себе на отоманку і ми провели разом дві блаженні години. Тоді це була не сувора, примхлива повелителька, а лише вишукана дама, ніжна коханка. Вона показувала мені фотографії, книги, що саме з'явилися, і говорила про них зі мною з такою дотепністю, ясністю і смаком, що я не раз підводив захоплено її руку до своїх уст. Ванда дозволила мені прочитати їй кілька віршів Лермонтова, і ось, коли я вже насправду розпалився, вона ласкаво поклала свою руку на мою. У м'яких рисах Ванди, у її ласкавому погляді світилась тихе задоволення, і запитала: "Ти щасливий?"

- Ще ні.

Вона відкинулася на подушки і повільно розшпнула кацабайку.

Але я знову швидко прикрив горностаєм її напівоголені груди.

- Ти робиш мене божевільним... - говорив я, затинаючись.

- Іди ж-но сюди.

Я вже лежав в її обіймах, і вона цілувала мене, як змія своїм язиком... Раптом вона ще раз прошепотіла: "Ти щасливий?"

- Безмежно! - вигукнув я.

Вона розсміялася. Це був якийсь злий, пронижливий сміх, від якого мені мурашки забігали по тілу.

- Раніше, рабе, ти мріяв про те, щоби бути іграшкою вродливої жінки, а зараз ти

собі вроюєш. що ти – вільна людина, мужчина, мій коханий – ти, дурню! Один мій рух – і ти знову раб. На коліна!

Я сповз з отоманки вниз до Вандиних ніг, мої очі з сумнівом все ще пильно вдивлялися у її.

– Ти не повіриш, сказала вона, – розглядаючи мене зі складеними на грудях руками, – я нуджуся, і ти достатньо добрий, щоби я могла згаяти кілька годин. Не дивись так на мене...

Вона штовхнула мене ногою.

– Ти можеш бути всім, що я захочу – чоловіком, людиною, річчю, твариною... – Вона подзвонила. Ввійшли муринки.

– Зв'яжіть йому на спині руки.

Я стояв на колінах і не чинив опору. Потім вони вивели мене у сад до невеликого виноградинка, то межує з ним на півдні. Між посадками винограду вирощували кукурудзу, тут усе ще стирчали окремі сухі стебла. Збоку стояв плуг.

Муринки прив'язати мене до дерев'яної палі і розважалися тим, що кололи мене своїми золотими шпильками для волосся. Та це тривало недовго, бо прийшла Ванда – з горностаєвою шапочкою на голові, її руки були в кишенях блюзки. Вона наказала мене відв'язати і скрутити мені на спині руки, посадити на шию ярмо і запрягти мене в плуга.

Після цього її чорні відьми погнали мене в поле, одна провадила плуга, інша правила мною за допомогою шнурка, третя підганяла мене батогом, а Венера у хутрі стояла збоку і спостерігала.

Коли наступного дня я слугував їй при обіді, вона сказала: "Принеси ще одне столове срібло, я хочу, щоб ти сьогодні їв зі мною, – і коли я хотів зайняти місце навпроти неї, – ні, біля мене, ближче до мене".

Вона у чудовому настрої, дає мені зупу своєю ложкою, годує мене зі своєї виделки, потім кладе голову, як пустотлива киця, на стіл і кокетує зі мною. На лихо, я розглядаю Гайді, яка весь час підносить мені страви, трохи довше, ніж це потрібно. Лише тепер мені в очі впадають її благородні, майже європейські риси обличчя, чудовий, ніби у статуї бюст, немов витесаний із чорного мармуру. Вродлива чортиця помічає, що вона мені подобається, і, усміхаючись, виблискує зубами. Вона ще не встигла покинути pokій, як Ванда підскакує, палаючи від люті.

– Що? Ти смієш так розглядати іншу жінку в моїй присутності! Та вона, напевно, подобається тобі більше, ніж я. – вона ще більше демонічна?

Я перелякався, такою я її ще не бачив! Вона раптово зблідла, аж вуста побіліли, і дрижить всім тілом – Венера у хутрі ревнує свого раба! Вона хапає з кілка батіг і б'є мене по обличчю, потім кличе чорних служниць, наказує їм зв'язати мене й затягнути до пивниці, де вони кидають мене у темний, вологий підземний склеп, справжню в'язницю.

Після того на двері вішають замок, затягують засув, у замку дзвеніє ключ. Я полонений, похований.

* * *

І ось я лежу, не знаю, як довго – пов'язаний, як теля, яке притягли на різницю, па в'язці вогкої соломи, без світла, без їжі, без води, без сну – вона здатна зморити мене голодом, якщо раніше я не замерзну. Мене трясє від холоду. Може, це гарячка? Мені здається, я починаю ненавидіти цю жінку.

* * *

Червона смуга, ніби кров, пливе підлогою – це світло, що падає через двері, ось їх відчиняють.

Ванда з'являється на порозі, загорнута у своє соболеве хутро і смолоскипом світить досередини.

– Ти ще живий? – запитує вона.

– Ти прийшла, щоб мене вбити? – відповідаю я слабким, захриплим голосом.

Двома швидкими кроками Ванда опиняється біля мене, стає на коліна біля моєї лежанки і кладе мою голову собі на коліна.

– Чи ти хворий? Як горять твої очі... Ти мене кохаєш? Я хочу, щоб ти кохав мене.

Вона витягає короткий кинджал, я здригаюся від страху, коли його лезо блищить перед моїми очима, я насправду вірю, що вона хоче мене вбити. Але вона сміється і перерізає пута, якими мене зв'язано.

* * *

Тепер вона дозволяє мені приходити щодня після вечері, дозволяє мені читати їй вголос і обговорює зі мною різні цікаві питання і теми. Видається, що вона повністю змінилася, ніби соромиться тої дикости, яку виявила, тої жорстокости, з якою зі мною поводитися. Зворушлива лагідність світиться у всьому її єстві, і коли вона простягає на прощання руку, в Ті очах ота надлюдська сила добра й любові, яка викликає у нас сльози, віл якої ми забуваємо всі житейські страждання і всі смертельні страхи.

* * *

Я читаю їй Манон л'Еско. Вона відчуває, що існує зв'язок, і хоча не каже ані слова, та час від часу посміхається і накінець закриває книжку.

– Ви не бажаєте більше читати, милостива пані?

– Сьогодні – ні. Сьогодні ми самі будемо грати Манон л'Еско. Я маю побачення у Кашіне, і Ви, мій любий шевальє, будете мене до нього супроводжувати; я ж знаю, що Ви це зробите, чи не так?

- Як накажете.

- Я не наказую, я Вас про це прошу, - каже вона з надзвичайною чарівністю. Потім вона встає, кладе руки мені на плечі і дивиться на мене.

- Ці очі! - вигукує вона. - Я так тебе кохаю... Северине, ти й не знаєш, як я тебе кохаю.

- Так, - гірко відказую я, - так сильно, що призначаєте побачення комусь іншому.

- Та ж я роблю це, лише щоби розбурхати тебе! - жваво відповідає вона. - Я мушу мати поклонника, щоб не втратити тебе, я ніколи тебе не втрачу, ніколи, чуєш, бо я кохаю тільки тебе, тебе одного.

Вона пристрасно, впиваючись, цілує мої вуста.

- О! Як би я могла, як мені хотілося б віддати з поцілунком всю душу - ось так... Ну, а тепер ходімо!

Вона одягнулася в чорний оксамитовий плащ і вкрила свою голівку темним башликом. Після цього вона швидко перейшла через галерею і сіла у бричку.

- Грегор сам повезе мене! - гукнула вона до кучера, який віддалився, неприємно вражений.

Я виліз на козли і розлючено вдарив батоном коней.

У Кашіне, там, де головна алея стає густішою, Ванда вийшла. Була ніч, лише окремі зірки виднілися через сірі хмари, якими затягло небо. На березі Арно стояв якийсь чоловік у темному плащі та розбійницькому капелюсі і дивився на жовті хвилі. Ванда швидко пішла вбік через чагарник і поплескала його по плечах. Я ще бачив, як він повернувся до неї, вхопив її руку, потім вони зникли за зеленою стіною.

Нестерпна година. Нарешті серед зелені знову зашелестіло, вони повернулись.

Мужчина підводить її до брички. Світло ліхтаря різко і яскраво освітлює неймовірно юне, ніжне, мрійливе обличчя - зовсім мені незнайоме - і виграє на довгих білих кучерях.

Вона простягає йому руку, яку той шанобливо цілує. Потім Ванда подає мені знак, і за мить бричка летить вздовж довгої алеї, що стоїть, як зелена стіна, над рікою.

У ворота садку подзвонили. Знайоме обличчя. Чоловік із Кашіне.

- Про кого я маю повідомити? - запитую французькою.

Той, кого я запитав, зніяковіло хитає головою.

- Ви розмовляєте трохи німецькою? - питає він несміливо.

- Так. Я вас прошу сказати своє ім'я.

- Ах! Я ще, на жаль, не маю жодного, - відповідає він збентежено. - Скажіть Вашій господині лише, що німецький маляр з Кашіне є тут і просив би... Та ось вона сама.

Ванда вийшла на балкон і кивнула незнайомцеві.

- Грегоре, проведи пана до мене! - гукнула вона мені.

Я підвів маляра до сходів.

- Прошу, тепер я вже знайду. Дякую, дуже дякую. - Із цими словами він ніби злетів догори сходами. Я залишився стояти внизу і з глибоким співчуттям дивився на бідного німця.

Венера в хутрі впіймала його душу в сильце свого рудого волосся. Він буде її малювати, і при цьому збожеволіє.

* * *

Сонячний зимовий день золотом виграє на тремтливих листках дерев у гайках, на зеленому килимі луку. Біля підніжжя галереї у найрозкішнішому вбранні з пуп'янків пишаються камелії. Ванда сидить у лоджії й малює, а німець-художник стоїть навпроти неї з руками, складеними як до молитви, і дивиться на неї, ні, вдивляється в її обличчя, він ніби зовсім забувся, занурившись у її погляд.

Проте вона цього не бачить, вона не бачить і мене, не бачить, як я з лопатою у руках обкопую квіткові клумби, тільки щоби бачити її, відчувати її близькість, яка діє на мене, немов музика, немов поезія.

* * *

Художник пішов. Це ризик, але я на нього наважуюся. Я підходжу до галереї, зовсім близько і запитую Ванду: "Чи кохаєш ти художника, господине?"

Вона дивиться на мене без гніву, хитає головою, і нарешті навіть усміхається.

- Я йому співчуваю, - відповідає вона, - але я його не кохаю. Я нікого не кохаю. *Тебе я кохала, так щиро, так пристрасно, так глибоко, як тільки я могла кохати.* Але тепер я вже й тебе не кохаю, моє серце порожнє, мертве, і це мене засмучує.

- Вандо! - вигукнув я, боляче вражений.

- І ти також скоро вже не будеш мене кохати, - вела вона далі, - скажи мені, коли до цього дійде, тоді я подарую тобі свободу.

- У такому разі я залишуся на все життя твоїм рабом, бо я поклоняюся тобі, і завжди поклонятимусь! - вигукнув я, охоплений отим фанатизмом кохання, який вже багато разів був для мене таким згубним.

Ванда розглядала мене з динною втіхою. "Обдумай добре, - сказала вона, - я безмежно кохала тебе і була з тобою деспотичною, щоб задовольнити твої фантазії. А зараз у моїх грудях те щемить їлось від отого м'якого почуття, яким щире співчуття до тебе. Коли вже й воно зникне, то, хто знає, чи я тоді справді підпушу тебе, а чи не стану насправду жорстокою, немилосердною, ба, лютою до тебе? Чи не принесе мені якоїсь диявольської втіхи, коли я буду байдужою, чи кохатиму когось іншого, і мучитиму, катуватиму людину, яка мені поклоняється, немов ідолопоклонник, і я бачитиму, як він помирає від свого кохання до мене? Добре подумай!"

- Я вже давно про все подумав, - відповів я, мов у гарячці, - я не можу бути, не можу жити без тебе. Я помру, коли ти відпустиш мене на волю, дай мені бути твоїм рабом, убий мене, але не відштовхуй від себе.

- Ну що ж, то будь моїм рабом! - відповіла вона. - Але не забувай, то я вже тебе не

кохаю, що твоє кохання має для мене не більше значення, ніж відданість собаки, а собак топчуть ногами.

* * *

Сьогодні я відвідав Венсру Медічі.

Було ще дуже рано, маленька восьмикутна зала Трибуни, немов храм, була наповнена сутінками, і я стояв, склавши руки, у глибокій молитві перед німим образом богині.

Але стояв я недовго.

У галереї ще нікого не було, не було навіть жодного англійця, і ось я вже стояв на колінах і дивився на чудове, струнке тіло, на розквітлі груди, на її дівоче й хтивє обличчя з напівзаплющеними очима, на її легкі кучері, які, як здавалося, з обох боків приховували маленькі ріжки.

* * *

Чути дзвінок господині.

Полудень. Та вона те у ліжку, лежить, закривши руки за голову.

– я викупаюся, – каже вона, – а ти будеш мені слугувати. Зачини двері.

Я корюся.

– А тепер зійди вниз і переконайся, що і внизу зачинено.

Я зійшов донизу гвинтовими сходами, що вели з її спального покою до лазнички. Мені підкошувалися ноги, я мусив спиратися на металеві перила. Після того, як я побачив, що двері, які виходили до лоджії та у сад, зачинені, я повернувся. Ванда у зеленому оксамитовому хутряному убранні із розпущеним волоссям сиділа на ліжку. Від одного різкого руху, який вона зробила, я побачив, що вона була вбрана лише в хутро. Я злякався – не знаю, чому мені стало так страшно, як засудженому до смерті, який знає, що він іде на шибеницю і все-таки, побачивши її, починає тремтіти.

– Ходи, Грегоре, – візьми мене на руки.

– Як, господине?

– Ну ж бо, ти мусиш мене нести, розумієш?

Я підняв її, так що вона сиділа на моїх руках і своїми руками обняла мене за шию. І коли я ось так з нею поволі спускався сходами, сходинка за сходинкою, і її волосся час від часу торкалося моїх вуст, а її нога легко впиралася в моє коліно, то я дрижав під прекрасним вантажем і мені здавалося, що я ось-ось впаду горілиць.

Лазничка складалася з однієї широкої і високої ротунди, в яку згори через червоний скляний купол проникало м'яке, спокійне світло. Дві пальми розкинули своє широке листя, немов зелений дах над невеликою канапою з червоними, оксамитовими подушками. Сходи, вкриті турецькими килимами, вели від канапи до широкого

мармурового басейну, що знаходився посередині.

- Там нагорі, на моєму пічному столику лежить зелена стрічка, - сказала Ванда, коли я поклав її на канапу, принеси її мені, і принеси також батіг.

Я полетів сходами догори, потім униз і, впавши на коліна, поклав обидві речі в руки повелительки. Вона з моєю допомогою зв'язала своє важке наелектризоване волосся у великий вузол і закріпила його зеленою оксамитовою стрічкою. Потім я приготував купіль і був при тому такий невправний, що руки і ноги вимовлялися мені служити. Щоразу, коли я дивився на прекрасну жінку, яка лежала на червоних оксамитових подушках і чудове тіло якої виглядало час від часу з-під темного хутра - це ж бо не була моя воля, мене примушувала якась магнетична сила - то я відчував, як вся чуттєвість, вся хтивість полягає лише у чомусь напівприкритому, пікантно оголеному. І я відчув це ще виразніше, коли басейн нарешті наповнився, і Ванда одним порухом скинула хутро і, як богиня з Трибуни, стала переді мною.

Цієї хвили вона видалася мені такою прекрасною, такою незайманою, що я кинувся перед нею навколішки, як колись перед богинею, і побожно припав устами до її ніг.

Моя душа, яка ще хвилину тому дико металася в усі боки, раптом заспокоїлася, а Ванда вже більше не була жорстокою до мене.

Вона поволі сходила до басейну, і я міг без жодної домішки муки чи пристрасти розглядати із тихою радістю, як вона то зникала, то з'являлася у кришталевому потоці, і як хвилі, які вона здійснювала, вигравали довкола неї, неначе закохані.

Наш естет-нігіліст таки має рацію: справжнє яблуко краще, як намальоване, і жива жінка краща за якусь Венеру із каменю.

А коли вона вийшла з купелі, і сріблясті краплини й рожеве світло стікали по ній, мене охопило німе захоплення. Я накинув на неї білизну, осушуючи її чудове тіло, і оте спокійне блаженство й далі було зі мною, коли вона знову, спираючись однією ногою на мене, як на стільчик, відпочивала на подушках, а еластичне хутро пожадливо горнулося до її холодного мармурового тіла, і ліва рука, на яку вона спиралася, лежала, немов сплячий лебідь, у чорному хутрі рукава, тоді як права недбало вигравала батоном.

Мій погляд випадково ковзнув по масивному дзеркалі на стіні, що навпроти, і я закричав, бо побачив нас у його золотій рамі, як на картині, і картина ця була така дивно прекрасна, така особлива, така фантастична, що мене охопив глибокий смуток від думки, що її лінії, її фарби зникнуть, як туман.

- Що з тобою? - запитала Ванда.

Я показав на дзеркало.

- А! Це й справді гарно, - вигукнула вона, - шкода, що цю мить не можна зупинити.

- А чому б ні? - запитав я, - чи ж не буде кожен митець, навіть найзнаменитіший, гордий із того, що ти йому дозволиш увіковічнити тебе своїм пензлем?

- Думка про те, - вів я далі, розглядаючи її із захопленням, - що ці чудові риси обличчя, ці незвичайні очі з зеленим вогнем, це демонічне волосся, ця пишність тіла будуть втрачені для світу, ця думка жахлива, вона наповнює мене жахами смерті і

знищення. Рука митця повинна вирвати тебе від них, ти не можеш зовсім, назавжди піти на той світ, як усі ми, не залишивши жодного сліду свого буття, твій образ має жити, навіть коли ти сама вже давно станеш порохом, твоя краса має тріумфувати над смертю!

Ванда посміхнулася.

- Шкода, що зараз в Італії немає Тіціана чи Рафаеля, - сказала вона, - але може кохання підмінить геній - хто знає, може, наш маленький німець? Ванла замислилася.

- Так, він має мене намалювати, - і я потурбуюся, щоби сам Амур змішував йому фарби.

* * *

Молодий художник влаштував свою майстерню у її віллі - Ванда накинула на нього свої тенета. І ось він почав малювати мадонну з рудим волоссям та зеленими очима! Зробити з такої породистої жінки образ дівочої незайманости - на це здатен лише ідеалізм німця.

Бідний хлопець насправду ще більший осел, ніж я. Біда у тому, що наша Титанія відкрила наші осячі вухана*дто* рано.

А тепер вона сміється з нас, і коли вона сміється, я чую її зверхній, мелодійний голос у його майстерні, під відчиненим вікном якої я стою і ревниво підслухую.

- Та Ви божевільні, мене... Ах! Це неймовірно, мене малювати як Матір Божу! - вигукнула вона і знову засміялася. - Зачекайте, я покажу Вам інший свій портрет, портрет, що я сама намалювала. Ви мусите його скопіювати.

У вікні з'явилася, спалахнувши вогнем на сонці, її голівка.

- Грегоре!

Я поквапився сходами догори, через галерею до майстерні.

- Заведи його до лазні, - наказала Ванда, сама поспішаючи туди.

За якусь мить Ванда, одягнена лише в хутро, з батогом у руці, зійшла сходами і простягнулася, як тоді, на оксамитових подушках. Я ліг коло її ніг, вона поставила свою ногу на мене, а її права рука гралася батогом. "Дивися на мене, - сказала вона, - дивися своїм глибоким, фанатичним поглядом - так-так, так добре".

Художник страшенно зблід, він пожирав цю сцену своїми гарними, мрійливими блакитними очима, його вуста відкрилися, але він мовчав.

- Ну, як Вам подобається картина?

- Так, такою я хочу Вас намалювати, - промовив німець, але це вже була не мова, а якийсь стогін, що лише нагадував мову, плач хворої, смертельно хворої душі.

* * *

Рисунок вугіллям готовий, заґрунтовано голову, м'язи, у кількох сміливих штрихах вже

вимальовується її диявольське обличчя, у зелених очах виблискує життя.

Ванда стоїть перед полотном, схрестивши руки на грудях.

- Картина буде, подібно до більшості із венеційської школи, одночасно й портретом, й історією, - пояснює художник, знову блідий, як смерть.

- А як Ви хочете її назвати? - запитала вона. - Та що з Вами, Ви хворі?

- Мені страшно... - відповів він, кидаючи втомлений погляд на прекрасну жінку в хутрі. - Але поговорімо про картину.

- Так-так, поговорімо про картину.

- Я уявляю собі богиню кохання, яка зійшла з Олімпу до смертного, і на цій сучасній землі вона і намагається зігріти своє чудове тіло у широкому, важкому хутрі, а свої ноги - на колінах у коханого Я уявляю собі улюбленця прекрасної деспотиці, яка шмагає раба, коли вже втомиться його цілувати, і він кохає її тим божевільніше, чим більше вона топче його ногами, так що я назву картину *Венера у хутрі*.

* * *

Художник малює поволі, та пристрасть його все зростає й зростає. Я боюся, що він врешті-решт накладе на себе руки. Вона заграє з ним і задає йому загадки, яких він не може розв'язати. При цьому він відчуває, як кров б'є йому в голову - а її це розважає.

Під час сеансу вона ласує цукерками, скручує з паперових обгортки кульки і кидає у маляра.

- Мене тішить, що Ви маєте такий добрий настрій, милостива пані, - каже художник, - але Ваше обличчя зовсім втратило той вираз, що мені потрібний для моєї картини.

- Отой вираз, який Вам треба для Вашої картини? - сміючись відповіла вона. - Дістанете за хвилину, потерпіть.

Вона випростується і шмагає мене батогом. Маляр дивиться на неї, як заціпенілий, па його обличчі вимальовується дитяче здивування, змішуються огида і зачудування.

Поки Ванда мене шмагає, її обличчя все більше набуває отого жорстокого, глузливого характеру, який мене так зловісно захоплює.

- Чи це той вираз, що Вам треба для картини? - вигукує вона. Художник збентежено опускає погляд перед холодним блиском її очей.

- Це той вираз... - затинаючись, каже він, - але тепер я не можу малювати...

- Як? - насмішкувато кидає Ванда, - я, мабуть, можу Вам допомогти?

- Так! - вигукує німець, наче божевільний. - Шмагайте й мене!

- О! Із задоволенням, - відповідає вона, знизуючи плечима. - Але коли я шмагатиму, то шмагатиму по-справжньому.

- Шмагайте мене до смерті, - кричить маляр.

- Чи Ви дасте, щоби я Вас зв'язала? - запитує вона, посміхаючись.

- Так... - стогне він.

На хвилину Ванда покинула pokій і повернулася зі шнурками у руках.

- Отже, Ви ще маєте відвагу віддатися до рук Венери у хутрі, прекрасної деспотиці, віддатися на її милість і гнів?

- В'яжіть мене, - глухо промовив маляр. Ванда зв'язала йому руки на спині, один шнурок протягнула під руки, а другий - довкола його тіла, і так прикріпила його до хрестовини вікна. Потім вона відкинула хутро назад, вхопила батіг і підійшла до нього.

Для мене ця сцена була сповнена такого моторошного чару, що його неможливо описати, я відчував, як б'ється моє серце, коли вона зі сміхом замахнулася для першого удару, і батіг просвистів у повітрі, а художник перед нею легко здригнувся, і потім, коли вона із напіввідкритим рогом, так що її білі зуби блищали між червоними вустами, шмагала й шмагала його, а він своїми зворушливими блакитними очима, як здавалося, благав її про помилування - це неможливо описати.

* * *

Тепер вона позує йому одна. Він працює над її головою.

Мене вона залишила у сусідній кімнаті за важкою завісою, мене не було видно, але я бачив усе.

І то тільки вона думає?

Чи боїться вона його? Чи вона зробила його вже достатньо божевільним, чи це має для мене бути нова мука? У мене дрижать коліна.

Ванда і маляр розмовляють. Він говорить таким придушеним голосом, що я нічого не розумію. Вона так само відповідає. Що це означає? Чи існує між ними якась згода?

Я неймовірно страждаю. Серце ось-ось вискочить мені і грудей.

Ось він стає перед нею на коліна, обнімає її і притискає голову до її грудей, а вона, жорстока, сміється, і я чую, як вона голосно вигукує: "А! Вам знову треба батога".

- Жінко! Богине! Чи ти не маєш серця? Невже ти не вмієш кохати? - кричить німець. - Ти не знаєш, що це означає - кохати, з'їдати себе від бажання, від пристрасти. Чи можеш ти собі хоча б уявити, як я страждаю? Невже в тебе немає до мене жодного жалю?

- Ні, - гордо і насмішкувато відповідає вона. - Але я маю батіг.

Вона швидко витягає його з кишені свого хутра і б'є художника руків'ям в обличчя. Він підіймається і відступає на кілька кроків.

- Ви можете знову малювати? - запитує вона байдуже. Він не відповідає, а тільки знову підходить до мольберта і бере пензля й палітру.

Вона вийшла чудово. Це портрет, рівному якому за подібністю ще треба пошукати, і одночасно він зображає ідеал - такими, я би сказав, палаючими, такими надприродними, диявольськими є фарби.

Художник вилив на полотно всі свої муки, своє обожнення і свої прокляття.

* * *

Тепер він малює мене, щодня ми кілька годин на самоті. Сьогодні він звертається до мене тремтячим голосом і каже:

– Ви кохаєте цю жінку?

– Так.

– Я також її кохаю. – На очах у нього виступили сльози. Він якийсь час мовчав і малював далі.

– У нас у Німеччині є гора, в якій вона живе, – пробурмотів він. – Вона – відьма.

* * *

Картина готова. Ванда хотіла йому заплатити за неї, щедро, так, як платять княгині.

– О! Ви вже мені заплатили, – сказав він, відмовляючись із болісним сміхом.

Як тільки він пішов від неї, то відкрив мені по-секрету свою папку і дозволив глянути досередини – і я перелякався. Її голова дивилася на мене так живо, ніби із дзеркала.

– Цю я візьму із собою, – сказав він, – вона моя, цієї вона не може у мене відібрати, я досить тяжко заробив її.

– Взагалі кажучи, мені шкода бідного художника, – сказала вона мені сьогодні – Це по-дурному, бути такою добродішною, як оце я сьогодні. Ти згоден?

Я не наважувався їй відповісти.

– О, та я забула, що говорю з рабом. Я мушу вийти надвір, я хочу розвіятися, хочу забути.

– Швидко, мою бричку!

* * *

Новий фантастичний туалет – російські чобітки з фіолетового оксамиту, обшиті горностаєвим хутром, сукня з такої ж тканини, підібрана й обшита вузькими стрічками і кокардами з такого ж хутра, відповідно до цього облягаючий короткий плащ, також пишно підбитий горностаєм, висока шапочка з горностаєвого хутра в стилі Катерини II, з невеликим віночком з журавлиного пір'я, пришпиленим діамантовою шпилькою; руде волосся розпущене по спині. У цьому вбранні вона підіймається на козли і править сама, я сідаю за нею. Як же вона шмагає коней! Запряг від того мчить, як шалений.

Сьогодні вона, очевидно, хоче привернути загальну увагу, і це їй вдається. Сьогодні вона – левиця Кашіне. Її вітають із бричок; на стежці для пішоходів збираються групки, які говорять про неї. Але вона ні на кого не звертає уваги, лише легким порухом голови відповідає на вітання кавалерів старшого віку.

І ось тут назустріч на стрункому дикому вороному мчить якийсь молодик. Коли він бачить Ванду, то осаджує свого коня і дає йому йти кроком; ось він вже зовсім близько – він затримується і пропускає її – тепер і вона дивиться на нього – левиця на лева. Їхні очі зустрічаються, і коли вона мчить повз нього, то не може позбутися магічної сили його погляду і повертає за ним голову.

Мені зупиняється серце від того напівзачудованого погляду, яким Ванда його пожирає, та він цього заслуговує.

Він, їй Богу, дуже вродливий мужчина. Ба, ні, більше, він мужчина, яких я ще не бачив серед живих людей. У Бельведері він стоїть, витесаний із мармуру, з тією самою худорлявою, але сталевою мускулатурою, з тим самим обличчям, і тими ж розпущеними кучерями, і що робить його так особливо вродливим, це те, що він взагалі не має бороди. Якби в нього були не такі стрункі ноги, його можна було би прийняти за переодягнену жінку, а дивна складка довкола рота, лев'яча губа, яка дозволяє бачити зуби і яка вродливому обличчю раптом надає якогось жорстокого виразу...

Аполлон, який здирає шкіру з Марсія.

На ньому високі чорні чоботи, дуже вузькі штани із білої шкіри, коротку хутрянку куртку, подібну до тієї, що носять італійські офіцери-кавалерійці, з чорного сукна з каракулевою облямівкою та багатим шнуруванням; а на чорних кучерях – червона феска^[51].

Ось тепер я зрозумів чоловічий Ерос і здивувався б Сократові, якби він залишився цнотливим перед таким Алківіадом.

* * *

Такою збудженою своєю левицю я ще не бачив. Її щоки горіли, коли вона зіскочила з брички перед сходами своєї вілли, квапливо побігла догори і владним порухом наказала мені йти за нею.

Вона швидко ходила великими кроками туди й сюди по своєму покою і почала говорити так наважно, що я злякався.

– Ти довідаєшся, хто був цей мужчина у Кашіне, ще сьогодні, негайно... О! Що за мужчина! Ти його бачив? Що скажеш? Говори!

– Він вродливий, – відповів я глухо.

– Він такий гарний... – вона замовкла і сперлася на спинку крісла. – Що мені аж забракло повітря.

– Я розумію, яке враження він справив на тебе, – відповів я; моя фантазія знову понесла мене у дикому запамороченні. – Я й сам був у нестямі, і я можу собі уявити...

– Ти можеш собі уявити. – засміялась вона, – що цей мужчина – мій коханець, і що він шмагає тебе, і що для тебе це насолода – приймати під нього удари. А тепер іди, іди!

* * *

Під вечір я отримав відомості про нього. Коли я повернувся, Ванда ще не скинула свого вбрання. Вона лежала на отоманці, зі скуйовдженим волоссям, подібним до лев'ячої гриви, заховавши обличчя у руки.

– Як він називається? – запитала вона з моторошним спокоєм.

– Алексіс Пападопуліс.

– Отже, він грек.

Я кивнув.

– Він дуже молодий?

– Не старший за тебе. Кажуть, що він здобув освіту в Парижі. Його вважають атеїстом. На Криті він боровся проти турків і мав відзначитися там не менше через свою расову ненависть та жорстокість, ніж через свою хоробрість.

– Одне слово, справжній мужчина, – вигукнула Ванда з палаючими очима.

– Тепер він живе у Флоренції, – вів я далі, – кажуть, ніби він страшенно багатий...

– Про це я не питала, – запально і різко перебила вона.

– Цей чоловік небезпечний. Ти не боїшся його? Я його боюся. Він має жінку?

– Ні.

– Коханку?

– Також ні.

– До якого театру він ходить?

– Сьогодні ввечері він буде у театрі "Ніколіні", де грають геніальна Вірджінія Маріїні та Сальвіш, найбільший серед сучасних митців Італії, а може, й Європи.

– Подбай про те, щоб дістати ложу... Швидше! Швидше!

– наказала вона.

– Але, господине...

– Ти хочеш скуштувати батога?

* * *

– Можеш зачекати у партері, – сказала вона, коли я поклав їй на парапет ложі лорнет й афішу і саме підсунув стільчик під ноги.

І ось я стою і мушу спертися на стіну, щоби не впасти додолу від заздрощів і люті – ні, люті не те слово для цього – від смертельного страху.

Я бачу її у блакитному муаровому убранні, у широкому плащі із горностаєвого хутра, із оголеними плечима у її ложі і його навпроти неї. Я бачу, як вони пожирають очима одне одного, як для них обох все перестало існувати – сцена, Гольдонійова Памела, Сальвіні, Маріні, публіка, взагалі світ – а я, хто такий я у цю хвилину?..

* * *

Сьогодні вона їде на бал до грецького посланця. Чи знає вона, що зустріне там його?

Принаймні вбралася вона для цієї okazji. Важке, кольору морської хвилі вбрання з оксамиту пластично облягає її божественні форми і залишає неприкритими груди та руки. У волоссі, яке сьогодні зібрано в один-єдиний, ніби палаючий вузол, цвіте біла водяна лілія, з якої на спину спадають зелені водорості, переплутані з кількома розпущеними кучерями. У її естві нема й сліду від отого збудження, отієї гарячкової пропасниці – вона спокійна, така спокійна, що мені від того кров стигне в жилах, і я відчуваю, як мені від її погляду холоне серце. Поволі, з якоюсь втомленою, млявою маєстатичністю вона підіймається мармуровими сходами, скидає свій дорогий верхній одяг і недбало заходить до зали, яку дим від сотень свічок наповнив сріблястим туманом.

Якусь хвилю я дивлюся на неї як загублений, потім підіймаю її хутро, яке, я й не помітив цього, вислизнуло з моїх рук. Хутро ще тепле від її плечей.

Я цілую його, і сльози наповнюють мої очі.

* * *

Ось і він.

Він у чорному, оксамитовому мундирі, розкішно обшитому соболевым хутром – вродливий, зарозумілий деспот, який грає людськими життями і душами. Він стоїть у передпокої, гордо дивиться довкола, і його очі по-зловісному довго зупиняються на мені.

Від його холодного, як лід, погляду мене знову охоплює отой жахливий смертельний страх, відчуття, що цей чоловік може її полонити, спокусити, підкорити, мене охоплює почуття сорому супроти його дикої чоловічости – почуття заздрости й ревності.

Я почуваю себе слабосильним, скутою людиною-привидом! І, що найганебніше, я би хотів ненавидіти його і не можу. Як це воно трапилося, що він мене, якраз мене знайшов у юрбі слуг.

Грек киває мені і неповторно благородним порухом голови підкликає до себе, і я йду за його кивком проти своєї волі.

– Забери моє хутро, – спокійно наказує він. Від обурення я дрижу усім тілом, але, покірно, як раб, корюся.

* * *

Цілу ніч я знемагаю у передпокої і фантазую, немов у гарячці. Химерні картини мерехтять перед моїми очима, я бачу, як вони зустрічаються – перший довгий погляд, я

бачу, як вона пливе по залі в його обіймах, бачу її сп'янілу, коли вона спочиває на його грудях із напівзаплющеними повіками – я бачу його у храмі кохання – не як раба, а як пана, який лежить на отоманці, а її – біля його ніг, я бачу себе, як я на колінах прислугую, таця для чаю тремтить у моїй руці, і він хапається за батіг. Та ось про нього заговорили лакеї.

Цей мужчина – він, як жінка, він знає, що він вродливий і відповідно поводить. Свій кокетливий туалет він міняє, як пихата куртизанка, по чотири-п'ять разів на день.

У Парижі він вперше з'явився у жіночій убранні, і мужчини штурмували його любовними листами. Один італійський співак, однаково відомий своїм мистецтвом і своєю пристрастю, увірвався до його помешкання і погрожував, стоячи на колінах перед ним, що відбере собі життя, якщо той його не вислухає.

– Мені дуже шкода, – відповів грек з усмішкою, – я би з задоволенням змилювався над Вами, але нема на то іншої ради, як виконати Ваш смертний вирок, бо я... мужчина.

* * *

Зала вже спорожня, але Ванда, очевидно, не думає про те, щоби їхати геть.

Через жалюзі вже зазирає ранок.

Нарешті чути шелест убрання, що пливе за нею, як зелена хвиля – вона іде разом із греком і розмовляє.

Я для неї більше не існую, вона навіть не завдає собі груді дати мені якийсь наказ.

– Плащ для мадам, – наказує він, а сам, звичайно, навіть не думає їй допомагати.

Коли я накидаю на неї хутро, він стоїть коло неї зі складеними на грудях руками. Але коли я, стоячи на колінах, взуваю її у хутрянні черевички, вона легенько спирається рукою на його плече і питає: "Так як це було з левицею?"

– Коли на лева, якого вона обрала, з яким вона живе, нападає інший, – розповідав грек, – то левиця лягає і дивиться на двобій, і коли її партнер зазнає поразки, вона не допомагає йому – вона байдуже спостерігає, як він конає під пазурами супротивника у власній крові, і тоді вона йде за переможцем, за сильнішим – така природа жінки.

У тій хвилі моя левиця швидко і якось дивно подивилася па мене.

Мене пройняла дрож, я не знаю, чому, і червоне світло світанку ніби занурило у кров мене, її та його.

Спати вона не лягла, а лише скинула своє бальне вбрання і розпустила волосся, потім наказала мені розпалити вогонь, сіла біля каміна і почала вдивлятися у розпечене вугілля.

– Чи я ще потрібен тобі, господине? – запитав я, і голос відмовив мені на останньому слові.

Ванда похитала головою.

Я вийшов з покою, перейшов через галерею і сів на сходи, що вели від неї аж ген до саду. З боку Арно легкий вітер приносив свіжу вологу прохолоду, зелені пагорби в

далечині стояли у рожевому серпанку, над містом, над круглим куполом Собору завис золотистий туман.

На блідо-блакитному небі ще мерехтіли зірки.

Я скинув блюзку і притиснув своє палаюче обличчя до холодного мармуру. Все, що відбувалося дотепер, видалося мені дитячою грою. Але тепер це було серйозно, жахливо серйозно.

Я передчував катастрофу, я бачив її перед собою, я міг доторкнутися до неї руками, але мені бракувало відваги підставити їй чоло, мої сили було зламано. І якщо я вже маю бути чесним, то мене лякали не той біль, не ті страждання, які могли опуститися на мою голову, і не ті знущання, які мене чекали. Я мав страх, страх, що втрачу її, ту, яку я кохав з якимось фанатизмом, і він, той страх, був такий сильний, такий розчавлюючий, що я раптом почав схлипувати, як дитина.

* * *

Ванда на цілий день замкнулася у своїй кімнаті і наказала муринці прислужувати собі. Та, коли вечірня зоря зарожевіла у блакитному етері, я побачив, як Ванда йшла через сад, і тоді я обережно, на віддалі пішов за нею. Вона увійшла до храму Венери. Я прослизнув за нею і дивився через щілину у дверях.

Ванда стояла перед величною картиною богині, склавши руки ніби в молитві, і священне світло зірки кохання кидало на неї свої блакитні промені.

* * *

Вночі в ліжку мене охопили страх втратити її та сумніви – з такою силою, що це зробило мене героєм і паливодою. Я засвітив маленьку червону газову лампу, що висить у коридорі під зображенням якогось святого, і ввійшов, прикриваючи світло рукою, до її спального покою.

Нарешті левиця, смертельно втомлена, заснула на своїх подушках. Вона лежала на спині зі стиснутими кулаками і важко дихала. Здавалося, що її мучить страшний сон. Я поволі відвів назад руку і скерував сильне червоне світло на її чарівне обличчя.

Та вона не прокинулася.

Я обережно поставив лампу на підлогу, опустився біля Вандинового ложа і поклав голову на її м'яку, гарячу руку.

На якусь хвилю вона ворухнулася, але не збудилася і тепер. Як довго я лежав отак, вночі, закам'янілий від жахливих мук, не знаю.

Урешті мене охопила сильна пропасниця, і я був здатний заплакати – мої сльози потекли по її руці. Вона кілька разів здригнулася, потім підскочила, протерла рукою очі і глянула на мене.

– Северине! – вигукнула вона, більше перелякано, як розгнівано.

У мене не було слів.

- Северине, - тихо вела вона далі, - що з тобою? Ти хворий?

Її голос звучав так співучасливо, так приємно, так ласкаво, що, здавалося, вона розпеченими щипцями вхопила мене за серце, і я почав голосно схлипувати.

- Северине! - знову почала вона. - Бідний, нещасний друже. - Її рука м'яко гладила мої кучері. - Мені шкода, страшенно шкода тебе. Але я не можу допомогти тобі, за найбільшого мого бажання я не маю для тебе ліків.

- О! Вандо, чи мусить так бути? - застогнав я з болем.

- Що, Северине? Про що ти говориш?

- Ти вже мене більше зовсім не кохаєш? - вів я далі. - Ти більше не Маєш до мене жодного співчуття? Чи той вродливий чужинець вже цілком захопив тебе?

- Я не можу брехати, - м'яко відповіла вона після короткої паузи, - він справив на мене таке враження, якого я сама не можу збагнути, від якого я сама страждаю і тремчу, враження, яке зображають поети, яке я бачила на сцені, але яке я вважала за витвір фантазії. О! Цей мужчина, як лев - сильний, вродливий і гордий, і водночас м'який, а не грубий, як наші чоловіки на Півночі. Мені шкода тебе, повір мені, Северине, але я мушу володіти ним, та що я кажу, я мушу йому віддатися, якщо він хоче мене.

- Подумай про свою честь, Вандо, яку ти дотепер так бездоганно зберігала, - вигукнув я, - якщо я вже для тебе нічого не означаю.

- Я думаю про це, - відповіла вона, - я хочу бути сильною так довго, як зможу, я хочу... - вона засоромлено сховала своє обличчя в подушках. - Я хочу стати його дружиною, якщо він мене захоче.

- Вандо! - вигукнув я, знову охоплений отим смертельним страхом, який тоді, раніше, відібрав мені дух, відібрав ясний змісл. - Ти хочеш бути його жінкою, ти хочеш назавжди належати йому, о!, не відштовхуй мене від себе! Він тебе не кохає...

- Хто тобі це сказав! - запально вигукнула вона.

- Він тебе не кохає, - пристрасно вів я далі, - а я кохаю, я поклоняюсь тобі, я твій раб, я хочу, щоби ти наступала на мене, хочу нести тебе на руках все життя.

- Хто тобі сказав, що він мене не кохає? - гарячкувато перебила вона.

- О! Будь моєю, - благав я, - будь моєю! Я не можу більше існувати, більше жити без тебе. Та пошкодуй мене, Вандо, пошкодуй!

Вона подивилася на мене, і це знову був той холодний, безсердечний погляд, той злий сміх.

- То ти кажеш, що він мене не кохає, - уїдливо промовила вона. - Ну що ж, втішайся цим. - У тій самій хвилі вона повернулася на інший бік і зневажливо показала мені спину.

- Боже мій, хіба ти не жінка з плоти й крові! Хіба ти не маєш серця, як я? - закричав я, і мої груди ходили, як ковальський міх.

- Ти ж знаєш, - заперечила вона розлючено, - я жінка із каменю, *Венера у хутрі*, твій ідеал - ось і ставай на коліна й молися!

- Вандо! - благав я, - пожалій!

Вона почала сміятися. Я притиснув обличчя до її подушок, і сльози, у яких зібрався увесь мій біль, полилися з очей.

Якийсь час все було тихо, потім Ванда поволі піднялася.

- Мене нудить від тебе, - сказала вона.

- Вандо!

- Я сонна, дай мені спати.

- Пошкодуй мене, - благав я, - не відштовхуй від себе, жодний мужчина, ніхто не буде тебе кохати так, як я.

- Дай мені спати, - вона повернулася до мене спиною.

Я підскочив, вихопив з піхов кинджал, що висів біля її ліжка, і приклав його собі до грудей.

- Я вб'ю себе в тебе перед очима, - пробурмотів я глухо.

- Роби, що хочеш, - відповіла Ванда з повною байдужістю, - але дай мені спати.

Вона голосно позіхнула.

- Я дуже хочу спати.

Якусь хвилю я стояв, як закам'янілий, потім почав реготати і знову голосно ридати, зрештою, я запхав кинджал за пояс і знову кинувся на коліна перед нею.

- Вандо, послухай-но мене, ще хвилю, - благав я.

- Я хочу спати! Чуєш ти, чи ні? - вигукнула вона розлючено, зіскочила з ліжка і відштовхнула мене ногою. - Ти, здається, забув, що я - твоя господиня?

Але я не рухався з місця, тоді вона вхопила батіг і вдарила мене. Я встав, вона вдарила мене ще раз, цього разу в обличчя.

- Поганцю, рабе!

Погрожуючи стисненим кулаком небесам, я раптом прийняв рішення й залишив її спальний pokій. Вона відкинула батіг і зайшлася голосним сміхом - я можу собі уявити, що своєю театральною поставою я був насправду комічним.

* * *

Я вирішив покинути безсердечну жінку, яка поводитися зі мною так жорстоко і зараз збирається як платню за все моє рабське поклоніння, за все, що я вистраждав від неї, вона збирається мене ще й віроломно зрадити - я пакую в хустину свої скромні речі і потім пишу до неї:

Милостива пані!

Я кохав Вас, як божевільний, я віддався Вам, як ще ніколи жоден мужчина жінці не віддавався, та Ви зловжили моїми найсвятішими почуттями і вели зі мною зухвалу, фривольну гру. Але так довго, як Ви були лише жорстокою і безсердечною, я ще міг Вас кохати, та тепер Ви збираєтеся стати низькою й підлою. Я більше не раб, який дозволяє Вам себе топтати ногами і батожити. Ви самі зробили мене вільним, і я залишаю жінку, яку я тепер можу лише ненавидіти і зневажати.

* * *

Я передаю цього листа муринці і, як тільки можу, швидко біжу звідти геть. Вже на останньому диханні, не маючи повітря, я добігаю до двірця – і тут чую, як сильно закололо мені в серці, я спиняюся, починаю плакати. О! Яка ганьба! Я хотів би втекти і не можу. Я повертаюся. Куди? До неї, до тієї, яку я ненавиджу і якій поклоняюся одночасно.

Я знову приходжу до тям. Я не можу вертатися. Я не повинен вертатися.

Та як мені покинути Флоренцію? Мені спадає на думку, що я не маю грошей, ані шеляга. Що ж, тоді пішки, чесно старцювати – це краще, аніж їсти хліб куртизанки.

Але ж я не можу поїхати геть, геть від неї.

Вона має моє слово, моє слово честі. Мені треба повернутися. Може, вона звільнить мене від нього.

Кілька рішучих кроків – і я знову зупиняюся.

Вона має слово честі, мою присягу, що я її раб так довго, як їй цього захочеться, так довго, поки вона сама не подарує мені свободу; але ж я можу накласти на себе руки!

Я йду через Кашіне вниз до Арно, зовсім донизу, де жовті води річки, монотонно дзюркочучи, омивають кілька самотніх верб – я сиджу там і складаю собі рахунок зі своїм наземним існуванням – я перебираю перед собою все своє життя і бачу, що воно досить-таки жалюгідне: нечасті втіхи, безконечно багато байдужого і нічого вартого, а поміж тим рясно всіяно болями, стражданнями, страхами, розчаруваннями, несповненими надіями, сумом, заклопотаністю і печалями.

Я пригадую свою матір, яку так сильно любив і бачив, як вона згасала через жакливу хворобу, я згадую свого брата, який, повний сподівань на втіхи і щастя, помер у розквіті молодих літ, навіть не пригубивши кубка життя, я пригадую свою покійну годувальницю, друзів дитячих ігор, своїх товаришів, які разом зі мною до чогось прагнули і чогось вчилися, я пригадую усіх, кого покриває холодніи, мертва, байдужа земля; я пригадую своїх чудових горлиць': самець часто воркочучи, виявляв знаки уваги мені, а не своїй подрузі... Все з пороку вийшло і порохом стало.

Я голосно сміюся і зісковзую у воду, але в тій самій хвилі міцно чіпляюся за верболози, які звисають над жовтуватими хвилями, – і бачу перед собою жінку, яка зробила мене таким жалюгідним: вона ширяє над дзеркалом вод, просвітлена сонцем, ніби прозора, з червоними вогнями довкола голови й шиї, вона повертає до мене своє обличчя і посміхається.

* * *

І ось я знову там, з мене стікає вода, і я промок до нитки, я палаю від сорому й гарячки. Муринка передала мого листа – я засуджений, я пропав, я в руках безсердечної, ображеної жінки.

Що ж, хай вона вб'є мене, сам я на це не здатний, але жити я вже більше не хочу.

Коли я обходжу будинок, вона стоїть на галереї, нахилившись через парапет^[52], її обличчя – у яскравому світлі сонця, а зелені очі блищать.

– Ти ще живий? – запитує вона, не рухаючись. Я стою мовчки, похиливши голову на груди.

– Віддай мені свій кинджал, – веде вона далі, – ти все одно його не використаєш. Ти ж навіть не маєш мужности відібрати собі життя.

– Я більше не маю його, – здригаючись, відповів я; мене морозило.

Вона міряє мене гордим, глузливым поглядом.

– Ти, мабуть, загубив його в Арно? – вона знизил плечима. – Про мене. Ну, і чому ти не поїхав геть?

Я промимрив щось, чого не могли зрозуміти ні вона, ні я.

– О! Ти не маєш грошей! – вигукнула вона. – Ось! – і вона кинула мені з невимовно зневажливим рухом свій гаманець.

Я не підняв його.

Якийсь час ми мовчали.

– Отже, ти не хочеш йти звідси?

– Я не можу.

* * *

Ванда їздить до Кашіне без мене, без мене вона і у театрі, сама приймає товариство – їй прислуговує муринка. Ніхто про мене не питає. Я блукаю у саду, як звір, що втратив свого господаря.

Лежачи у кущах, я спостерігаю за парєю горобців, які б'ються за зернятко.

Аж ось шурхотить жіноче убрання.

Ванда наближається у темному шовковому одязі, цнотливо затягнутому під саму шию, а з нею грек. Вони жваво розмовляють, проте я не можу зрозуміти жодного слова. І ось він тупає ногою так, що гравій довкола розлітається навсібіч, і цювхає у повітрі батоном для верхової їзди. Ванда зіщулюється від страху.

Невже вона боїться, що він ударить її?

Вони зайшли вже так далеко?

* * *

Він пішов геть. Ванда гукає його, грек її не чує, не хоче чути.

Ванда сумно опускає голову і сідає на найближчу кам'яну лавку. Вона довго сидить, поринувши у роздуми. Я дивлюся на неї трохи зловтішно, зрештою, різко підводжуся і з глузливим виглядом підходжу до неї. Вона страшенно злякалася і затремтіла.

– Я прийшов, щоби побажати Вам щастя, – кажу я і вклоняюся. – Я бачу, милостива пані, що Ви знайшли свого повелителя.

– Так, Богу дякувати! – вигукує вона. – Не нового раба, цього я вже маю досить, а повелителя! Жінці потрібен повелитель, і вона обожнює його.

– Отже, ти обожнюєш його, Вандо! – закричав я. – Цього варвара...

– Я кохаю його так, як я ще нікого не кохала.

– Вандо! – я стиснув кулаки, але сльози вже виступили і хвиля пристрасти, якесь солодке божевілля охопили мене. "Добре, вибери його, візьми його за чоловіка, хай він буде твоїм паном – я ж хочу залишитися твоїм рабом, поки я живий".

– Ти хочеш бути моїм рабом навіть у цьому випадку? – запитала вона. – Це було би пікантно, але я боюся, що він цього не терпітиме.

– Він?

– Та він навіть зараз ревнує до тебе, – вигукнула вона. – Він – до тебе! Він вимагав, щоби я негайно відпустила тебе, і, коли я йому сказала, хто ти такий...

– Ти йому сказала... – промовив я, як закликий.

– Я йому все сказала, – відповіла вона, – я розповіла йому всю нашу історію, розповіла про всі твої дивацтва, все, а він, замість того, щоб розсміятися, розгнівався і затупав ногами.

– І погрожував, що битиме тебе?

Ванда дивилася в землю й мовчала.

– Так-так, – промовив я, гірко усміхаючись, – ти боїшся його, Вандо! – Я кинувся їй до ніг і збуджено обняв її коліна. – Я нічого не хочу від тебе, нічого, лише бути поруч з тобою, бути твоїм рабом!.. Я хочу бути твоїм собакою...

– Ти знаєш, мене нудить від тебе... – апатично промовила Ванда.

Я підскочив. У мені все кипіло.

– Тепер ти вже не є жорстокою, ти низька і підла! – суворо промовив я, наголошуючи кожне слово.

– Це вже було у Вашому листі, – заперечила Ванда і гордо повела плечима, – розумній людині не пасує повторюватися.

– Як ти поводишся зі мною? – вибухнув я. – Як це називається?

– Я могла би тебе покарати, – презирливо заперечила Ванда, – та я б цього разу, замість того, щоби шмагати тебе, обґрунтую свою відповідь. Ти не маєш жодного права звинувачувати мене. Чи не була я весь час чесною з тобою? Чи не кохала я тебе сердечно, навіть пристрасно? Чи я колись приховувала, що віддаватися мені, принижуватися переді мною – це небезпечно, що я сама хочу, щоб мене підкорили? Але

ти хотів бути моєю іграшкою, моїм рабом! Ти знаходив найбільшу утіху в тому, щоби відчувати ногу, батіг зарозумілої, жорстокої жінки. Що ж ти тепер хочеш?

У мені дрімали небезпечні схильності, але лише ти їх розбудив. І якщо я тепер знаходжу задоволення в тому, щоби тебе мучити, поводитися з тобою жорстоко, то винен лише ти! Ти зробив з мене таку, якою я є зараз, і тепер ти ще, виявляється, такий боягуз, ти настільки слабкий і жалюгідний, що звинувачуєш мене.

- Так, я винен, - сказав я, - але чи не постраждав я за це? Дай цьому спокій, припини цю жорстоку гру.

- Я теж хочу цього, - відповіла вона з якимось дивним, фальшивим поглядом.

- Вандо! - запально вигукнув я, - не доводь мене до крайнощів, ти ж бачиш, що я знову мужчина.

- Це пожежа на соломі, - відповіла вона, - яка на хвилю піднімає шум, але гасне так само швидко, як і розгоряється. Ти думаєш мене залякати - ти просто смішний. Якби ти був той мужчина, за якого я тебе спочатку мала - серйозний, глибокий, суворий - то я би тебе вірно кохала і стала би твоєю дружиною. Жінці потрібний такий чоловік, на якого вона могла би дивитися знизу догори, а такий, який би - як оце ти - добровільно підставляв свою спину, щоби вона могла поставити на неї свої ноги - такий їй потрібний лише як цікава іграшка, і жінка відкидає його геть, коли він їй набридає.

- А ти спробуй мене відкинути, - сказав я зарозуміло, - бувають небезпечні іграшки.

- Не виводь мене зі себе, - закричала Ванда, і її очі почали блищати, а щоки вкрилися рум'янцем.

- Якщо я вже не маю володіти тобою, - переповненим люті голосом вів я далі, - то тобою не буде володіти ніхто інший!

- З якої п'єси ця сцена? - глумливо сказала вона, а потім вхопила мене за груди і поблідла від гніву. - Не виводь мене зі себе! - вела вона далі. - Я не жорстока, але сама не знаю, як далеко можу ще зайти, і чи взагалі існує ще якась межа.

- А що би ти могла вчинити мені прикрішого, ніж зробити з нього свого коханця, свого чоловіка? - відповів я, усе більше розпалюючись.

- Я можу зробити тебе його рабом, - швидко сказала вона, - хіба ти - не в моїх руках? Хіба я не маю угоди? Але для тебе це лише буде насолодою, коли я накажу тебе зв'язати і скажу до нього: "Робіть з ним, що хочете".

- Жінко, та ти божевільна! - вигукнув я.

- Я при здоровому глузді, - сказала вона спокійно, - я застерігаю тебе востаннє. Не чини мені тепер жодного опору. Тепер, коли я зайшла так далеко, я можу піти ще далі. Я почуваю до тебе якусь ненависть, я би зі справжньою насолодою подивилася, як він зашмагає тебе до смерті, але я все стримуюся, поки що...

Ледве володіючи собою, я вхопив її за зап'ясток і потягнув до землі так, що вона впала переді мною на коліна.

- Северине! - закричала вона, і на її обличчі з'явилися люті та переляк.

- Я вб'ю тебе, якщо ти станеш його дружиною, - пригрозив я, голос вийшов з моїх

грудей хрипкий і приглушений, – ти моя, я не відпущу тебе, я занадто тебе кохаю.

При цьому я рвучко обійняв її і притиснув до себе, а моя права рука мимоволі вхопила кинджал, який усе ще стирчав у мене за поясом.

Ванда подивилася на мене довгим, спокійним, незбагненим поглядом.

– Це мені подобається, – промовила вона незворушно, – ось зараз ти – мужчина, і в цей момент я знаю, що ще кохаю тебе.

– Вандо! – від захоплення мені виступили сльози, я схилився над нею і вкрив поцілунками її чарівне личко, а вона, раптом вибухнувши голосним пустотливим сміхом, вигукнула: "Досить тобі твого ідеалу? Ти мною задоволений?"

– Що? – я затнувся. – Ти ж це не серйозно?

– Серйозно те, що кохаю тебе, – весело продовжувала вона, – тільки тебе, а ти, милий дурнику, ти і не помітив, що все було лише жартом і грою, і як мені було важко дати відшмагати тебе, тоді коли я б залюбки обняла твою голову і розцілувала. Але тепер вже досить, чи не так? Свою жорстоку роль я виконала краще, ніж ти чекав, – тепер ти будеш задоволений, матимеш свою добру, розумну, гарненьку дружиноньку – чи не так? Ми будемо жити справді розсудливо і...

– Ти будеш моєю дружиною! – вигукнув я з почуттям неймовірного блаженства.

– Так, твоєю дружиною, мій любий, мій дорогий, – прошепотіла Ванда, цілючи мої руки.

Я підняв її і притиснув до себе.

– Ну ось, ти більше не Грегор, мій раб, – промовила вона, – ти знову мій коханий Северин, мій чоловік...

– А він? Ти його не кохаєш? – схвильовано запитав я.

– Як ти тільки міг повірити, що я кохаю цього варвара? Ти був цілком засліплений, я боялася за тебе...

– Я мало не відібрав собі життя через тебе.

– Справді? – вигукнула вона. – Ах! Я ще досі здригаюся від думки, що ти вже був в Арно...

– Але ти мене врятувала, – ніжно відповів я, – ти ширяла над водою й усміхалася, і твоя усмішка покликала мене назад до життя.

* * *

Коли я тримаю її у своїх обіймах, і вона мовчки пригортає до моїх грудей, дозволяє себе цілувати і усміхається – мене переповнює дивне почуття. Мені здається, ніби я прокинувся із гарячкової маячні, або ніби мене раптом викинуло на суходіл після корабельної аварії, коли я багато днів боровся з хвилями, які щомиті погрожували втопити мене.

* * *

– Я ненавиджу цю Флоренцію, де ти був такий нещасливий, – промовила вона, коли я побажав їй на добраніч, – я хочу виїхати геть негайно, вже завтра! Напиши за мене, будь-ласка, кілька листів. Поки ти це робитимеш, я поїду до міста і зроблю кілька прощальних візитів. Добре?

– Звичайно, моя люба, добра дружино, моя красуне!

* * *

Рано-вранці вона постукала мені у двері і запитала, як мені спалося. Її прихильність справді чарівна! Я ніколи не подумав би, що лагідність їй так пасує.

Ось уже понад чотири години, як вона поїхала; я давно вже написав листи і сиджу тепер на галереї, виглядаючи на вулицю, – чи не побачу здалека її бричку. Я починаю трохи непокоїтися за неї, хоча, Бог бачить, я не маю більше жодного приводу до сумнівів чи занепокоєння. Але якесь хвилювання стискає мені серце, і я не можу його позбутися. Це, звичайно, страждання минулих днів, які ще й досі кидають свою тінь на мою душу.

* * *

Аж ось і вона – сяюча від щастя, від задоволення.

– Ну, чи відбулося все, як ти хотіла? – запитав я, ніжно цілуючи їй руку.

– Так, серце моє, – відповідає вона – і ми від'їжджаємо сьогодні вночі. Допоможи мені запакувати мої валізи.

* * *

Увечері Ванда просить мене, щоб я поїхав на пошту і відіслав листи. Я беру її карету і повертаюся за годину.

– Господиня питала за Вами, – усміхаючись, – каже муринка, – коли я піднімаюся широкими мармуровими сходами.

– Чи хтось тут був?

– Нікого не було, – відповіла вона, сіла на сходи і зіщулилася, ніби чорна кішка.

Я поволі йду через залу і зупиняюся перед дверима її спальні.

Чому так стукає моє серце? Я ж такий щасливий.

Тихо відчиняючи двері, я відсуваю порт'єру. Ванда лежить на отоманці і, здається, не помічає мене. Яка вона прекрасна в сріблясто-сірому шовковому убранні, що так зрадливо облягає її прекрасні форми і залишає неприкритими її чудовий бюст і руки! У

її волосся – чорна оксамитова стрічка. У каміні палає яскравий вогонь, ліхтар кидає червоне світло, уся кімната ніби залита кров'ю.

– Вандо! – нарешті кажу я.

– О, Северине! – вигукує вона. – Я з нетерпінням чекала на тебе. – Вона підскакує і обнімає мене; потім знову сідає на пишні подушки і хоче притягнути мене до себе, але я м'яко зсуваюся до її ніг і кладу голову їй на коліна.

– Знаєш, я сьогодні дуже закохана в тебе, – шепоче вона їй, поправляючи мені розхристане волосся на чолі, цілує мої очі.

– Які в тебе прекрасні очі! Вони завжди подобалися мені в тобі найбільше, але сьогодні вони мене особливо зачаровують. Я вмираю... – вона потягнулася своїм прекрасним тілом і ніжно підморгнула мені крізь червоні повіки.

– Ти – зовсім незворушний – тримаєш мене, як колоду; зачекай, я зроблю так, що ти знову закохаєшся! – вигукнула вона і знову улесливо й пестливо припала до моїх уст.

– Я тобі більше не подобаюся! Я знову маю бути жорстокою до тебе – сьогодні я до тебе, очевидно, занадто добра. Знаєш що, дурнику, я тебе трошки пошмагаю...

– Але, дитинко...

– Я хочу цього.

– Вандо!

– Іди сюди, дай-но, я тебе зв'яжу, – вела вона далі і почала весело підстрибувати по кімнаті. – Я хочу бачити тебе закоханим по-справжньому, розумієш? Ось і шнурки. Але чи я ще зумію?

Вона почала з того, що обплутала мої ноги, потім міцно зв'язала мені за спиною зап'ястки і під кінець скрутила мені руки, як злочинцеві.

– Ось так! – промовила вона з радісною ревністю. – Ти ще можеш поворушитися?

– Ні.

– Чудово...

Після цього вона зробила петлю з цупкої мотузки, накинула її на мене через голову і опустила аж до бедер, потім міцно стягнула петлю і прив'язала мене до колони.

Раптом мене охопив невимовний жах.

– Я маю відчуття, ніби мене скарають на смерть, – тихо промовив я.

– Тебе й треба сьогодні порядно відшмагати! – вигукнула Ванда.

– Тоді одягни ще й блюзку з хутра, – сказав я, – прошу тебе.

– Це задоволення я вже тобі влаштую, – відповіла вона, взяла кацабайку, з усмішкою одягнула її, потім стала переді мною, схрестивши руки на грудях, і подивилася на мене напівзаплющеними очима.

– Ти знаєш історію про Діонісового бика? – запитала вона.

– Пригадую досить туманно. А що?

– Один придворний видумав для тирана Сіракуз новий пристрій для катувань, залізного бика, в якому засудженого до смерті закривали і ставили на сильний вогонь.

Коли залізний бик починав розпикатися і засуджений кричав від своїх мук, його зойки звучали, як рев бика.

Діоніс милостиво засміявся до винахідника і наказав тут же, на місці випробувати винахід і закрити в металевому бика самого автора.

Це дуже повчальна історія.

Ти прищепив мені самозакоханість, зарозумілість, жорстокість і *ти станеш їх першою жертвою*. Тепер я справді відчуваю насолоду в усвідомленні своєї влади, у зловживанні цією владою над людиною, яка і думає, і відчуває, і жадає, як я, над людиною, який і духовно й фізично сильніший за мене, а особливо – над чоловіком, який мене кохає.

Ти ж мене ще кохаєш?

– До божевілля! – вигукнув я.

– Тим краще, – відповіла вона, – тим більше насолоди ти будеш мати від того, що я з тобою зараз зроблю.

– Що ти замислила? – запитав я. – Я не розумію тебе, у твоїх очах сьогодні виблискує жорстокість – і ти така дивовижно прекрасна – справжня "Венера у хутрі".

Ванда, не відповідаючи, обняла мене і поцілувала. У цю мить мене знову охопив весь фанатизм моєї пристрасти.

– То де ж батіг? – запитав я.

Ванда розсміялася і відступила на два кроки.

– Отже, ти-таки хочеш, щоб тебе відшмагали? – вигукнула вона, зверхньо закидаючи голову.

– Так.

Обличчя Ванди змінилося, ніби спотворене гнівом, на якусь хвилинку вона видалася мені навіть гидкою.

– У такому разі шмагайте його! – голосно закричала вона.

У цей момент вродливий грек показав свою голову з чорними кучерями з-за гардин її спального ложа.

Спочатку я занімів, заляк. Ситуація була жахливо комічна, я би й сам голосно розреготався, якби вона не була такою безнадійно трагічною, такою ганебною для мене.

Це перевищило мою фантазію. Мороз пробіг мені по спині, коли мій суперник вийшов у високих чоботах для верхової їзди, у своїх білих вузьких рейтузах, у короткій оксамитовій куртці, і мій погляд зупинився на його атлетичному тілі.

– Ви-таки справді жорстокі, – сказав він, повернувшись до Ванди.

– Я лише жадібно шукаю насолод. – заперечила вона з якимось диким гумором. – Лише насолода робить наше буття вартісним. Хто насолоджується, той важко розлучається з життям; а хто страждає чи бідує, вітає смерть як друга.

Хто ж хоче втішатися, мусить сприймати життя весело – у дусі античності – він не мусить боятися зазнавати утіх за рахунок інших, він ніколи не повинен знати жалю; він мусить запрягати інших у свою колісницю, у свого плуга, як звірів; людей, які би хотіли відчувати і насолоджуватися подібно до нього, він мусить робити своїми рабами, використовувати собі на службу, на радість, без каяття, не питати, чи їм також добре

ведеться, а чи вони підуть у землю. Він завжди повинен мати перед очима, пам'ятати одне: "Якщо би вони мене ось так мали у руках, як я їх, то чинили б те саме, і я мав би заплатити своїм потом, своєю кров'ю, своєю душею за їхні насолоди. Таким був світ давнини. Насолода і жорстокість, свобода і рабство вже відтоді йшли нога в ногу; люди, які хотіли жити подібно до олімпійських богів, мусили мати рабів, яких вони могли кинути у свої рибні ставки, гладіаторів, яким вони наказували битися під час своїх розкішних учт і не звертали уваги, коли на них бризне трохи крові".

Її слова цілком привели мене до тями.

- Розв'яжи мене! - закричав я розлючено.

- Хіба Ви не мій раб, моя власність? - заперечила Ванда. - Вам треба показати угоду?

- Розв'яжи мене! - голосно пригрозив я. - Бо інакше... - І я смикнув за шнурки.

- Чи може він розв'язатися? - запитала вона грека. - Бо він пригрозив, що вб'є мене.

- Не хвилюйтеся, - промовив грек, перевіряючи мої пута.

- Я покличу на допомогу, - почав я знову.

- Вас ніхто не почує, - відповіла Ванда, - і ніхто не завадить мені знову зловживати Вашими найсвятішими почуттями і провести з Вами таку собі фривольну гру, - вела вона далі, повторюючи собі зі сатанинським глумом фрази мого листа до неї.

- Ви вважаєте мене в ці хвилини просто жорстокою й немилосердною, чи я збираюся стати *низькою й підлою*? Що? Ви мене ще кохаєте, чи вже ненавидите й зневажаєте? Ось батіг, - вона простягнула його грекові, який швидко підійшов до мене.

- Не робіть цього! - вигукнув я, мене аж трясло від обурення. - Від Вас я цього не терпітиму...

- Ви так думаєте лише тому, що я не маю хутра, - заперечив грек із зухвалою усмішкою і взяв із ліжка своє соболине хутро.

- Ви незрівнянні! - вигукнула Ванда, поцілувала його і допомогла вбратися в хутро.

- Я справді можу його шмагати? - запитав він.

- Робіть з ним, що Вам заманеться, - відповіла Ванда.

- Бестія! - викрикнув я.

Грек зупинив на мені свій холодний погляд тигра і випробував батіг; його м'язи напружилися, коли він розмахнувся і просвистів батоном у повітрі; а я був зв'язаний, мов Марсій, і мусив дивитися, як Аполлон збирається дерти з мене шкуру.

Мій погляд блукав по кімнаті й зрештою прикипів до стелі, на якій филистимляни осліплюють Самсона біля ніг Далілі. Ця картина в той момент видалася мені якимось символом, вічною подобою пристрасти, хіті, кохання чоловіки до жінки. "Кожен з нас є, по суті, таким Самсоном, - думав я, - і, зрештою, жінка, яку він кохає, хоч-не-хоч зраджує його, чи вона носить корсет з тканини чи хутро із соболя".

- Ну, тепер дивіться, - вигукнув грек, - як я буду його приручати.

Він вишкірився, і його обличчя набуло отого кровожерливого виразу, який мене перелякав у ньому вже під час першої зустрічі.

. І він почав мене шмагати – так немилосердно, так жахливо, що я зіщулювався від кожного удару і починав дрижати всім тілом, і навіть сльози потекли мені по щоках, – а Ванда лежала на отоманці у своїй хутряній блюзці і, спершись на руку, дивилася з жорстокою цікавістю й качалася від сміху.

Неможливо передати почуття, коли над тобою на очах у коханої жінки знущається щасливий суперник. Я просто гинув від ганьби й розпуки.

А найганебнішим було те, що в моєму жалюгідному стані, під батогом Аполлона і під жорстокий сміх моєї Венери я спочатку відчував якийсь дивний, надчуттєвий чар. Але Аполлон вибив з мене поезію, удар за ударом, аж поки я зрештою у безсилій люті зціпив зуби і прокляв себе, свою хтиву фантазію, жінку і кохання.

Я раптом побачив із жахливою ясністю, куди сліпа пристрасть, хіть приводила мужчину – від часів Олоферна та Агамемнона – у мішок, у пастку зрадливої жінки, до лиха, рабства і смерти.

Мені здавалося, ніби я прокинувся зі сну.

Ось мені вже потекла кров під його батогом, я корчився, як черв, якого топчуть, але він шмагав далі без жалю, а вона без жалю сміялася, закриваючи в той же час запаковані валізки і вбираючись у своє подорожнє хутро, – вона сміялася ще й тоді, коли сходила вниз з ним під руку і сідала в карету.

Потім на мить все затихло.

Я прислухався, затамувавши подих.

Ось просвистів удар, коні смикнули – ще якийсь час було чути гуркіт карети... Все було позаду.

* * *

Якусь мить я думав про помсту, про те, щоби вбити його, але я був зв'язаний огидною угодою. Отож мені не залишалося більше нічого, як, зціпивши зуби, дотримуватися свого слова.

* * *

Першим відчуттям після страшної катастрофи мого життя було прагнення труднощів, небезпек та поневірянь. Я хотів стати солдатом і їхати до Азії або до Алжиру, але я був потрібен своєму батькові, старому й хворому. Так що я тихо повернувся на батьківщину і два роки допомагав йому в клопотах і у веденні господарства, і вчився того, чого до цього не знав і що освіжило мене, як ковток прохолодної води – *працювати і виконувати обов'язки*. Потім мій батько помер, і я став господарем обійстя, і нічого особливо не змінилося. Я сам одягнув іспанські чоботи і отак живу собі мило й розважливо далі, так, ніби мій старий батько стояв за моєю спиною і дивився своїми великими розумними очима через моє плече.

Одного дня я отримав якусь коробку з листом. Я впізнав почерк Ванди.

Дивно зворушений, я відкрив його і прочитав:

Шановний пане!

Тепер, коли від тієї ночі у Флоренції проминуло вже три роки, я можу ще раз зізнатися, що я Вас дуже кохала, але ж Ви самі знищили моє почуття через Вашу фантастичну відданість, через Вашу божевільну пристрасть. З тієї хвили, коли Ви стали моїм рабом, я відчула, що Ви вже не зможете стати моїм чоловіком, але я вважала пікантним втілювати для Вас Ваш ідеал і, можливо, – тоді коли я чудово розважалася – Вас вилікувати.

Я знайшла сильного мужчину, такого, який мені був потрібен, і з ним я була така щаслива, як це тільки можна бути щасливою на цій смішній глиняній кульці.

Але моє щастя було, як і все людське, короткотривалим. Приблизно рік тому він загинув на дуелі, і відтоді я живу в Парижі життям Аспазії.

А Ви? Вам, звичайно, не забракло сонячного проміння, коли Ваша фантазія втратила над Вами свою владу і виявилися ті риси, що мене тоді так захопили – ясність думок, сердечна доброта і передусім – моральна серйозність.

Я сподіваюся, що від мого батога Ви одужали. Лікування було жорстоким, але радикальним. На спогад про той час і про жінку, яку Ви так пристрасно кохали, я посилаю Вам картину нещасного німця.

Венера у хустрі

Я не міг не посміхнутися, і коли поринув у роздуми, то переді мною раптом постала прекрасна жінка в оксамитовій блюзці, обшитій горностаєм, з батогом у руці. Я усміхнувся, згадавши цю жінку, яку я так божевільно кохав, блюзку з хутра, що колись мене так захоплювала, батіг, і нарешті я усміхнувся до своїх болів і сказав до себе: "Лікування було жорстоким, але радикальним. Та найголовнішим є те, що я вилікувався."

– І яка ж мораль цієї історії? – запитав я, коли поклав рукопис на стіл.

– Що я був ослом, – вигукнув він, не обертаючись до мене, здавалося, що він почуває себе незручно. – Якби тільки я тоді відшмагав її!

– Дивний засіб! – відповів я. – Це у твоїх селянок могло би ще...

– О! Вони до цього звикли, – жваво відповів він, – але подумай собі про вплив цього на наших вишуканих, нервових, істеричних дам...

– А мораль?

– У тому, що жінка, якою її створила природа, і якою її виховує мужчина в наш час,

є його ворогом і може бути лише або його рабинею, або деспотицею, *але ніколи – подругою*. Це стане можливим лише тоді, коли вона буде мати ті самі права, коли вона буде рівною йому і в освіті, і в праці.

А тепер ми маємо лише один вибір – бути або молотом, або ковадлом. Я був ослом, коли зробив із себе раба жінки, – розумієш?

А звідси і мораль цієї історії: хто дозволяє, щоб його шмагали, той на це заслуговує.

Мені ці удари, як бачиш, пішли на користь: рожевий надчуттєвий серпанок розвіявся, і вже ніхто ніколи не зможе мене переконати, що священні мавпи з Бенареса або Платоновий півень – це правдивий Божий образ.

КІНЕЦЬ

З німецької переклав Теодор Гора